

**UCHWAŁA NR XLIV/270/2023
RADY POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO**

z dnia 20 grudnia 2023 r.

**w sprawie przyjęcia „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie
Łomżyńskim na lata 2023 – 2030”**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526, z 2023 r. poz. 572) w związku z art. 16b i art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901 i poz. 1938) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2023 – 2030”, stanowiącą Załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Łomżyńskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Jan Kuczyński

**POWIATOWA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM
NA LATA 2023 – 2030**

Opracowanie:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży

ŁOMŻA 2023

SPIS TREŚCI

POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM NA LATA 2023 – 2030

CZĘŚĆ I: analityczno – wprowadzająca

WSTĘP	4
Rozdział I: Demograficzny obraz powiatu łomżyńskiego	14
Rozdział II: Sytuacja na rynku pracy.....	20
Rozdział III: Przyczyny trudnej sytuacji życiowej w powiecie łomżyńskim	26
3.1. Ubóstwo	29
3.2. Bezrobocie.....	31
3.3. Niepełnosprawność	32
3.4. Długotrwała lub ciężka choroba	46
3.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego.....	48
3.6. Potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	55
3.7. Przemoc domowa.....	56
3.8. Alkoholizm lub narkomania	58
Rozdział IV: Analiza SWOT – zasoby i deficyty Powiatu łomżyńskiego w kontekście rozwiązywania problemów społecznych.....	60

CZĘŚĆ II: strategiczna

Założenia strategii Powiatu łomżyńskiego	72
Rozdział V: Cele strategiczne i operacyjne.....	74
5.1. Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny	75
5.2. Satysfakcjonująca jakość życia osób z niepełnosprawnościami.....	78
5.3. Efektywna polityka senioralna.....	81
5.4. Rozwój kompetencji mieszkańców niezbędnych na rynku pracy	83
5.5. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców.....	86
5.6. Współpraca i potencjał w ramach powiatowej polityki społecznej	88
Rozdział VI: Zarządzanie realizacją strategii.....	91
ZAKOŃCZENIE	96
Spis rysunków i tabel.....	97

POWIATOWA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM
NA LATA 2023 – 2030

CZĘŚĆ I: analityczno – wprowadzająca

WSTĘP

„Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim na lata 2023 – 2030” jest dokumentem określającym najważniejsze kierunki działań w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie Powiatu Łomżyńskiego. Dokument wskazuje obszary problemowe oraz priorytetowe kierunki postępowania niezbędne do osiągnięcia przyjętych celów.

Obowiązująca dotąd „Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łomżyńskim” została opracowana w 2016 roku, wyznaczając kierunki działań do końca 2022 roku. W aktualizacji Strategii na lata 2023 – 2030 zaprojektowano kontynuację podjętych przedsięwzięć do roku 2022 oraz zaktualizowano, zweryfikowano oraz przemodelowano jej cele tak, aby odpowiadały bieżącym problemom mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego.

Planowanie strategiczne opiera się na myśleniu długofalowym, dążącym do realizacji określonego strategicznego celu działań - w obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to głównie integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w rezultacie zachowanie lub podniesienie spójności społecznej.

Jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązek opracowania i realizacji strategii na szczeblu powiatowym wynika z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, na mocy którego do zadań własnych powiatu należy „opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”. Ustawodawca określił również, iż dokument ten powinien zawierać, w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią oraz określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym priorytety w przyszłych działaniach powiatu w zakresie polityki społecznej. Ma ona również pomóc w umocowaniu prawnym konkretnych działań, ma być istotnym ogniwem w hierarchii dokumentów strategicznych zachowując w stosunku do nich pełną kompatybilność i komplementarność.

Celem niniejszego opracowania jest racjonalizacja lokalnej polityki społecznej uwzględniająca potrzeby poszczególnych grup społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aby w konsekwencji doprowadzić do integracji społecznej.

Dokument zawiera diagnozę sytuacji społecznej i prognozę zmian problemów społecznych w perspektywie do 2022 roku. Diagnoza jest skonstruowana z określenia stanu aktualnych problemów społecznych i ich prognozy na najbliższe lata. Identyfikacja najważniejszych kwestii społecznych została skonstruowana na podstawie przedłożonych materiałów statystycznych i urzędowych a także poddana narzędziom analizy strategicznej, do których należy zaliczyć identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT).

Pomoc społeczna w ujęciu dokumentów strategicznych:

I. Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie 2020 r. wyznaczonych zostało 5 celów obejmujących:

- 1) zatrudnienie (75 % osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę);
- 2) badania i rozwój oraz innowacje (na inwestycje w badania i rozwój oraz w innowacje powinniśmy przeznaczać 3 % PKB Unii - łącznie ze środków publicznych i prywatnych);
- 3) zmiany klimatu i energię (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20 % w stosunku do poziomu z 1990 r., 20 % energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20 %);
- 4) edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10 %, a co najmniej 40 % osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe);

- 5) ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln).

II. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030.

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (SRKS) jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Cel główny SRKS realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne,

Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich,

Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W ramach celu szczegółowego 1 SRKS wyróżniono dwa zasadnicze priorytety:

1. Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami.

Priorytet obejmuje następujące kierunki interwencji:

- wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu i współpracy,
- wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy w obszarze realizacji zadań publicznych,
- doskonalenie rozwiązań instytucjonalno-prawnych umożliwiających rozwój sektora obywatelskiego.

2. Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.

Priorytet obejmuje następujące kierunki interwencji:

- wspieranie rozwoju organizacji obywatelskich działających w obszarze pożytku publicznego,
- zwiększanie aktywności i kompetencji obywateli przez wspieranie rozwoju wolontariatu, ruchu harcerskiego oraz uniwersytetów ludowych,
- budowanie kompetencji i postaw obywatelskich, patriotycznych i proobronnych,
- wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej,
- przeciwdziałanie wykluczeniu poprzez edukację włączającą.

W ramach celu szczegółowego 2 SRKS wyróżniono ponadto następujące priorytety:

1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury,
3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

W ramach celu szczegółowego 3 SRKS wyróżniono trzy zasadnicze priorytety:

1. Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju.

Priorytet obejmuje następujące kierunki interwencji:

- rozwój ekosystemu wsparcia sektorów kreatywnych na poziomie instytucjonalnym,
- budowanie sprzyjającego otoczenia prawno-biznesowego dla rozwoju branż kreatywnych,
- przyciąganie inwestycji zagranicznych oraz wsparcie eksportu polskich branż kreatywnych, a także wzmocnienie pozytywnego wizerunku kraju na arenie międzynarodowej poprzez polskie sektory kultury i kreatywne.

2. Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych.

Priorytet obejmuje następujące kierunki interwencji:

- przygotowanie zawodowe kadr dla branż kreatywnych,
- wzmocnienie współpracy uczelni artystycznych z przedsiębiorcami.

3. Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

Priorytet obejmuje następujące kierunki interwencji:

- budowanie świadomości społecznej w zakresie nowych mediów i wykorzystania nowych technologii w sektorach kreatywnych,
- rozwój infrastruktury edukacyjno-kulturalnej na rzecz budowania kompetencji kreatywnych.

III. Narodowa Strategia Integracji Społecznej.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- 1) dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy;
- 2) rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy;
- 3) modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia;
- 4) wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- 1) wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- 2) poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- 3) upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- 4) rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- 5) radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego;
- 6) ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych;
- 7) ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- 8) zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- 9) zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych;
- 10) zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy;
- 11) upowszechnienie kształcenia ustawicznego;
- 12) wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności;
- 13) powszechne ubezpieczenie zdrowotne;

- 14) kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego;
- 15) wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- 16) dostęp do pracowników socjalnych;
- 17) rozwój pomocy środowiskowej - zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej;
- 18) zaangażowanie obywateli w działalność społeczną;
- 19) realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- 20) dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

IV. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Program powstał w celu tworzenia warunków skutecznego przeciwdziałania przemocy i określa szczegółowe działania w zakresie:

- 1) zapewnienia ochrony i udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 2) oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc;
- 3) podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy;
- 4) upowszechniania informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy, zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.

Większość powyższych informacji pojawia się w sprawozdaniach, zawierających dane statystyczne dotyczące realizacji przez wymiar sprawiedliwości Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, dane o orzekanych środkach karnych, orzekanych środkach probacyjnych, a także pozostałe informacje o działaniach zastosowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie. Zestawienia te wykorzystywane są później w różnorodnych analizach, m.in. w opracowaniach dokumentów, jakimi są strategie rozwiązywania problemów społecznych.

V. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Program określa strategię działań mających na celu ograniczenie występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego, poprawę jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi i ich bliskich oraz zapewnienie dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej.

Określa cele główne i szczegółowe oraz wprowadza nowe zadania do realizacji w zakresie promocji zdrowia psychicznego, poprawy jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zapewnienia dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej.

Najistotniejszymi działaniami podejmowanymi w ramach realizacji Programu będzie:

- 1) skoordynowanie działalności opieki zdrowotnej z różnymi formami pomocy i oparcia społecznego oraz aktywizacji zawodowej;
- 2) unowocześnienie leczenia psychiatrycznego, opierające się na założeniach modelu środowiskowego i polegające na: przekształceniu dużych szpitali psychiatrycznych w placówki specjalistyczne, tworzeniu oddziałów psychiatrycznych w szpitalach ogólnych, zwiększeniu udziału poza szpitalnych form opieki zdrowotnej w rehabilitacji psychiatrycznej oraz tworzeniu sieci Centrów Zdrowia Psychicznego.

VI. Europejska Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030.

Celem strategii jest zapewnienie, by wszystkie osoby z niepełnosprawnościami w Europie, bez względu na ich płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, religię lub światopogląd, wiek lub orientację seksualną:

- mogły korzystać z przysługujących im praw człowieka,
- miały równe szanse i równy dostęp do uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym,
- były w stanie decydować, gdzie, jak i z kim mieszkają,
- mogły swobodnie przemieszczać się w UE niezależnie od ich potrzeb w zakresie wsparcia,
- nie doświadczały już dyskryminacji.

VII. Strategia na rzecz z Osób Niepełnosprawnościami na lata 2021-2030.

Jej celem jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Dokument zakłada kompleksowe, horyzontalne, ponadsektorowe podejście polityki publicznej do wsparcia osób z niepełnosprawnościami, uwzględniające ich potrzeby w zakresie niezależnego życia i włączenia społecznego.

W Strategii wskazano 8 obszarów priorytetowych Strategii:

- niezależne życie;
- dostępność;
- edukacja;
- praca;
- warunki życia i ochrona socjalna;
- zdrowie;
- budowanie świadomości;
- koordynacja.

VIII. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (SKRR)

Jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 roku, w którym odzwierciedlenie znajdują określone w filarze „rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony” po-stanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Strategia jest punktem odniesienia dla Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, będąc zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej, zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrz regionalne. Kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich.

IX. Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030.

Misją Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030 jest:

Stworzenie mieszkańcom województwa podlaskiego możliwości integracji, wypełniania ról społecznych, równego dostępu do wszelkich praw, zasobów, dóbr i usług podnoszących jakość życia

Wizja rozwoju, jako pożądaný obraz polityki społecznej województwa podlaskiego, jest następująca: silna rodzina – rozwinięty kapitał społeczny – aktywni mieszkańcy.

Cele strategiczne:

- Włączenie społeczne oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin
- Wzmocnienie funkcjonowania rodzin i systemu pieczy zastępczej
  - Poprawa warunków życia osób z niepełnosprawnościami w sferze społecznej i zawodowej
  - Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- Wzmocnienie jakości życia osób starszych
- Rozwój usług społecznych i deinstytucjonalizacja systemu pomocy społecznej
- Rozwój ekonomii społecznej i solidarnej

Szczegółowego podziału obszarów strategicznych dokonano na podstawie przeprowadzonej analizy uwzględniającej sytuację społeczno-demograficzną regionu, wyniki diagnozy obszarów polityki społecznej oraz kierunki wyznaczone w aktualnie obowiązujących dokumentach strategicznych na poziomie województwa podlaskiego i kraju. Wyodrębnione obszary umożliwiają wzmocnienie koordynacji realizacji regionalnej polityki społecznej na rzecz jednostek i rodzin, minimalizowanie występowania i pogłębiania problemów ubóstwa oraz wykluczenia społecznego, rozwój oraz poprawę dostępności i jakości usług społecznych przy współpracy międzyinstytucjonalnej, z podmiotami NGO i ES. Zapisy Strategii będą osiągnane poprzez realizację poszczególnych programów wojewódzkich. Dokumenty te określają kompleksowo propozycje interwencji i kierunki niezbędnych działań dla poszczególnych obszarów wraz ze wskaźnikami.

Strategia rozwiązywania problemów pomocy społecznej powiatu łomżyńskiego zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie współpracy z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w powiecie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak min.: oświata, służba zdrowia, sądownictwo.

W „modelu strategicznym pomocy społecznej” istotną rolę odgrywa **deinstytucjonalizacja pomocy społecznej** poprzez rozbudowanie systemu wsparcia psychologicznego, umocnienie postaw aktywnych w każdej sferze obszaru społecznego i problemów indywidualnych, poradnictwa prawnego, pedagogicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej połączonej ze stymulowaniem postaw „pro-społecznych” wśród lokalnej społeczności.

Problemy społeczne nie są cechą pojedynczych osób, ale całych środowisk, rodzin, grup społecznych i takie postrzeganie zjawisk, pozwala na strategiczne rozwiązania społeczne na poziomie lokalnym. Systemowe podejście daje szansę na rozwiązania strukturalne i skuteczne wyłączenie osób z systemu pomocy społecznej w wyniku ich reintegracji zawodowej.

Zmiany w funkcjonowaniu pomocy społecznej w kierunku rozwiązań systemowych stanowią szansę na to, że następne pokolenie, nie stanie się podopiecznymi pomocy społecznej. Działania w ramach Strategii, pozwolą nie tylko na usuwanie przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej czy rozszerzenie form pomocy instytucjonalnej, ale na skuteczne rozwiązanie problemów poszczególnych grup docelowych.

Dotychczasowe doświadczenia pracy instytucji społecznych w tym szczególnie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży, ukazują, że tylko w strategicznym podejściu należy upatrywać szans trwałego rozwiązania powyższych problemów.

ROZDZIAŁ I

DEMOGRAFICZNY OBRAZ POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO

Powiat łomżyński został utworzony w wyniku reformy administracyjnej państwa, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1999 roku, na podstawie ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. z 1998 r., Nr 96, poz. 603 ze zm.), ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r., poz. 1526 ze zm.) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia powiatów (Dz. U. z 1998 r., Nr 103, poz. 652).

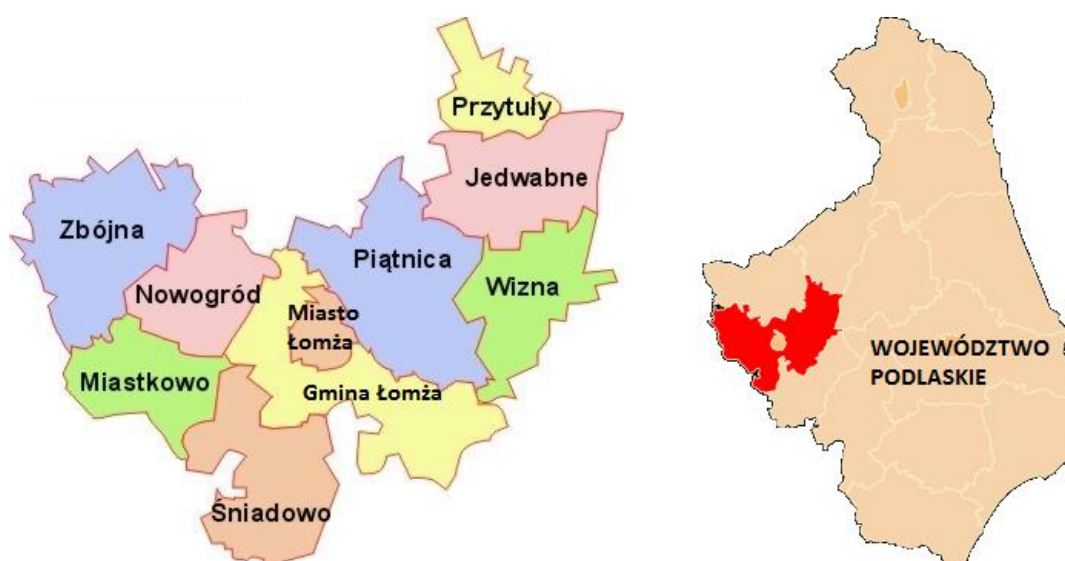
Jest położony w zachodniej części województwa podlaskiego i zajmuje powierzchnię 1 355 km². Jest jednym z 17 powiatów województwa.

Powiat łomżyński obejmuje swoim terytorium obszar 9 jednostek samorządowych, tj.:

- 2 gminy miejsko-wiejskie (gminy Jedwabne i Nowogród),
- 7 gmin wiejskich (gmina Łomża, Miastkowo, Piątnica, Przytuły, Śniadowo, Wizna i Zbójna).

Nie obejmuje natomiast swoim zasięgiem miasta Łomża, które pełni funkcję miasta na prawach powiatu.

Rysunek 1: Terytorium Powiatu łomżyńskiego oraz jego położenie na mapie województwa podlaskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map dostępnych na stronie: www.powiatlomzynski.pl.

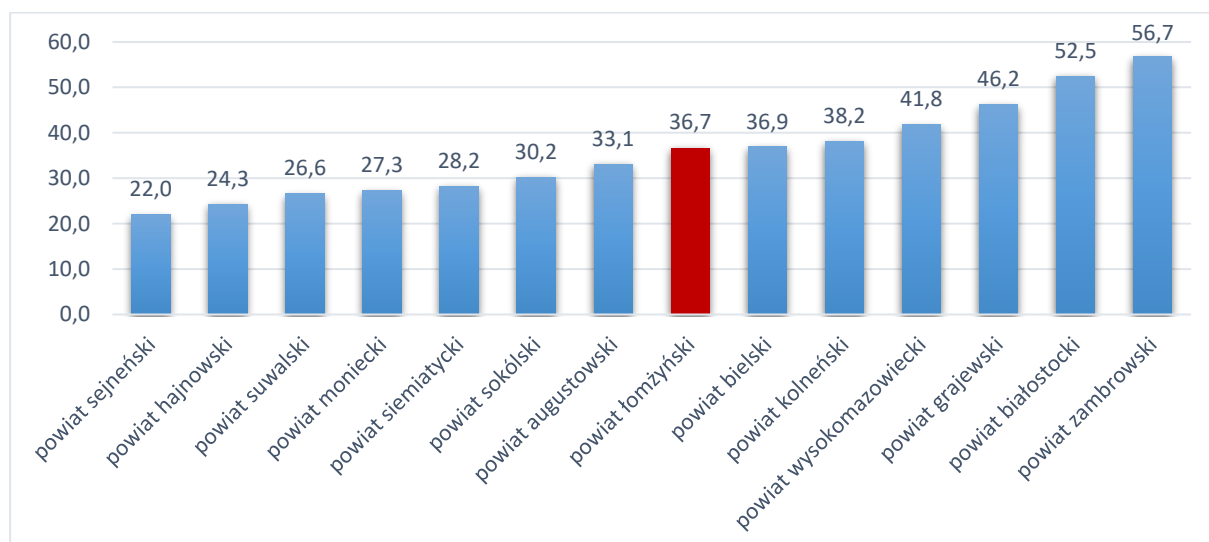
Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 roku, na terenie Powiatu łomżyńskiego mieszkało 49 711 mieszkańców¹. Zgodnie z danymi statystycznymi przeciętna gęstość zaludnienia w powiecie wynosiła 36,7 osób na 1 km². Wśród ogólnej liczby mieszkańców powiatu 24 605 osób stanowiły kobiety, a 25 106 osób to mężczyźni. Od 2010 roku liczba mieszkańców Powiatu łomżyńskiego systematycznie spada.

Tabela 1: Liczba osób zamieszkałych na terenie Powiatu łomżyńskiego w latach 2018 – 2022.

	Jednostka miary	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność faktycznie zamieszkała:						
ogółem	osoba	51 000	50 943	50 078	49 911	49 711
kobiety	osoba	25 200	25 154	24 796	24 705	24 605
mężczyźni	osoba	25 800	25 789	25 282	25 206	25 106
Ludność na 1 km ² (gęstość zaludnienia)	osoba	37,6	37,6	37,0	36,8	36,7

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 2: Gęstość zaludnienia (osoby na km²) w Powiecie łomżyńskim na tle innych powiatów ziemskich Województwa Podlaskiego w 2022 roku.

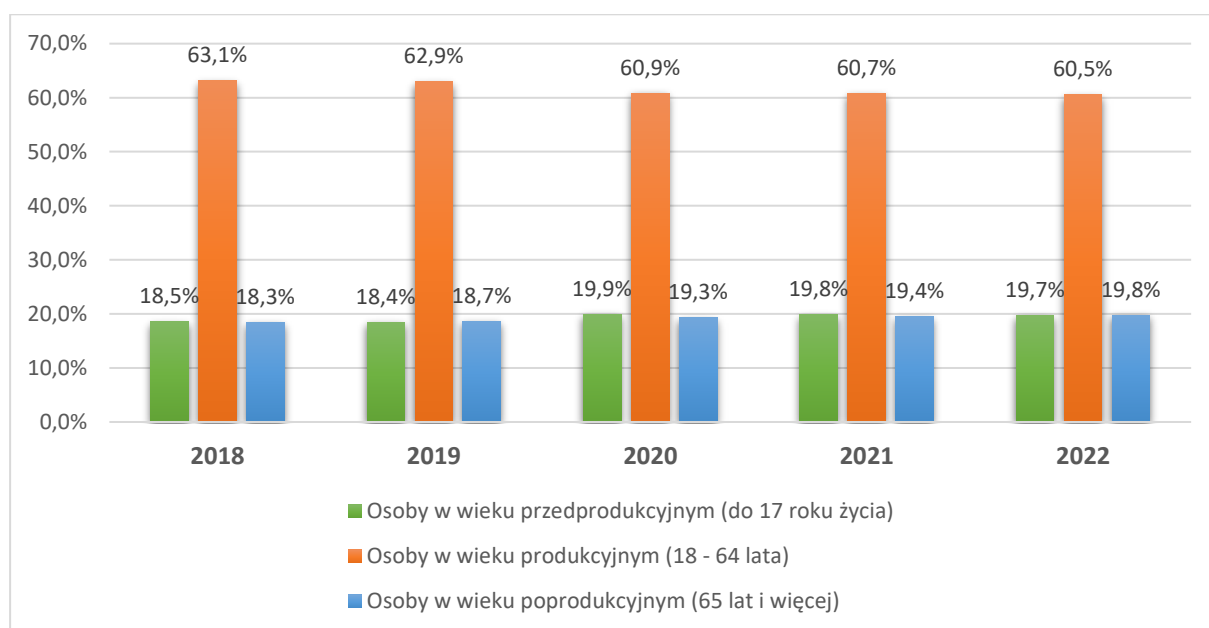
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

¹ Źródło – Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych.

W 2022 roku liczba dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat wynosiła 9 784 osób, czyli 19,68% ogółu populacji. Największą grupę reprezentowały osoby będące w wieku produkcyjnym (18-64 lata) – 30 090 osób, stanowiących 60,53% mieszkańców powiatu. Z kolei osób w wieku poprodukcyjnym (w wieku powyżej 64 lat) było 9 837, czyli 19,79% ogółu. Średni wiek mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w 2022 roku wyniósł 41,1 lat, dla Województwa Podlaskiego 42,6 lat, a dla Polski 42,3 lat.

Rysunek 3: Struktura ludności Powiatu Łomżyńskiego wg ekonomicznych grup wiekowych.

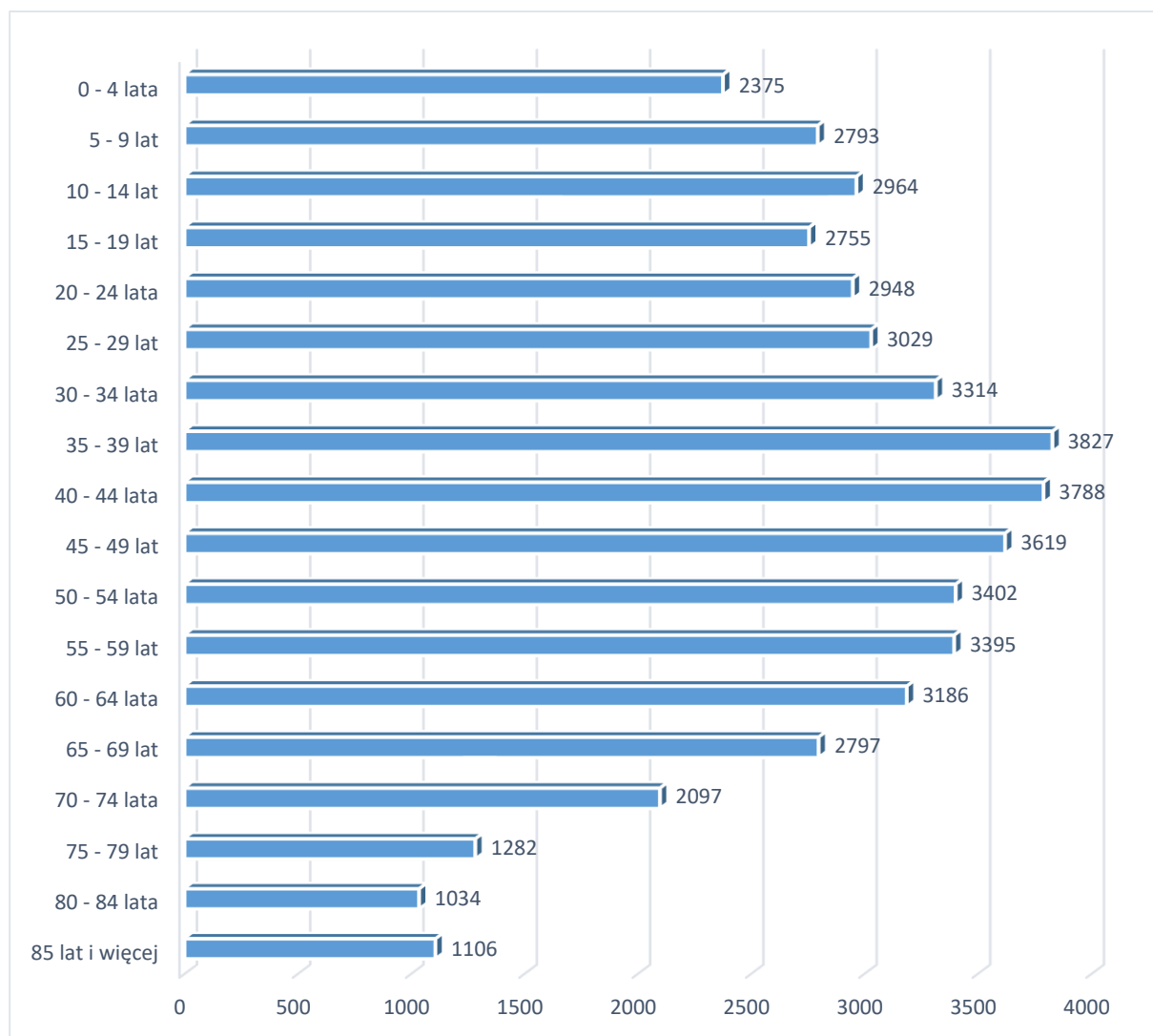

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Do 2019 roku liczba mieszkańców powiatu w wieku poniżej 18 roku życia systematycznie spadała. W 2020 roku nastąpił znaczny przyrost dzieci w naszym powiecie – wzrost o 573 osoby. Jednocześnie z roku na rok stale rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Struktura ludności według ekonomicznych grup wiekowych w regionie nie odbiega od sytuacji w innych województwach Polski, również w zakresie zachodzących zmian. Według prognoz tendencja do starzenia się społeczeństwa lokalnego będzie się nasilać.

Duży spadek liczby osób w wieku produkcyjnym (w latach 2018 – 2022 ubyło aż 2106 osób) oraz wzrost liczby osób starszych w kolejnych latach może wpłynąć negatywnie na wielkość zasobów pracy w powiecie oraz stworzyć konieczność podjęcia działań w zakresie opieki nad osobami starszymi i dostarczania specjalistycznych usług dla tej grupy ekonomicznej.

Rysunek 4: Ludność Powiatu Łomżyńskiego wg grup wiekowych – stan na 31.12.2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Na dzień 31 grudnia 2022 r. przyrost naturalny w powiecie był ujemny i wyniósł -3,41 na 1000 mieszkańców.

Tabela 2: Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022 r.

Na 1000 mieszkańców:	Jednostka miary	2018	2019	2020	2021	2022
zgony	osoba	11,43	11,04	11,72	14,16	11,59
urodzenia żywe	osoba	9,47	9,03	9,09	8,73	8,17
przyrost naturalny	osoba	-1,96	-2,00	-2,63	-5,43	-3,41

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych.

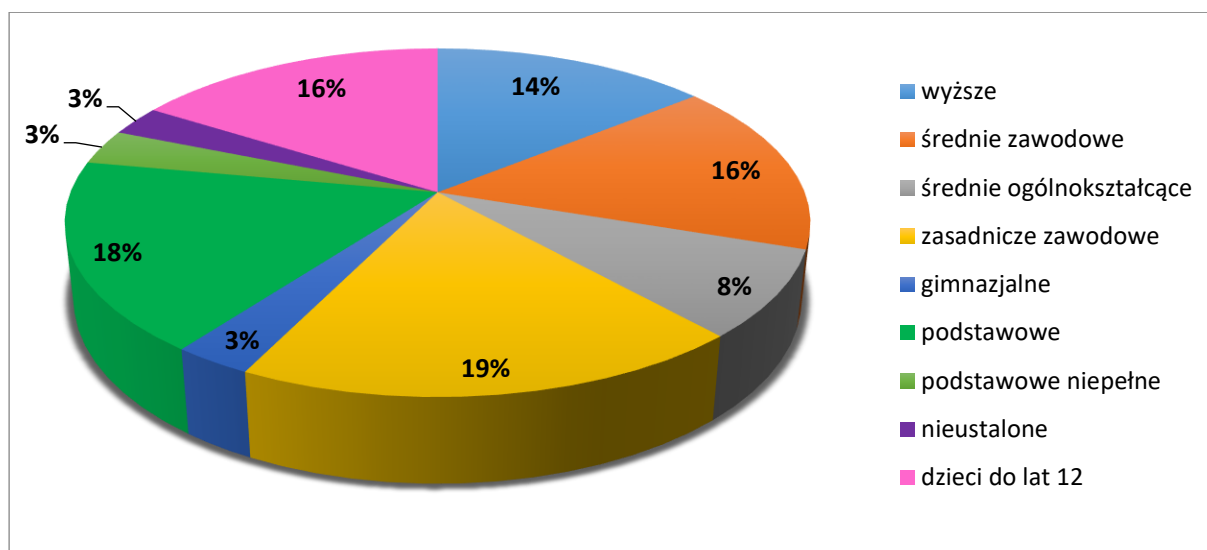
Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2021 roku, w Powiecie łomżyńskim odsetek osób z wyższym wykształceniem wyniósł 14,1% (przy średniej dla kraju 21,2%, a województwa 20,7%). Bardzo wysoki odsetek osób z najniższymi kwalifikacjami (23,9%), czyli osób bez żadnego wykształcenia (podstawowe niepełne 3,3%) lub co najwyżej gimnazjalnym (podstawowe 17,7% i gimnazjalne 2,9%).

Duży procent ludności powiatu (19%) stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (w województwie jest to 15,3%, a dla Polski 18,5%) oraz ze średnim zawodowym (16% w powiecie łomżyńskim, 17,6% w województwie podlaskim oraz 16,7% w Polsce).

Wykształcenie średnie ogólnokształcące posiadało 8,1% ludności powiatu (9,9% ludności województwa podlaskiego oraz 10% ludności Polski).

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że struktura wykształcenia w powiecie łomżyńskim jest niekorzystna w stosunku do województwa i Polski.

Rysunek 5: Poziom wykształcenia mieszkańców Powiatu łomżyńskiego (Narodowy Spis Powszechny 2021).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

KWESTIA OSÓB STARSZYCH

Ze względu na dwa współwystępujące zjawiska: niski wskaźnik dzietności oraz wydłużającą się długość życia rośnie udział osób starszych (60+) w populacji. Polska należy do krajów, w których proces demograficznego starzenia się populacji jest zaawansowany. W 2022 r. osoby po 60 roku życia stanowiły 25,8% ludności polskiego społeczeństwa (23% dla Powiatu łomżyńskiego). Proces starzenia się społeczeństwa charakteryzuje się kilkoma istotnymi cechami. Jedną z nich jest tzw. singularyzacja starości. Jej wyrazem jest wysoki odsetek osób

starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe. Wiąże się ona z osamotnieniem, zwiększa ryzyko wykluczenia społecznego, np. w przypadku ograniczonej samodzielności. Drugą cechą charakterystyczną jest feminizacja starzenia się. Jak pokazują dane GUS (rocznik demograficzny 2022) w grupie wieku 60-64 lata występuje niewielka nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (na 100 kobiet przypada 89 mężczyzn). Nadwyżka ta systematycznie wzrasta w starszych grupach wiekowych – wśród osób powyżej 85 roku życia na 100 kobiet przypada zaledwie 38 mężczyzn. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni po 60 roku życia doświadczają różnego rodzaju chorób, ale w większym stopniu dotyczy to kobiet niż mężczyzn. Jednak warto zaznaczyć, iż mężczyźni w Polsce mają ciągle o kilka lat krótszą oczekiwaną długość życia niż kobiety, szczególnie dotyczy to osób zagrożonych ubóstwem. Ubóstwo pozostaje nadal najważniejszą determinantą długości życia i życia w zdrowiu.

Oprócz złego stanu zdrowia obserwuje się zjawisko e-wykluczenia, zmniejszenia więzi rodzinnych, osłabienia relacji międzyludzkich, nienadążania seniorów za rozwojem technologicznym w ich życiu codziennym, co z kolei sprzyja występowaniu poczucia alienacji i w konsekwencji prowadzi do zwiększonego odsetka stanów depresyjnych. Pod względem zdrowia psychicznego, starsi Polacy różnią się od osób z innych krajów europejskich: częściej mówią o braku nadziei na przyszłość, smutku, utracie przyjemności, kłopotach ze snem, zmęczeniu i drażliwości.

Coraz więcej młodych osób, które mogłyby zaopiekować się starszymi członkami rodziny decyduje się na zmianę miejsca zamieszkania np. ze względu na szansę zdobycia lepszej pracy. W związku z tym mieszkają oni zbyt daleko by regularnie wspierać często schorowanych i wymagających troski rodziców czy dziadków. Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

ROZDZIAŁ II

SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Bezrobocie jako złożony problem społeczny stanowi wyzwanie dla współczesnego społeczeństwa wywierając wpływ na niemalże każdą dziedzinę życia społecznego. Zjawisko to ma swój nie dający się zlekceważyć wymiar ekonomiczno - społeczny i w sposób bezpośredni dotyka coraz szerszych kręgów społeczeństwa.

Powiatowy Urząd Pracy w Łomży współpracuje z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie dążąc do osiągnięcia celu, jakim jest integracja społeczna. Nadrzędnym celem współpracy jest wyrównywanie szans i zapobieganie wykluczeniu społecznemu nie tylko wobec osób bezrobotnych, ale także ich rodzin. Efektem opracowania wspólnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest diagnoza ww. obszaru oraz opracowanie kierunków działań na rzecz aktywizacji zawodowej i tworzenia nowych miejsc pracy.

Skuteczne przeciwdziałanie bezrobociu, zmniejszenie jego wielkości wymaga zintegrowanego i kompleksowego podejścia do polityki zatrudnienia i gospodarki na lokalnym rynku pracy. Rozwiązywanie problemu bezrobocia w skali lokalnej stanowi istotny wkład w zminimalizowanie bezrobocia w naszym kraju. Ograniczenie rozmiarów bezrobocia możliwe jest przy współpracy podmiotów gospodarczych, władz samorządowych i administracyjnych.

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „szarej strefy”. Bezrobocie powoduje, że standard życia wielu ludzi stale się obniża, niszczy pozycję jednostki, prowadzi do izolacji człowieka.

Na dzień 31 grudnia 2022 roku, liczba bezrobotnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łomży wyniosła 941 osób², z czego z prawem do zasiłku było 173 osoby. Z ogólnej liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne: 367 było zarejestrowanych ponad 12 miesięcy, 168 to osoby młode do 25 roku życia, 217 stanowiły osoby powyżej 50 roku życia, a 57 to osoby niepełnosprawne.

---

² Źródło – Powiatowy Urząd Pracy w Łomży – Biuletyn Informacyjny za 2022 rok

Aż 358 zarejestrowanych w PUP mieszkańców powiatu (38% spośród wszystkich zarejestrowanych) nie posiadało kwalifikacji zawodowych. Stopa bezrobocia wśród mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego na koniec 2022 roku wyniosła 5,9%.

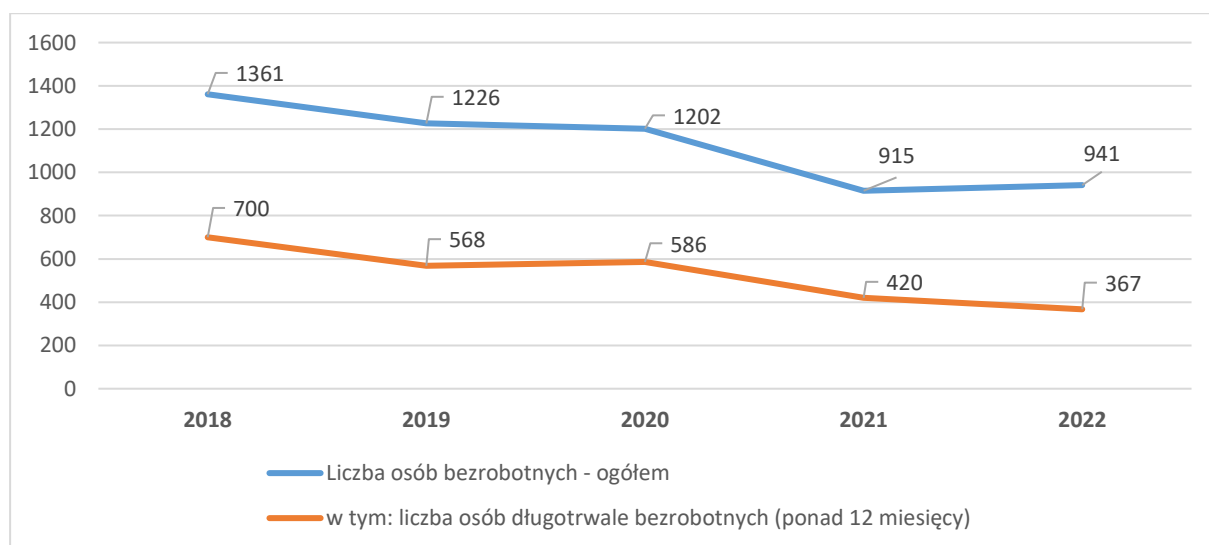
Od 2018 roku liczba bezrobotnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łomży, systematycznie spada.

Tabela 3: Struktura osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022.

	XII 2018	XII 2019	XII 2020	XII 2021	XII 2022
Liczba osób bezrobotnych - ogółem	1361	1226	1202	915	941
w tym: liczba osób długotrwale bezrobotnych (ponad 12 miesięcy)	700	568	586	420	367
w tym: osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	84	93	73	50	65
w tym: bez kwalifikacji zawodowych	501	417	460	328	358
w tym: osoby do 25 roku życia	284	230	227	144	168
w tym: powyżej 50 roku życia	287	244	248	205	217
w tym: osoby niepełnosprawne	70	60	34	51	57
Stopa bezrobocia (%)	6,8%	5,8%	5,9%	4,5%	5,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Rysunek 6: Liczba osób bezrobotnych (w tym osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Łomży ponad 12 miesięcy) z terenu Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

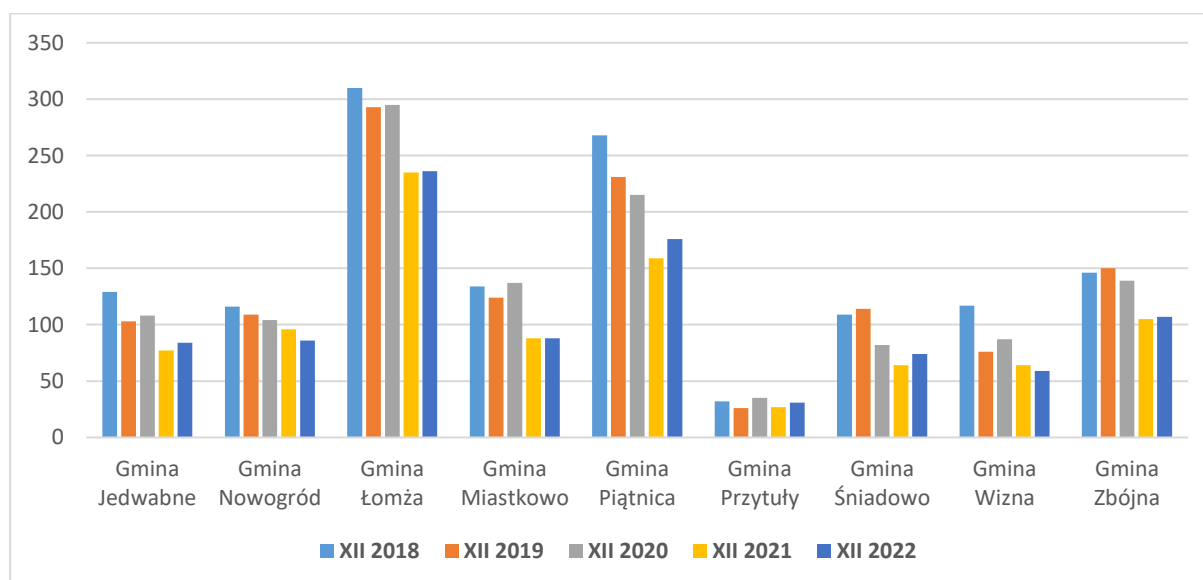
Najwięcej zarejestrowanych na koniec 2022 roku w PUP bezrobotnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego pochodziło z Gminy Łomża (236 osób – 25,1%) i Gminy Piątnica (176 osób – 18,7%). Są to gminy położone najbliżej Miasta Łomża, na terenie którego swoją siedzibę ma Powiatowy Urząd Pracy. Najmniej – zaledwie 31 osób (3,3%) pochodziło z Gminy Przytuły.

Tabela 4: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

	XII 2018	XII 2019	XII 2020	XII 2021	XII 2022
Gmina Jedwabne	129	103	108	77	84
Gmina Nowogród	116	109	104	96	86
Gmina Łomża	310	293	295	235	236
Gmina Miastkowo	134	124	137	88	88
Gmina Piątnica	268	231	215	159	176
Gmina Przytuły	32	26	35	27	31
Gmina Śniadowo	109	114	82	64	74
Gmina Wizna	117	76	87	64	59
Gmina Zbójna	146	150	139	105	107

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

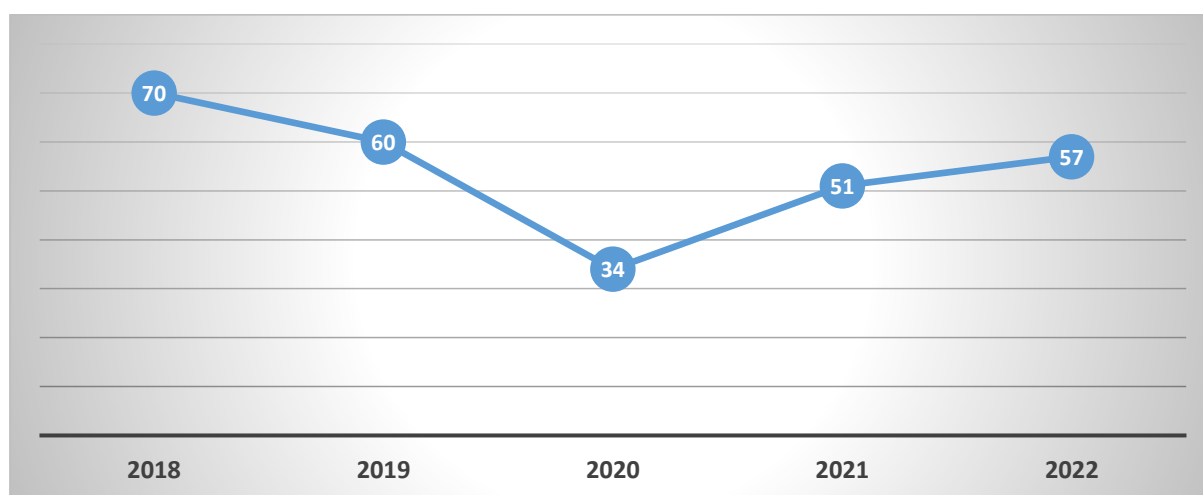
Rysunek 7: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Spośród wszystkich mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego zarejestrowanych w PUP w Łomży jako osoby bezrobotne – 57 osób posiadało orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. W analizowanym okresie liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne była najmniejsza w roku 2020 – było to spowodowane epidemią COVID-19 i obowiązującym wówczas lockdownem.

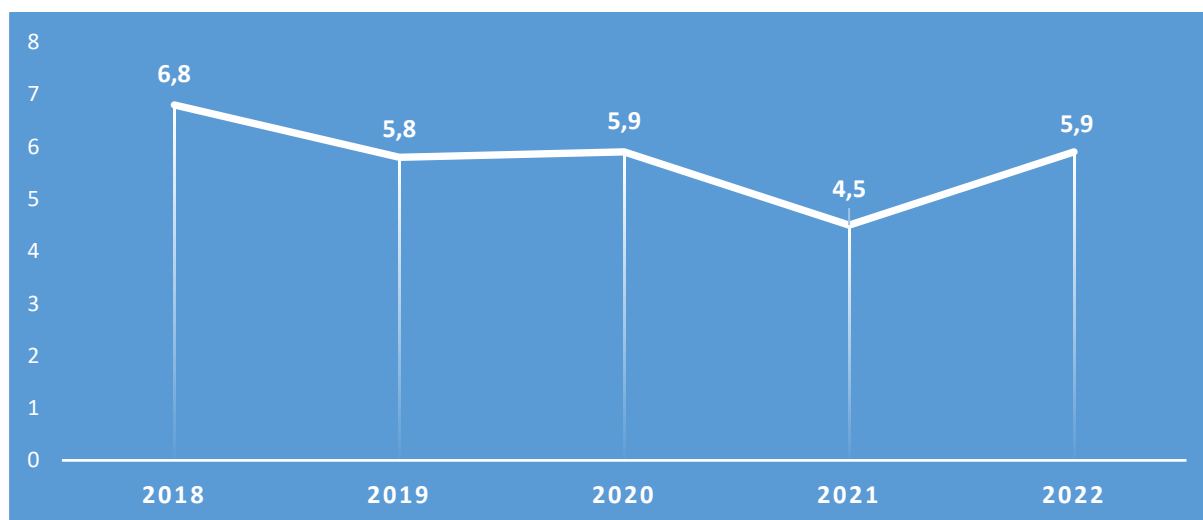
Rysunek 8: Liczba osób niepełnosprawnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Analogicznie do liczby osób bezrobotnych, stopa bezrobocia w Powiecie Łomżyńskim od 2018 roku systematycznie spadała i na koniec grudnia 2021 r. wyniosła 4,5%.

Rysunek 9: Stopa bezrobocia (w %) w Powiecie Łomżyńskim w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

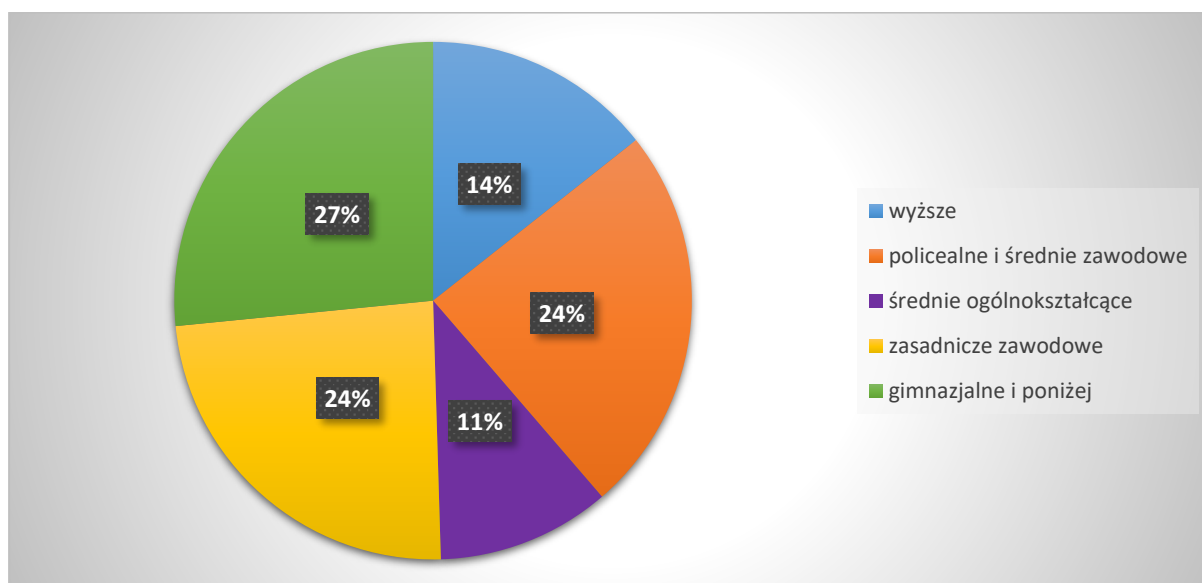
Spośród mieszkańców Powiatu łomżyńskiego zarejestrowanych w PUP, największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 26,7%. Osoby z wykształceniem zawodowym stanowią 23,9%, a policealnym i średnim zawodowym – 24,3%. Najmniej zarejestrowanych było osób z wykształceniem wyższym – 14,3% i średnim ogólnokształcącym – 10,8%.

Tabela 5: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu łomżyńskiego wg posiadanego wykształcenia.

	XII 2018	XII 2019	XII 2020	XII 2021	XII 2022
wyższe	204	195	182	151	135
policealne i średnie zawodowe	297	298	278	202	229
średnie ogólnokształcące	157	136	157	115	102
zasadnicze zawodowe	333	280	248	207	225
gimnazjalne i poniżej	370	317	337	240	250

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

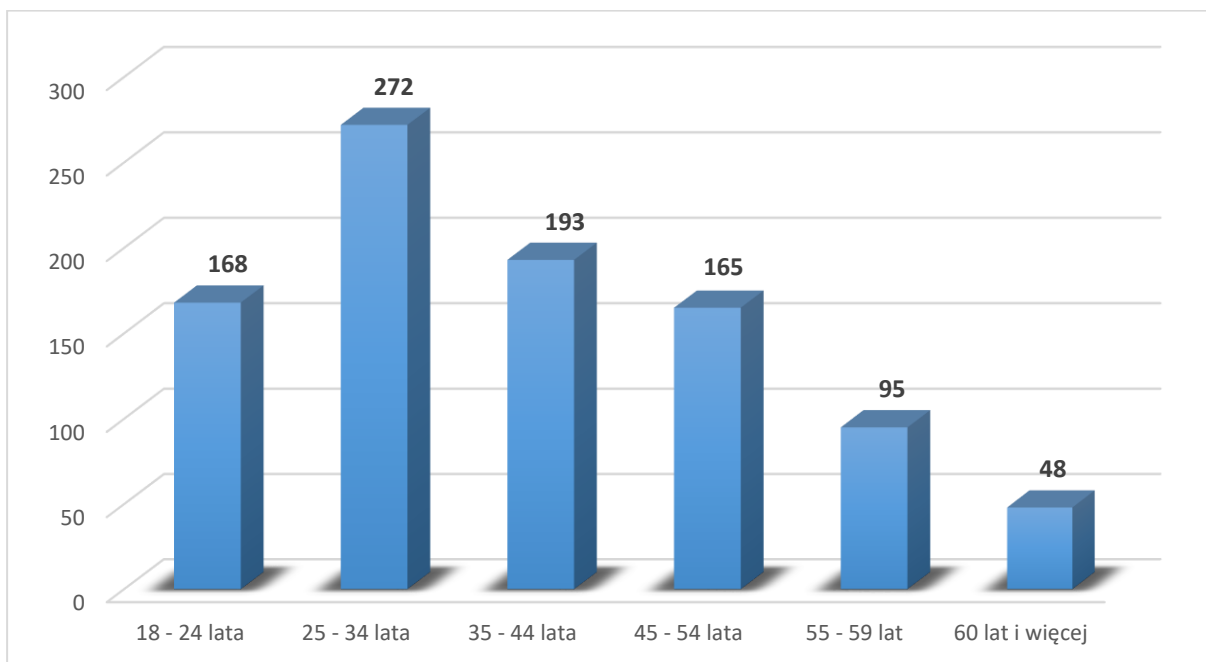
Rysunek 10: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu łomżyńskiego w 2022 r. wg posiadanego wykształcenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

Na dzień 31 grudnia 2022 r. największą grupę bezrobotnych mieszkańców powiatu stanowiły osoby w grupie wiekowej 25 – 34 lata (28,9%) oraz 35 – 44 lata (20,5%). Najmniej było osób w wieku 60 lat i więcej – zaledwie 5,1% wszystkich osób zarejestrowanych w PUP w łomży.

Rysunek 11: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu łomżyńskiego wg grup wiekowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

ROZDZIAŁ III

PRZYCZYNY TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, które przy jej wykorzystaniu stara się zaspokajać niezbędne potrzeby osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Ma za zadanie wspierać osoby i rodziny, które korzystając z własnych zasobów i możliwości nie są w stanie przezwyciężyć niedostatku w jakim się znaleźli, oraz umożliwić im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się osób objętych wsparciem jest jednym z podstawowych celów funkcjonowania pomocy społecznej.

Pod pojęciem polityki społecznej państwa można rozumieć zespół długofalowych działań na rzecz zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych, takich jak: przemoc, ubóstwo, długotrwałe bezrobocie, bezdomność czy nierówności społeczne.

Zastosowanie przepisów z zakresu ustawy o pomocy społecznej powinno mieć miejsce przy łącznym spełnieniu dwóch warunków: wystąpieniu trudnej sytuacji życiowej oraz niemożliwości jej samodzielnego przezwyciężenia. Państwo ma udzielać swojego wsparcia dopiero w ostateczności, tj. po wyczerpaniu przez osobę potrzebującą własnych środków czy możliwości. Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej z reguły poprzedzają inne świadczenia, np. z systemu ubezpieczeń społecznych, zasiłki rodzinne, zasiłki dla osób bezrobotnych. Państwo nie może wyręczać jednostki gdy jest ona samowystarczalna, powinno natomiast wspomagać ją w chorobie, starości, niepełnosprawności i ratować w sytuacjach kryzysowych.

Najczęstsze przyczyny udzielania pomocy definiuje art. 7 ustawy o pomocy społecznej, jednak należy pamiętać, że nie jest to lista zamknięta i wystąpienie innych okoliczności nie eliminuje możliwości uzyskania świadczeń określonych w ustawie. Objęcie regulacją prawną wszystkich powodów występowania trudnych sytuacji życiowych byłoby bardzo trudne.

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące liczby mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którzy korzystali z powodu różnych problemów z pomocy ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu w latach 2018 – 2022.

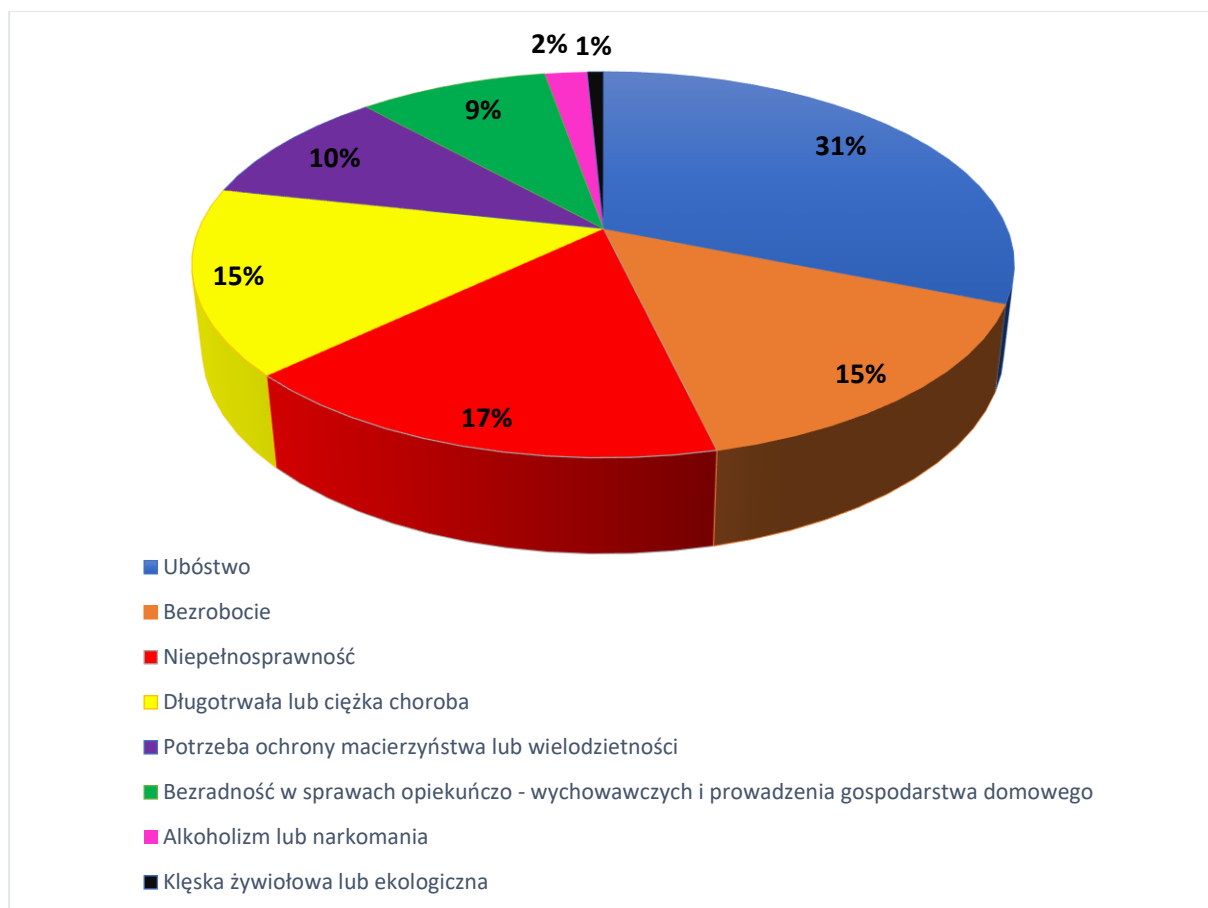
Tabela 6: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy korzystali z powodu różnych problemów z pomocy społecznej w latach 2018 – 2022.

Powód przyznania pomocy	2018		2019		2020		2021		2022	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Ubóstwo	759	2407	714	2107	556	1604	523	1403	452	1209
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
Bezdomność	3	3	3	3	1	1	5	8	7	11
Bezrobocie	419	1202	351	978	299	798	281	715	220	552
Niepełnosprawność	335	753	338	702	309	588	271	492	241	441
Długotrwała lub ciężka choroba	353	867	324	764	282	660	258	567	225	454
Przemoc domowa	25	112	12	67	6	22	7	40	5	17
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	226	1264	217	1204	176	1003	149	810	144	786
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	252	949	217	839	141	762	179	699	129	518
Trudności w integracji cudzoziemców	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	7	14	7	12	9	15	8	10	5	6
Alkoholizm lub narkomania	43	76	29	51	24	49	33	72	29	61
Zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa	9	33	8	27	7	11	8	18	6	20
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	20	55	9	28	0	0	0	0	11	26

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Wg stanu na koniec 2022 roku, zdecydowanie najwięcej mieszkańców powiatu korzystało ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa – aż 31% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną. Główne powody korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców powiatu łomżyńskiego w 2022 roku ilustruje poniższy wykres.

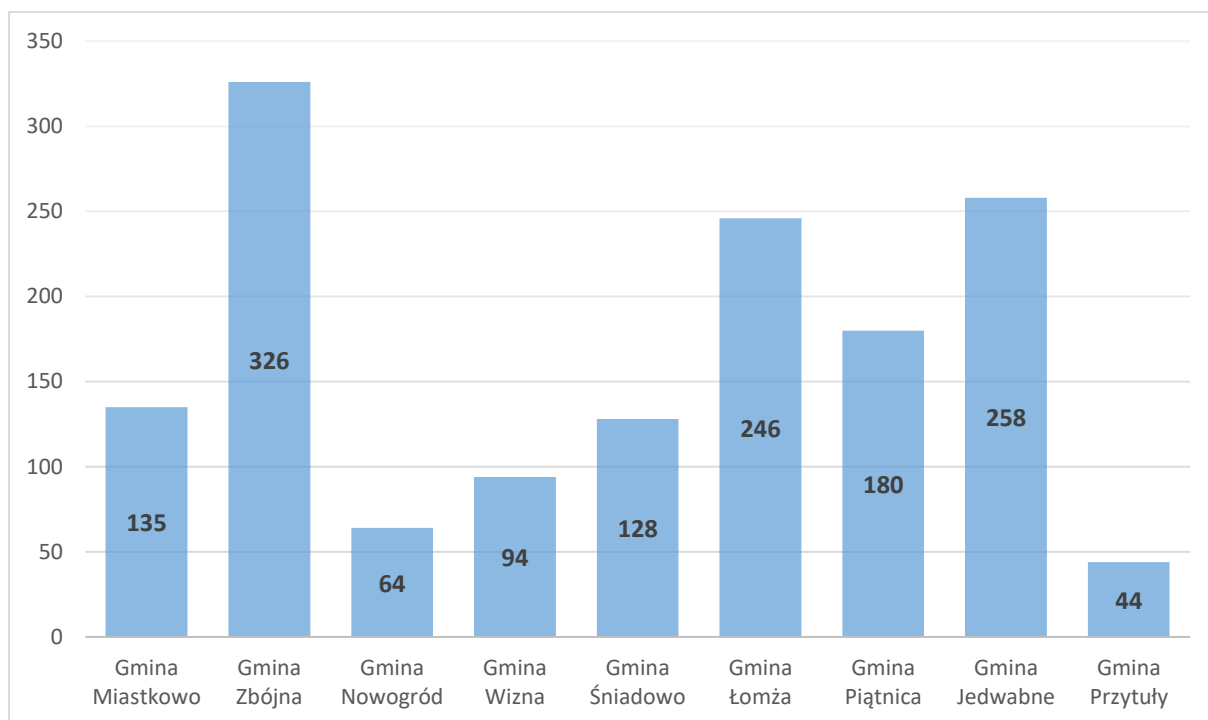
Rysunek 12: Główne powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej przez mieszkańców Powiatu łomżyńskiego w roku 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

W 2022 roku najwięcej mieszkańców powiatu łomżyńskiego korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pochodziło z Gminy Zbójna – 22,1% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej. Następnie z Gminy Jedwabne – 17,5%, Gminy Łomża – 16,7%, Gminy Piątnica – 12,2%, Gminy Miastkowo – 9,2%, Gminy Śniadowo – 8,7%, Gminy Wizna – 6,4% i Gminy Nowogród – 4,3%. Najmniej – zaledwie 2,9% osób pochodziło z Gminy Przytuły.

Rysunek 13: Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Powiecie Łomżyńskim w 2022 roku, z podziałem na gminy.

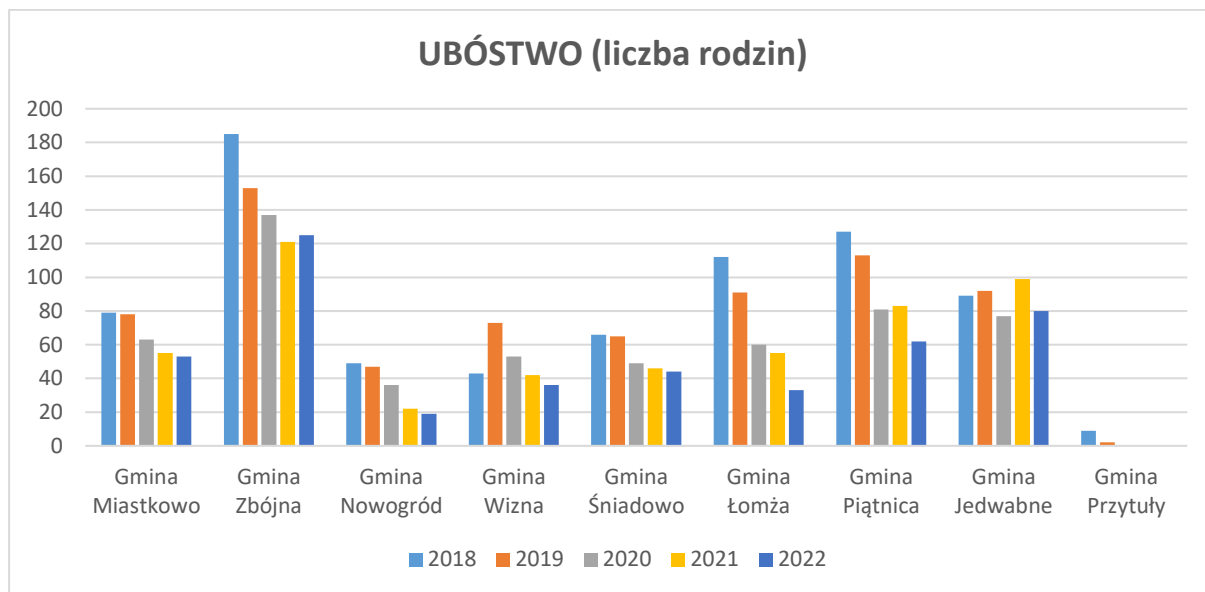
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.1. Ubóstwo.

Ubóstwo określa się jako stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych, uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” kryją się w szczególności: wyżywienie, schronienie, ubranie, transport oraz podstawowe potrzeby kulturalne i społeczne.

W latach 2018 – 2022 ubóstwo było głównym powodem przyznawania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej na terenie Powiatu Łomżyńskiego. Sytuacja rodzin dotkniętych ubóstwem i narażonych na nie niesie zagrożenie dla wielu podstawowych funkcji rodziny oraz powoduje głęboką dysfunkcjonalność wielu rodzin. Ograniczenie ubóstwa powinno być zatem jednym z podstawowych zadań polityki społecznej.

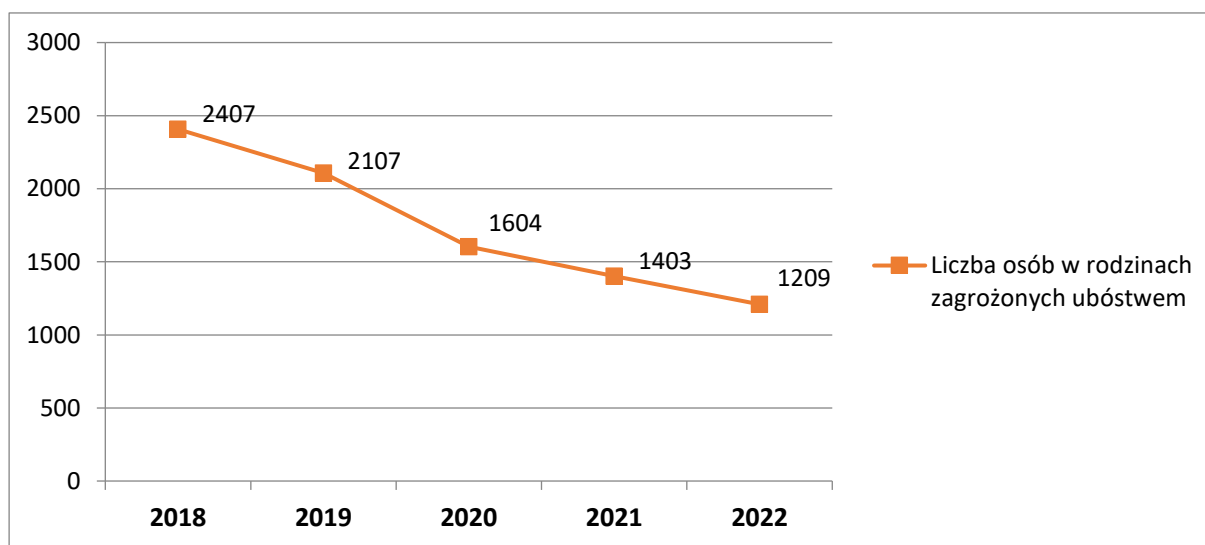
Rysunek 14: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na ubóstwo, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa pochodziło z terenu Gminy Zbójna, Gminy Jedwabne, Gminy Łomża i Gminy Piątnica. Najmniej – z terenu Gminy Przytuły. Analizując lata 2018 – 2022 można zauważyć systematyczny spadek liczby osób w rodzinach zagrożonych ubóstwem.

Rysunek 15: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu ubóstwa w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

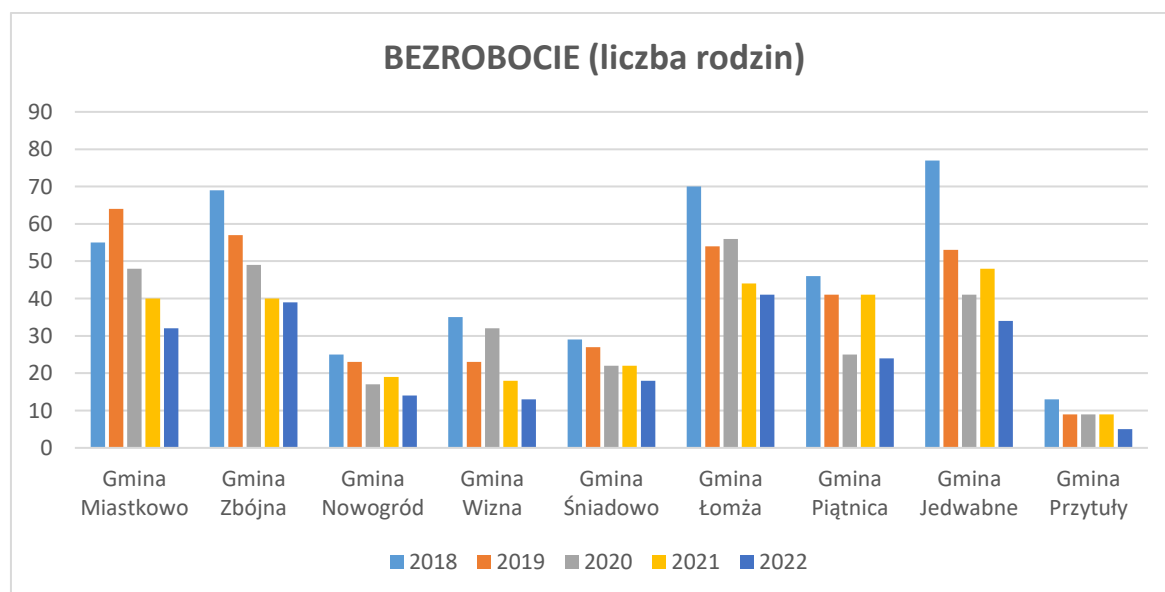
3.2. Bezrobocie.

Bezrobocie jest jednym z najważniejszych problemów społecznych. Powoduje obniżenie standardu życia, rezygnację z aspiracji, utratę poczucia godności. Bezrobotni czują się oszukani i odrzuceni przez społeczeństwo. Społeczne brzemie bezrobocia jest dotkliwie tym bardziej, że powoduje powstawanie innych obszarów ludzkiej biedy, przyczynia się do powstawania takich zjawisk jak przemoc i alkoholizm, zakłócając prawidłowe funkcjonowanie rodziny.

Wśród świadczeń przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej wiele adresowanych jest do osób bezrobotnych, zwłaszcza pomoc pieniężna i rzeczowa na ekonomiczne usamodzielnienie, która może ułatwić rozpoczęcie działalności gospodarczej czy przekwalifikowanie zawodowe. Za osoby rezygnujące z pracy z powodu sprawowania opieki nad osobą bliską mogą być opłacane składki na ubezpieczenie zdrowotne. Bezrobotnym może być ponadto udzielone wsparcie w postaci różnych zasiłków, biletu kredytowanego, pracy socjalnej i specjalistycznego poradnictwa.

W 2022 roku liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia wyniosła aż 15% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 16: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na bezrobocie, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

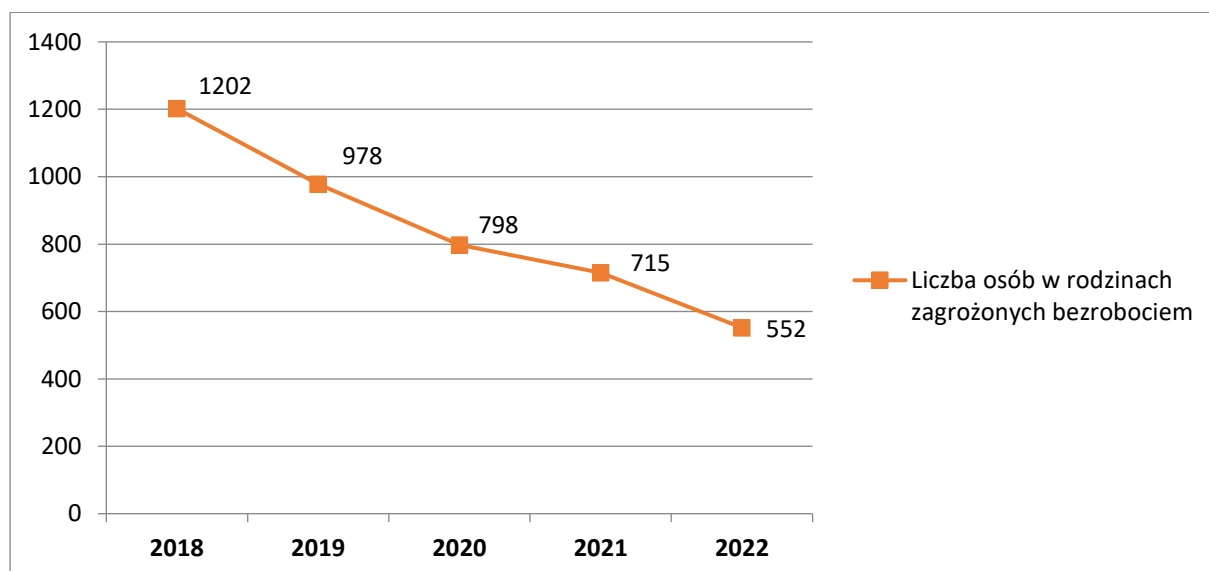

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia pochodziło z terenu Gminy Zbójna, Gminy Łomża, Gminy Miastkowo oraz z Gminy Jedwabne. Najmniej – z terenu Gminy Przytuły.

Rysunek 17: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu bezrobocia w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.3. Niepełnosprawność.

Osoby niepełnosprawne są szczególnie zagrożone zjawiskiem wykluczenia społecznego, dlatego ich problemy powinny znaleźć szczególną uwagę przy opracowywaniu planów i programów powiatu łomżyńskiego. Osoby niepełnosprawne napotykają na liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, w rodzinie, pracy, urzędzie, które przybierają postać barier architektonicznych, psychicznych, materialnych i prawnych. Osoba niepełnosprawna musi pokonać funkcjonujące nadal w społeczeństwie bariery świadomościowe, bierność, niezrozumienie, niechęć i niewiedzę. Działania wobec osób niepełnosprawnych są zadaniami ogólnospołecznymi, ponieważ skutki niepełnosprawności dotyczą wszystkich ludzi.

Polityka społeczna wobec niepełnosprawności i osób niepełnosprawnych to zorganizowane, kompleksowe i międzysektorowe działania władz publicznych oraz innych podmiotów społecznych, służące kształtowaniu, poprawie, ochronie warunków i jakości życia oraz statusu społecznego osób niepełnosprawnych, a także umożliwiające jednostkom z ograniczoną sprawnością dostęp do niezbędnych świadczeń i usług zdrowotno-socjalnych oraz rozwiązań technologiczno-organizacyjnych utrzymujących i zwiększających szansę niezależnego funkcjonowania oraz aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Podstawowym wykładnikiem i narzędziem realizacji polityki społecznej na rzecz ludzi niepełnosprawnych jest wsparty odpowiednią infrastrukturą legislacyjno-instytucjonalną proces rehabilitacji leczniczej, psychologicznej, społecznej i zawodowej. Rehabilitacja ta obejmuje różne formy wsparcia wspomagające osoby niepełnosprawne w wypełnianiu przypisanych im ról społecznych, takie jak: poradnictwo społeczne, prawne i psychologiczne oraz edukację i przygotowanie zawodowe, a także umożliwiające samodzielną lokomocję, komunikowanie się z otoczeniem i prowadzenie niezależnego, codziennego życia.

Niepełnosprawność to stan będący efektem dysfunkcji natury fizycznej lub psychicznej, ubytku anatomicznego wynikłego z urazów, schorzeń lub zaburzeń rozwojowych i powodujący znaczące ograniczenie możliwości wykonywania przez jednostkę podstawowych czynności życiowych. Do podstawowych czynności życiowych zalicza się samoobsługę, przemieszczanie się, czynności manualne, orientację w otoczeniu, zdolności komunikowania się z innymi ludźmi oraz czynności związane z uczeniem się, wykonywaniem pracy, życiem rodzinnym czy prowadzeniem gospodarstwa domowego.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Prawo do uzyskania pomocy i jej rozmiar zależą od stopnia niepełnosprawności: znacznego, umiarkowanego lub lekkiego. Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydają powiatowe i wojewódzkie (druga instancja) zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, pochodzącymi z Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań przeprowadzonego w 2021 roku, na terenie Powiatu Łomżyńskiego zamieszkiwało 5 906 osób niepełnosprawnych, stanowiących 11,8% ogółu mieszkańców. Wśród wszystkich osób niepełnosprawnych 2 437 znajdowało się w wieku produkcyjnym, 3 179 w wieku poprodukcyjnym, a 290 stanowiły dzieci do lat 17. Należy zaznaczyć, że osoby biorące udział w narodowym spisie powszechnym mogły odmówić udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące stanu zdrowia i niepełnosprawności. Szacuje się, że faktyczna liczba osób niepełnosprawnych w powiecie jest większa.

Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży tylko w 2022 roku wydał aż 760 orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego. Z ogólnej liczby wydanych orzeczeń 677 stanowiły orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia, a 83 to orzeczenia o niepełnosprawności dla dzieci do 16 roku życia. Szczegółowe dane przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7: Liczba wydanych w 2022 roku orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku i płci.

SYMBOL	STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				WIEK				PŁEĆ	
	znaczny	umiarkowany	lekki	RAZEM	16 - 25	26 - 40	41 - 60	60 +	K	M
01-U	5	7	0	12	9	2	1	0	5	7
02-P	32	36	22	90	3	13	35	39	47	43
03-L	4	5	25	34	2	3	12	17	14	20
04-O	1	4	3	8	1	1	3	3	4	4
05-R	30	107	99	236	6	18	103	109	137	99
06-E	1	2	0	3	1	2	0	0	1	2
07-S	30	47	18	95	1	1	23	70	32	63
08-T	15	8	6	29	2	0	8	19	11	18
09-M	24	9	9	42	1	2	21	18	33	9
10-N	36	35	3	74	3	5	22	44	39	35
11-I	8	16	22	46	10	6	11	19	31	15
12-C	4	3	1	8	7	1	0	0	1	7
RAZEM	190	279	208	677	46	54	239	338	355	322

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży.

Tabela 8: Liczba wydanych w 2022 roku orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia, wg przyczyn niepełnosprawności, wieku i płci.

PRZYCZYNY NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	RAZEM	WIEK			PŁEĆ	
		0 - 3	4 - 7	8 - 16	K	M
01-U	1	0	0	1	1	0
02-P	3	0	0	3	0	3
03-L	5	0	4	1	1	4
04-O	1	0	1	0	0	1
05-R	7	0	3	4	3	4
06-E	4	0	0	4	0	4
07-S	5	3	0	2	3	2
08-T	2	2	0	0	1	1
09-M	1	0	1	0	1	0
10-N	8	1	4	3	4	4
11-I	21	3	6	12	9	12
12-C	25	4	11	10	6	19
RAZEM	83	13	30	40	29	54

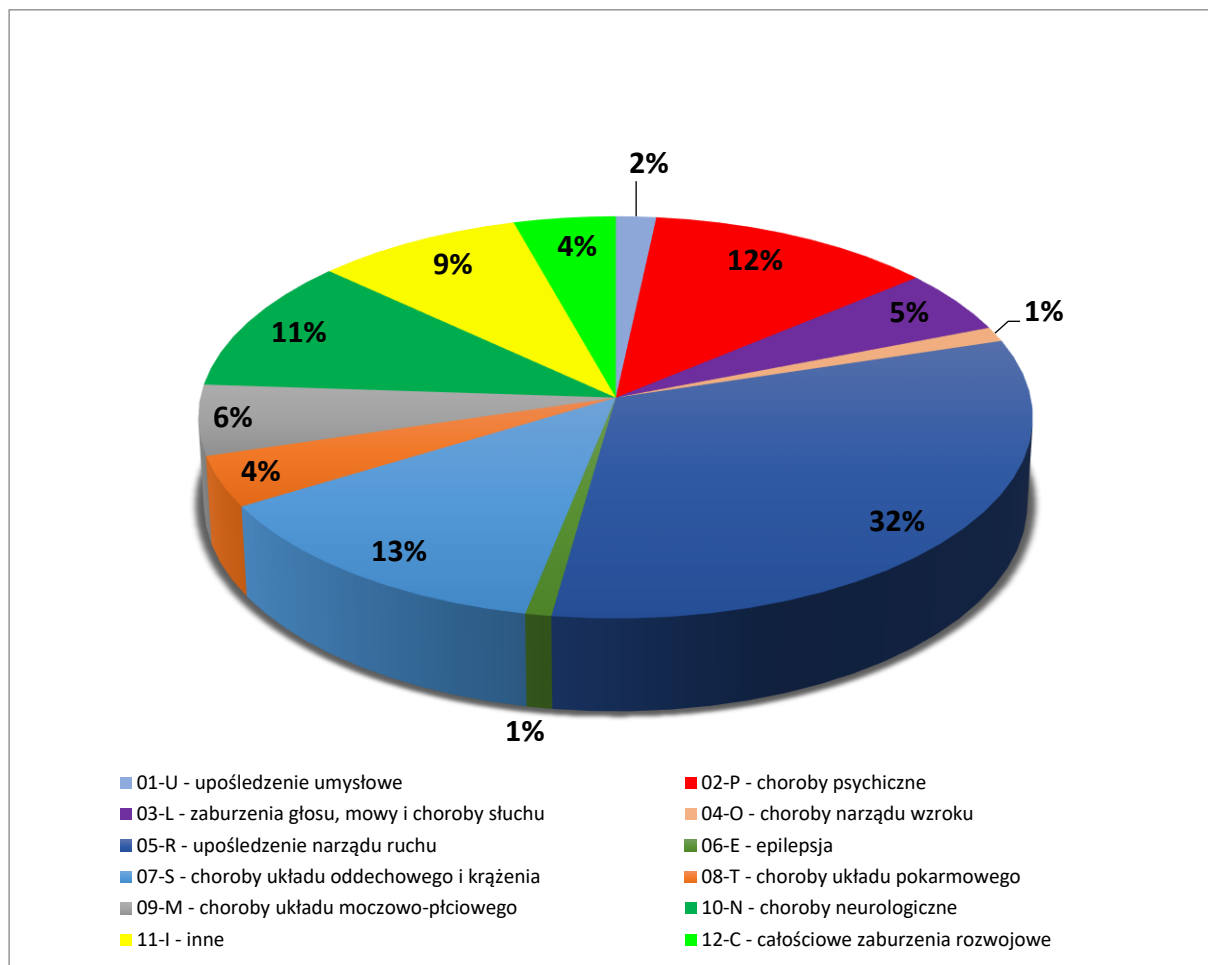
Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży.

Z analizy powyższych danych wynika, że dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w 2022 roku najwięcej orzeczeń o niepełnosprawności wydano z powodu upośledzenia narządu ruchu – łącznie 243 orzeczeń, co stanowiło aż 32% wszystkich wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży orzeczeń o niepełnosprawności.

Na kolejnych miejscach znalazły się m.in.: orzeczenia wydane z powodu chorób układu oddechowego i krążenia – 100 orzeczeń, 13% ogółu; orzeczenia wydane z powodu chorób psychicznych – 93 orzeczeń, 12% ogółu; orzeczenia wydane z powodu chorób neurologicznych – 82 orzeczenia, 11% ogółu; orzeczenia wydane z powodu innych chorób, w tym endokrynologicznych, metabolicznych i zaburzeń enzymatycznych – 67 orzeczeń, 9% ogółu; orzeczenia wydane z powodu chorób układu moczowo-płciowego – 43 orzeczeń, 6% ogółu; orzeczenia wydane z powodu zaburzeń głosu, mowy i choroby słuchu – 39 orzeczeń, 5% ogółu.

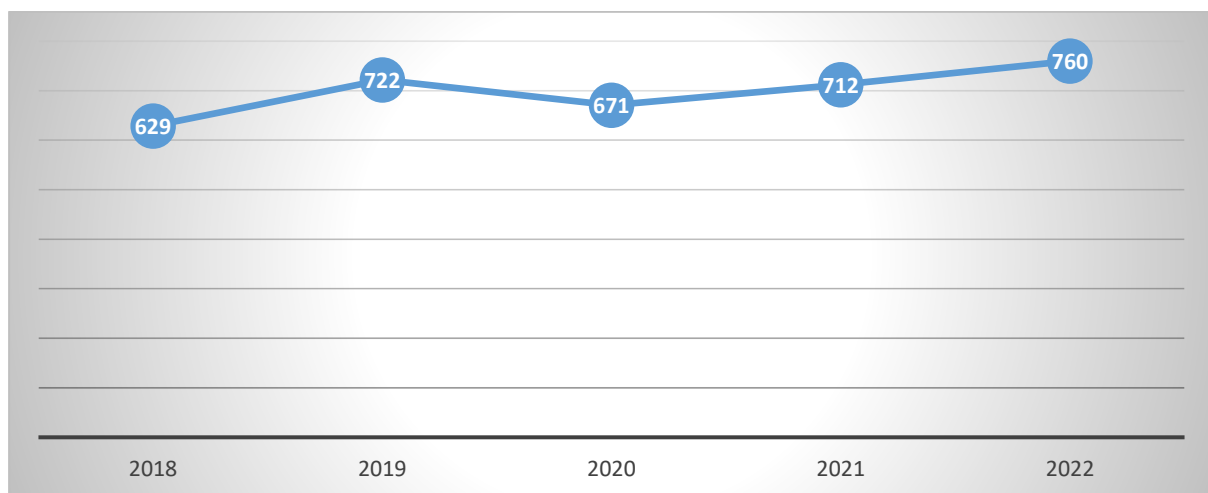
Najmniej orzeczeń o niepełnosprawności wydano z powodu epilepsji – zaledwie 7, co stanowiło 1% ogółu.

Rysunek 18: Przyczyny niepełnosprawności z powodu których wydawane były orzeczenia o niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w 2022 roku.

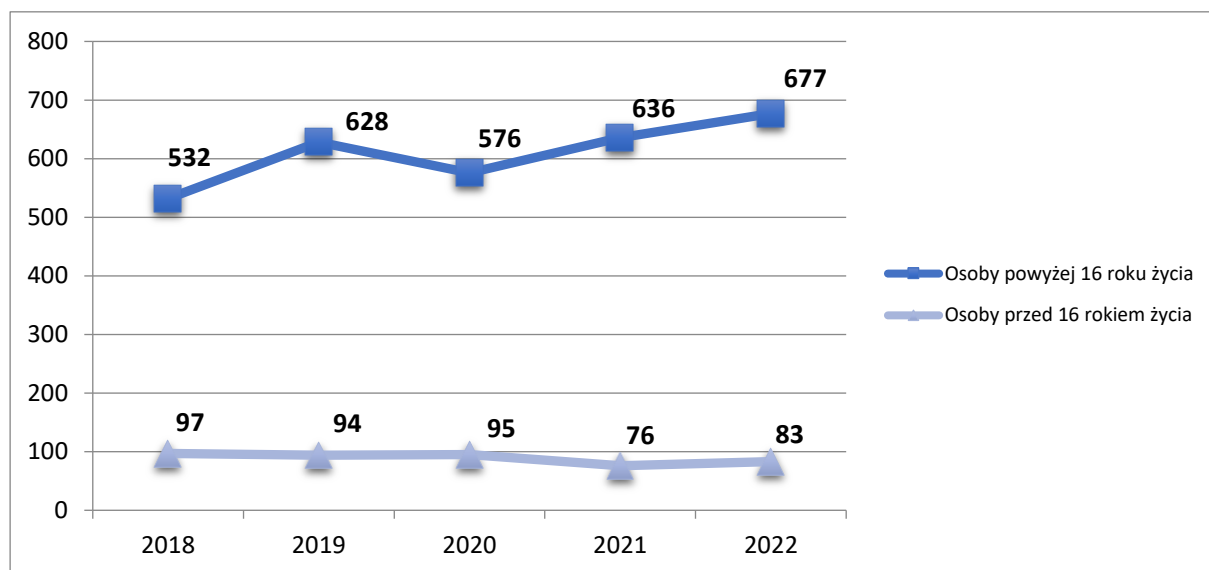
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Rysunek 19: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

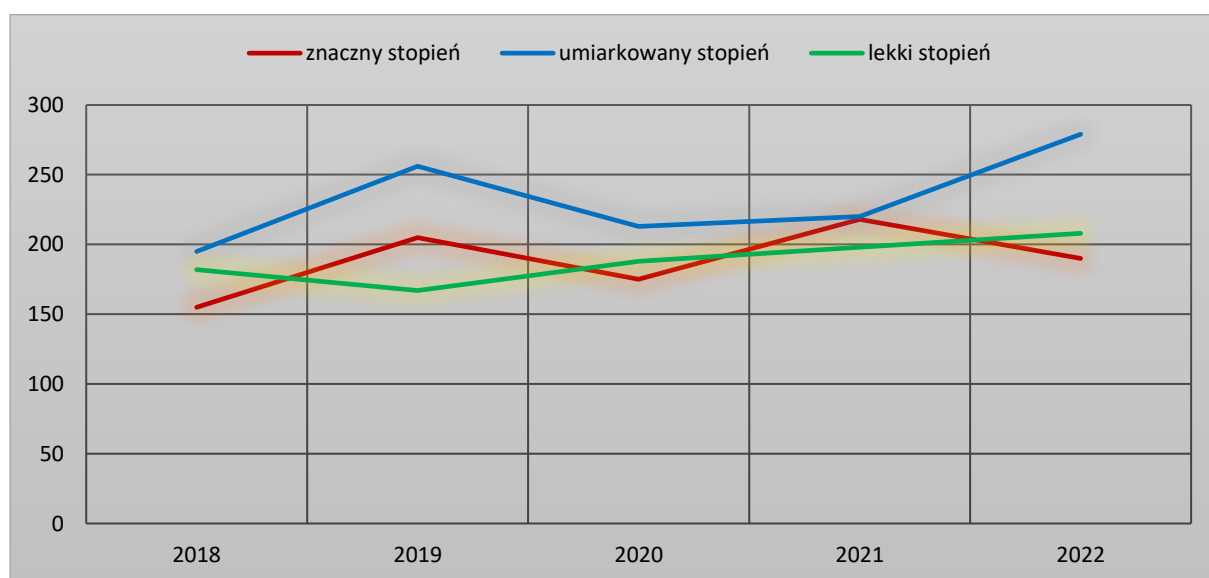
Rysunek 20: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, z podziałem na osoby powyżej 16 roku życia oraz osoby przed 16 rokiem życia, w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

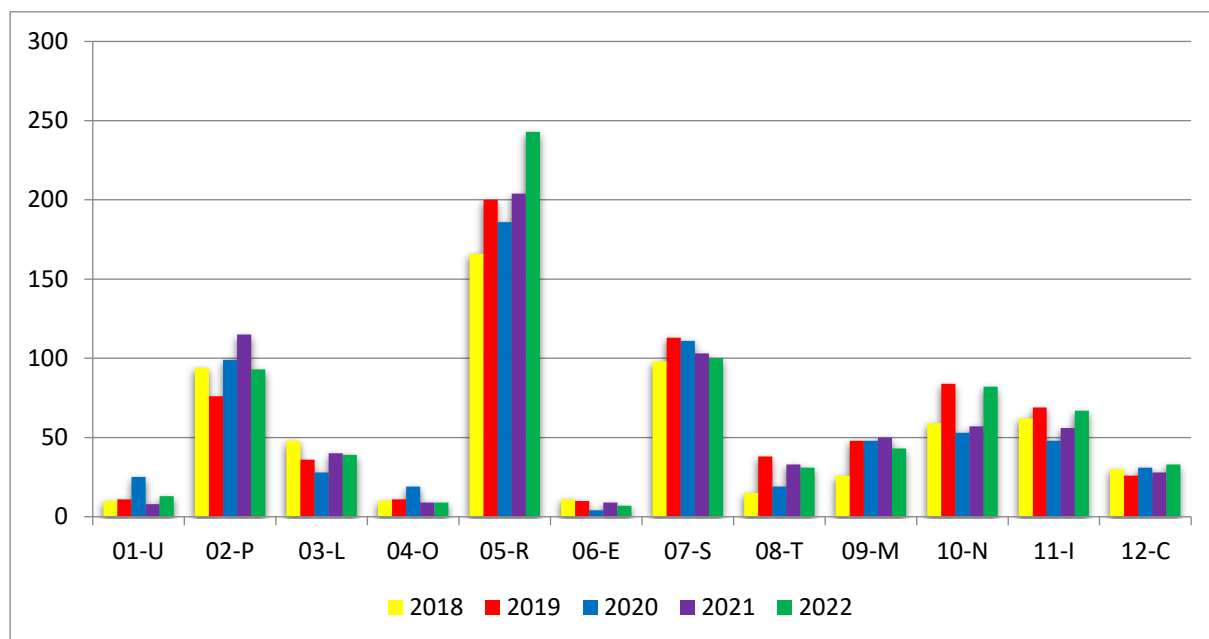
Od 2018 roku liczby wydawanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia systematycznie wzrasta. Jedynie w roku 2020 nastąpił spadek – prawdopodobnie miało to związek z wybuchem pandemii COVID-19 i trwającym przez wiele miesięcy lockdownem. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych dla dzieci do 16 roku życia utrzymuje się na podobnym poziomie.

Rysunek 21: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, z podziałem na stopień niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia, w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

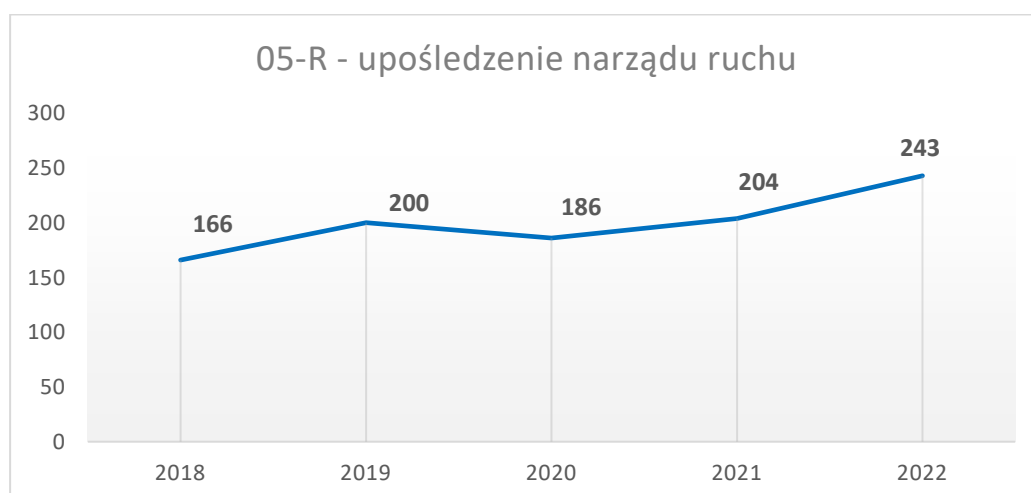
Rysunek 22: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022, ze względu na przyczynę niepełnosprawności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Analizując liczbę wydanych na przestrzeni ostatnich pięciu lat orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, można zauważyć znaczny wzrost orzeczeń wydawanych z powodu upośledzenia narządu ruchu. W 2018 roku Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży wydał 166 takich orzeczeń, w 2022 aż 243.

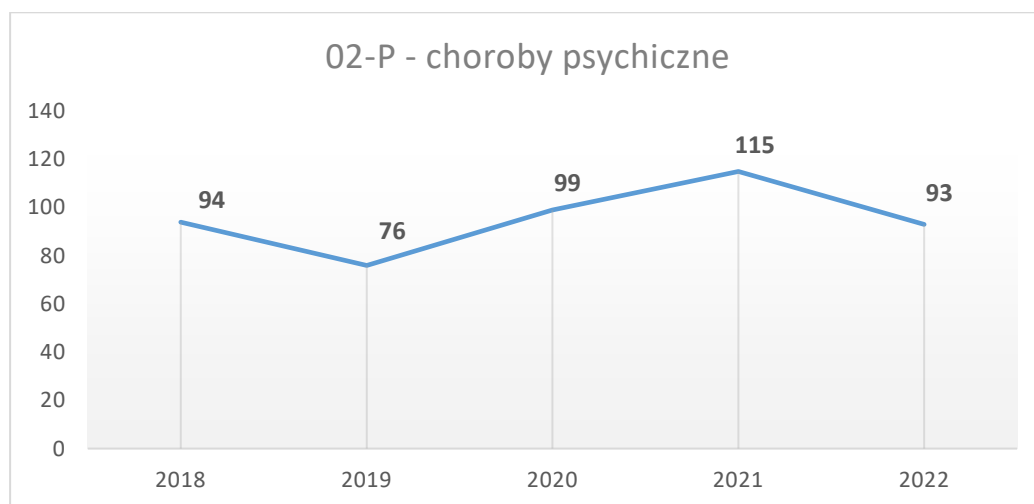
Rysunek 23: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu upośledzenia narządu ruchu w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

W latach 2020 – 2021 nastąpił znaczny wzrost wydawanych orzeczeń z powodu chorób psychicznych - prawdopodobnie miało to związek z wybuchem pandemii COVID-19 i trwającym przez wiele miesięcy lockdownem.

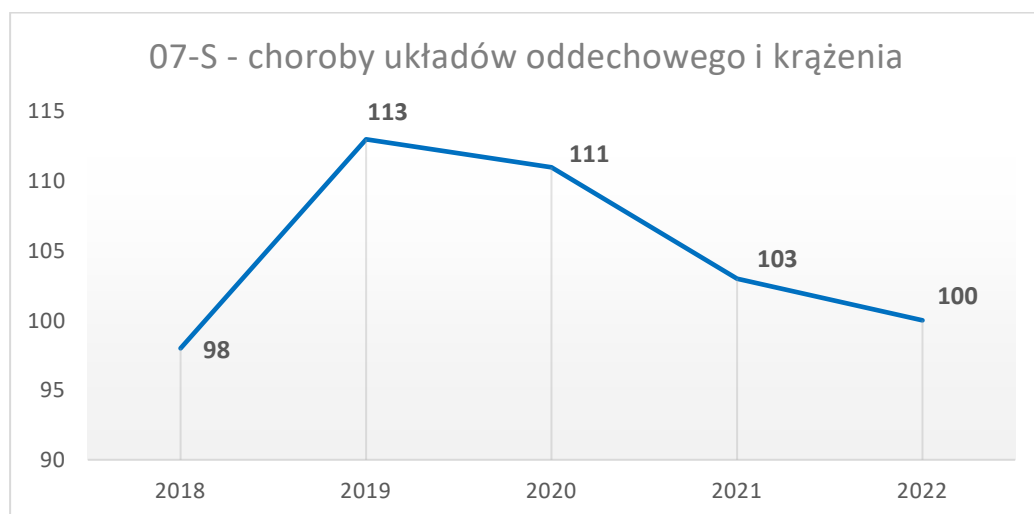
Rysunek 24: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób psychicznych w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Od 2020 roku można zauważyć systematyczny spadek liczby wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układów oddechowego i krążenia.

Rysunek 25: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układów oddechowego i krążenia w latach 2018 – 2022.

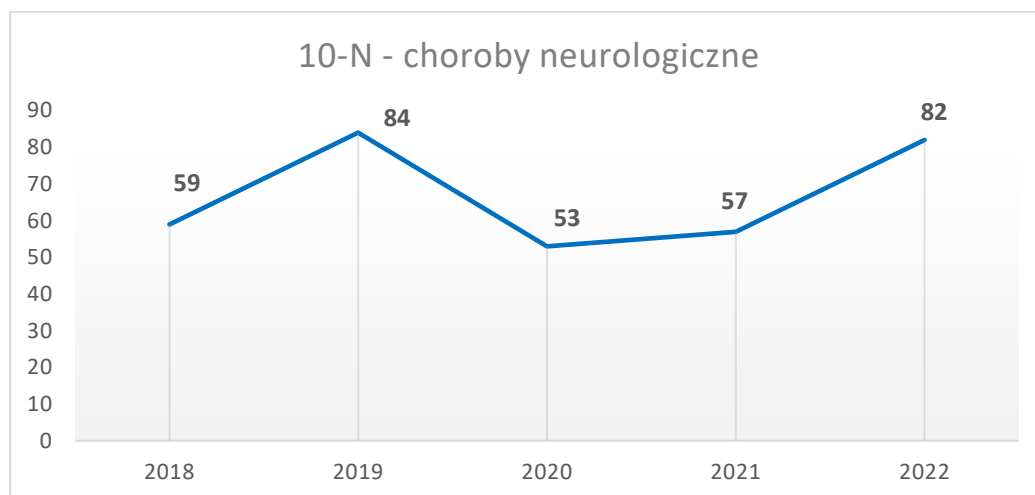

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

W latach 2020 – 2021 nastąpił spadek liczby wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób neurologicznych.

Rysunek 26: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób neurologicznych w latach 2018 – 2022.

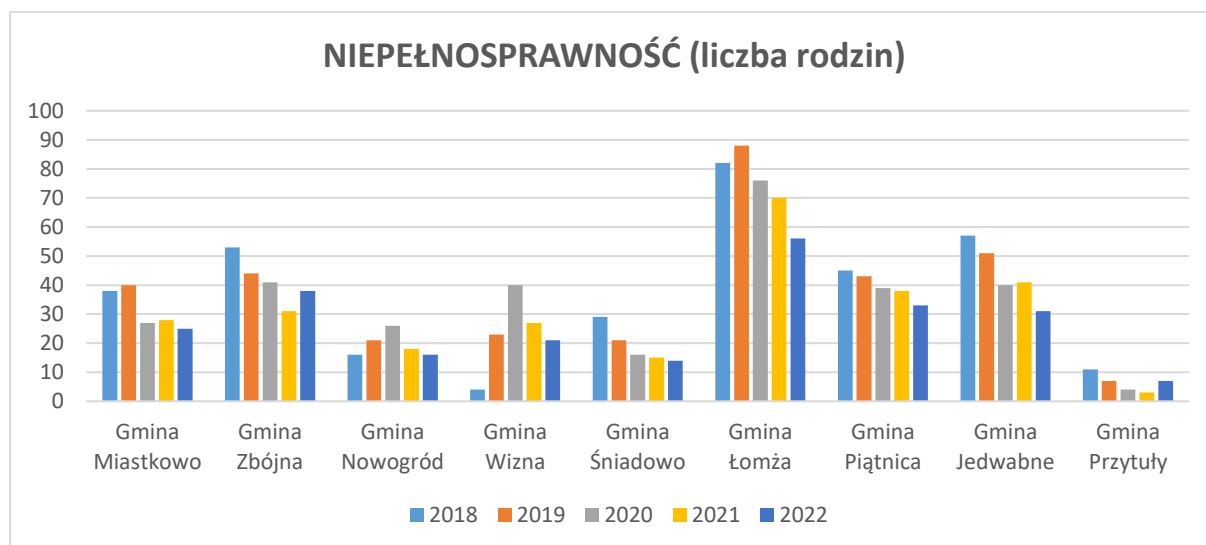
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

W przypadku orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych z powodu chorób innych, w tym schorzeń endokrynologicznych, metabolicznych, zaburzeń enzymatycznych, w latach 2018 – 2022 ich liczba utrzymywała się na podobnym poziomie.

Niepełnosprawni mieszkańcy Powiatu łomżyńskiego posiadający aktualne orzeczenie o niepełnosprawności mogą starać się o pomoc zarówno we właściwych ze względu na miejsce zamieszkania Ośrodkach Pomocy Społecznej (m.in. zasiłki celowe i okresowe, zasiłki pielęgnacyjne, opiekuńcze) jak i w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży (pomoc przyznawana na rehabilitację społeczną ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych).

W 2022 roku wśród klientów ośrodków pomocy społecznej działających na terenie Powiatu łomżyńskiego aż 17% otrzymało pomoc z tytułu niepełnosprawności.

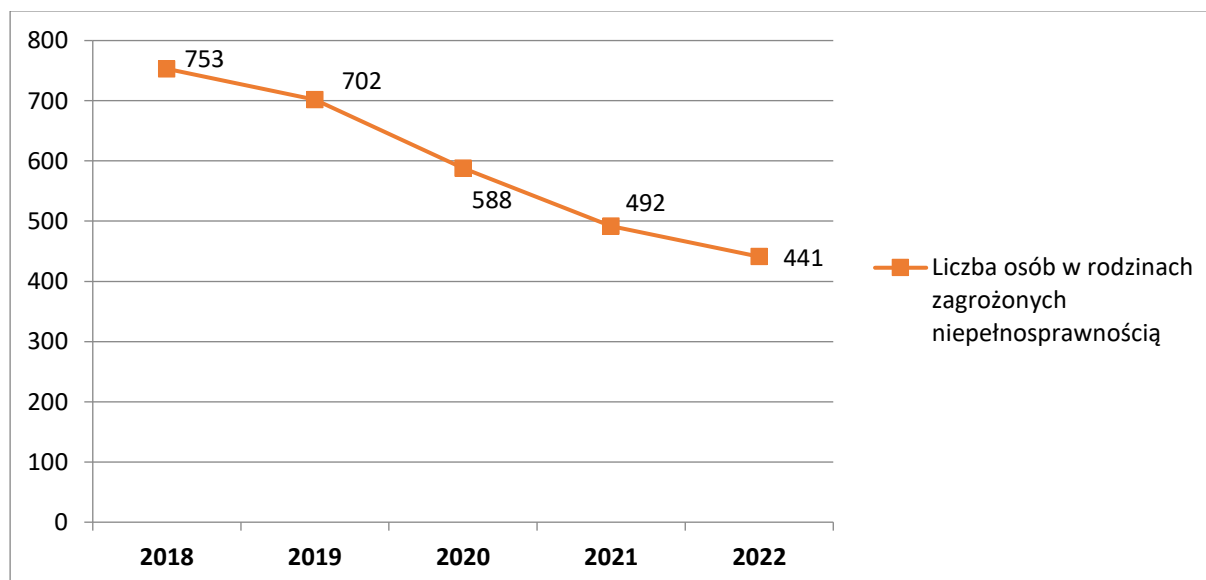
Rysunek 27: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na niepełnosprawność, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców powiatu, którzy otrzymali pomoc z OPS ze względu na niepełnosprawność pochodziło z terenu Gminy Łomża, najmniej – z terenu Gminy Przytuły.

Rysunek 28: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu niepełnosprawności w latach 2018 – 2022.

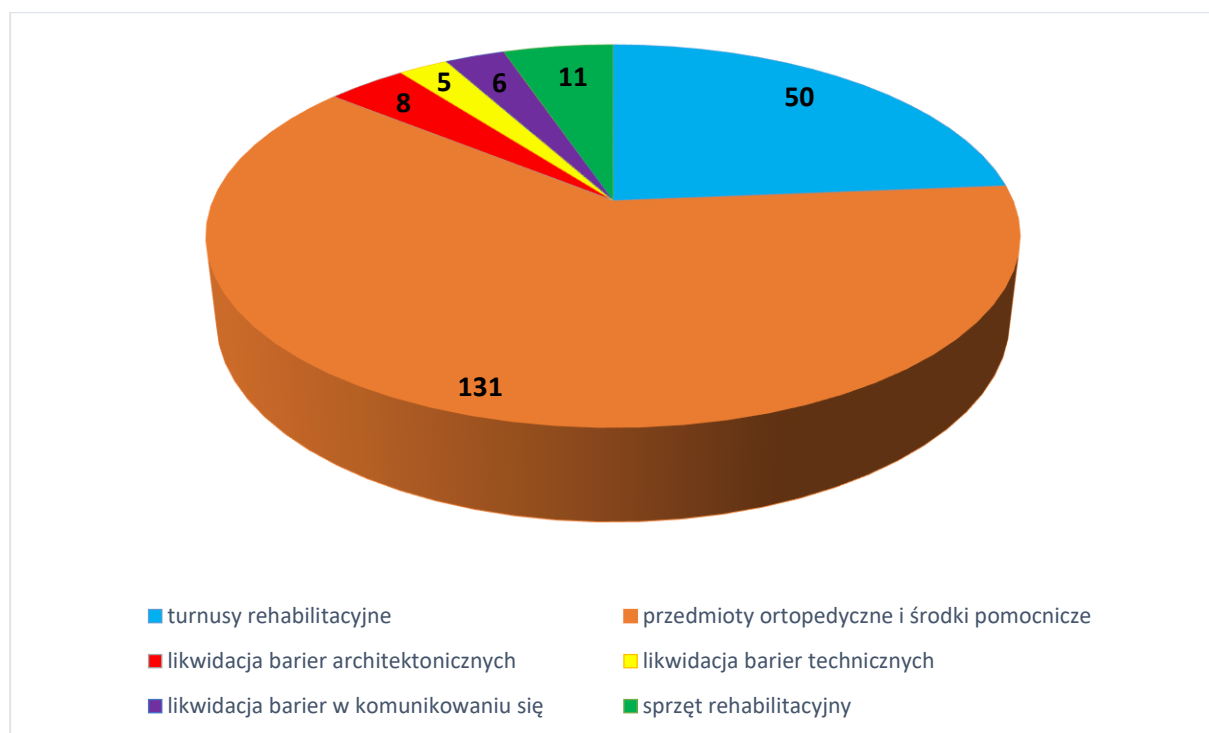

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży realizując zadania powiatu z zakresu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, oferuje następujące formy pomocy z zakresu rehabilitacji społecznej finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny,
- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym,
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych,
- dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się,
- dofinansowanie likwidacji barier technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

Rysunek 29: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którzy otrzymali pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w 2022 roku.

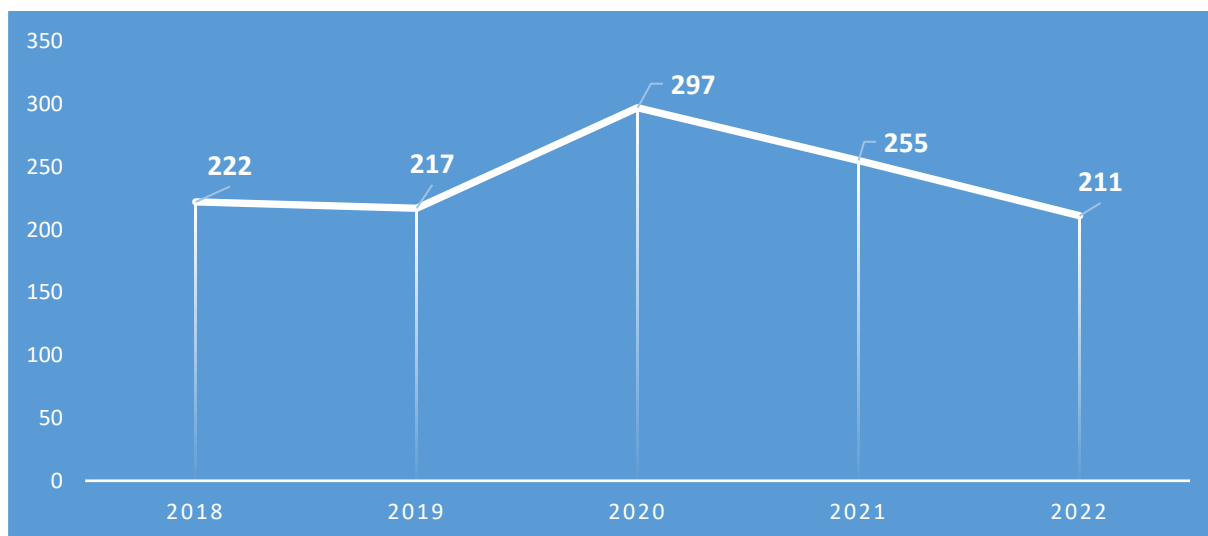
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

W 2022 roku zdecydowanie najwięcej osób niepełnosprawnych otrzymało pomoc w ramach dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – łącznie 131 osób. Na tę formę pomocy składało się dofinansowanie m.in. do:

- środków pomocniczych:
  - aparatów słuchowych i wkładek usznych,
  - materaców i poduszek przeciwoleżynowych,
  - pieluchomajtek,
  - cewników;
- przedmiotów ortopedycznych:
  - wózków inwalidzkich,
  - indywidualnych przedmiotów pionizujących,
  - obuwia ortopedycznego,
  - protez kończyn,
  - balkoników,
  - stabilizatora stawu kolanowego,
  - aparatów do bezdechu.

Łącznie w 2022 roku z pomocy oferowanej w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON skorzystało 211 niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego.

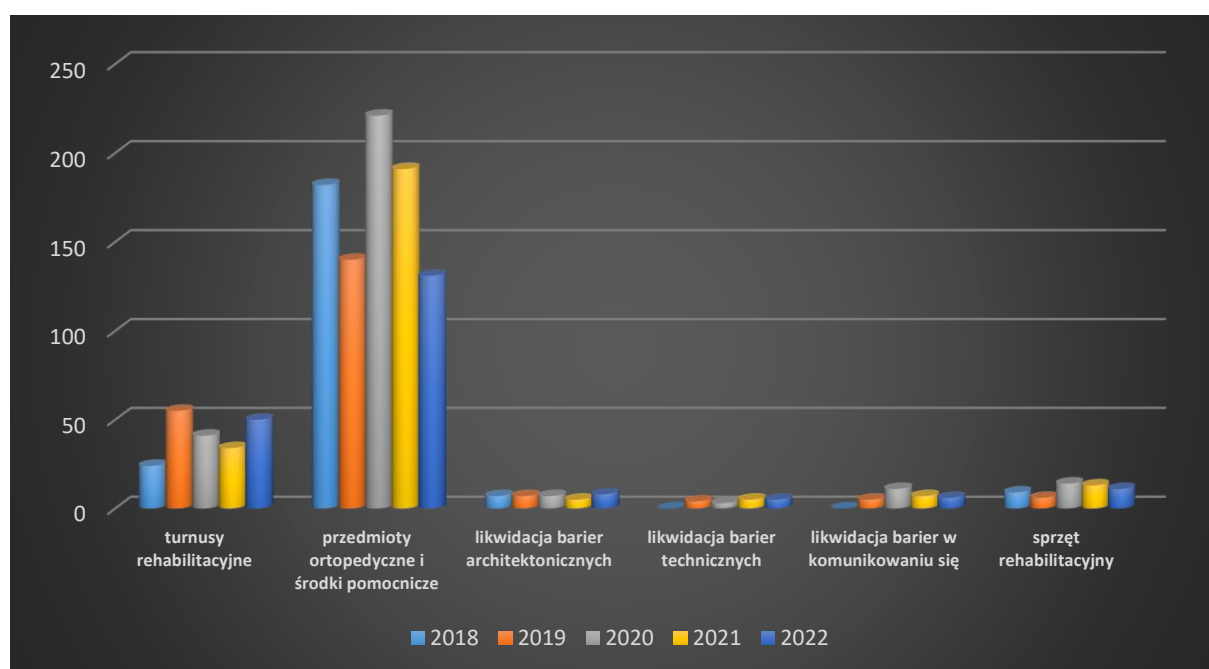
Rysunek 30: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którzy otrzymali pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

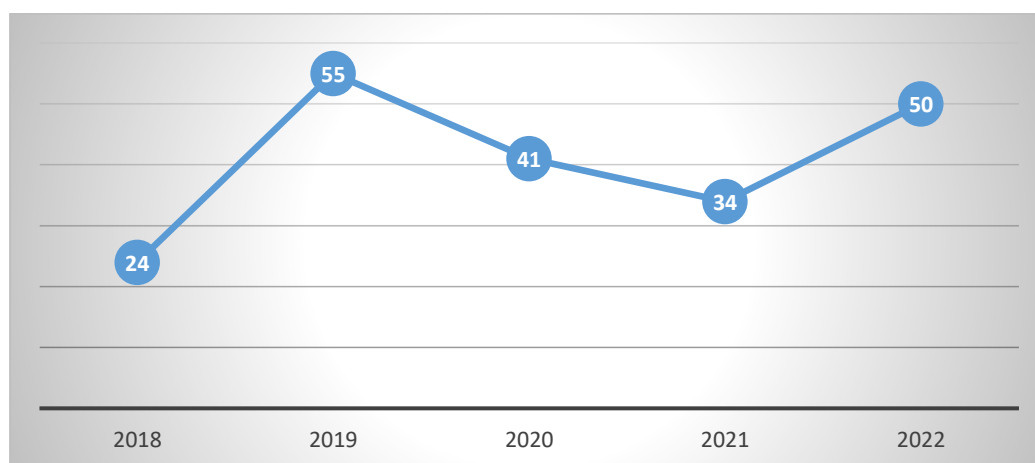
W ciągu ostatnich pięciu lat najwięcej osób niepełnosprawnych otrzymało pomoc ze środków PFRON w 2020 roku – aż 297. Miało to związek z jednorazowym zwiększeniem dotacji na rehabilitację społeczną z PFRON dla powiatu łomżyńskiego. W kolejnych latach pomoc z PCPR utrzymywała się na podobnym poziomie – średnio dla 240 osób niepełnosprawnych rocznie.

Rysunek 31: Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w latach 2018 – 2022, z podziałem na rodzaj otrzymanej pomocy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Rysunek 32: Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały z PCPR dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego ze środków PFRON w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży, oprócz pomocy oferowanej w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON, od 2012 roku realizuje pilotażowy program PFRON pod nazwą „Aktywny Samorząd” na podstawie umowy podpisanej przez Powiat Łomżyński z Podlaskim Oddziałem Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Białymstoku.

Adresatami programu są niepełnosprawni mieszkańcy Powiatu Łomżyńskiego, którzy w jego ramach mogą z PCPR otrzymać następujące wsparcie:

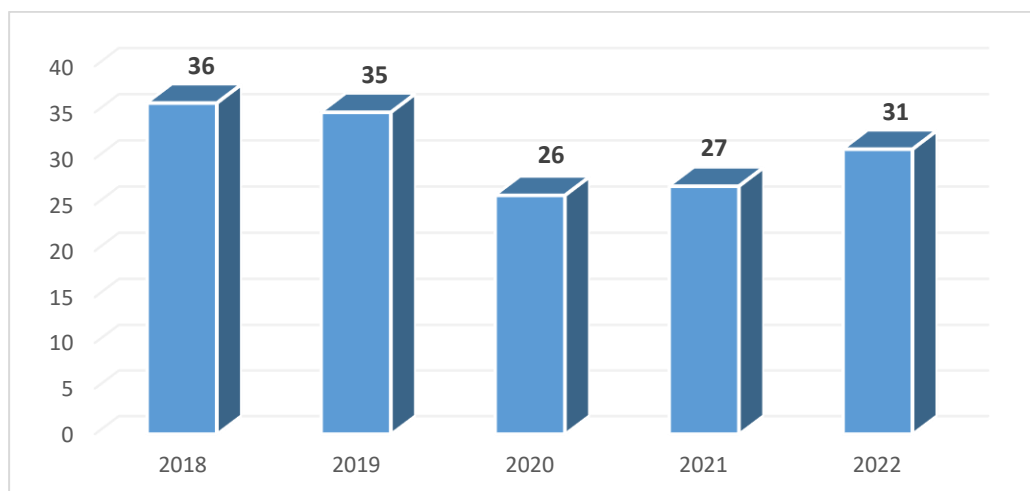
1) MODUŁ I:

- pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu;
- pomoc w uzyskaniu prawa jazdy;
- pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania;
- dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania;
- pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego;
- pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym;
- pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym;
- pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (III poziom jakości);
- pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (III poziom jakości);
- pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego;
- pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej;

2) MODUŁ II:

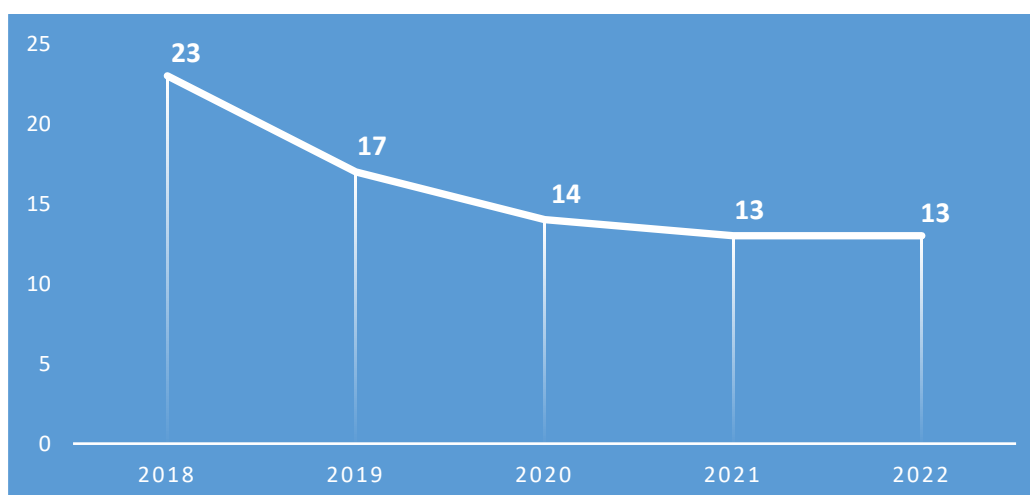
- pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Rysunek 33: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu łomżyńskiego, którzy otrzymali w PCPR wsparcie z pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Rysunek 34: Liczba osób niepełnosprawnych, którzy otrzymali w PCPR pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

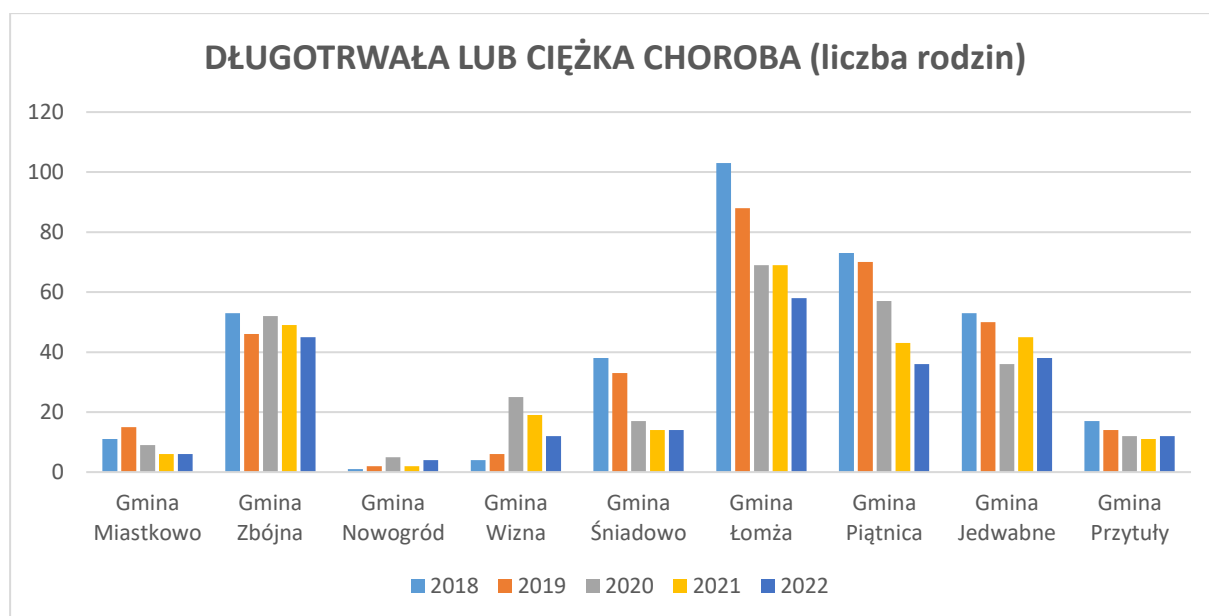
3.4. Długotrwała lub ciężka choroba.

Zły stan zdrowia jest jedną z najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń z zabezpieczenia społecznego, niemniej pomoc społeczna z reguły wyprzedzana jest przez świadczenia ubezpieczeniowe. Ustawodawca nie definiuje pojęcia długotrwałej i ciężkiej

choroby, tym samym organy udzielające pomocy mają większy zakres swobody w interpretacji tych terminów (np. zasiłku celowego lub okresowego).

W 2022 roku liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby wyniosła 15% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 35: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

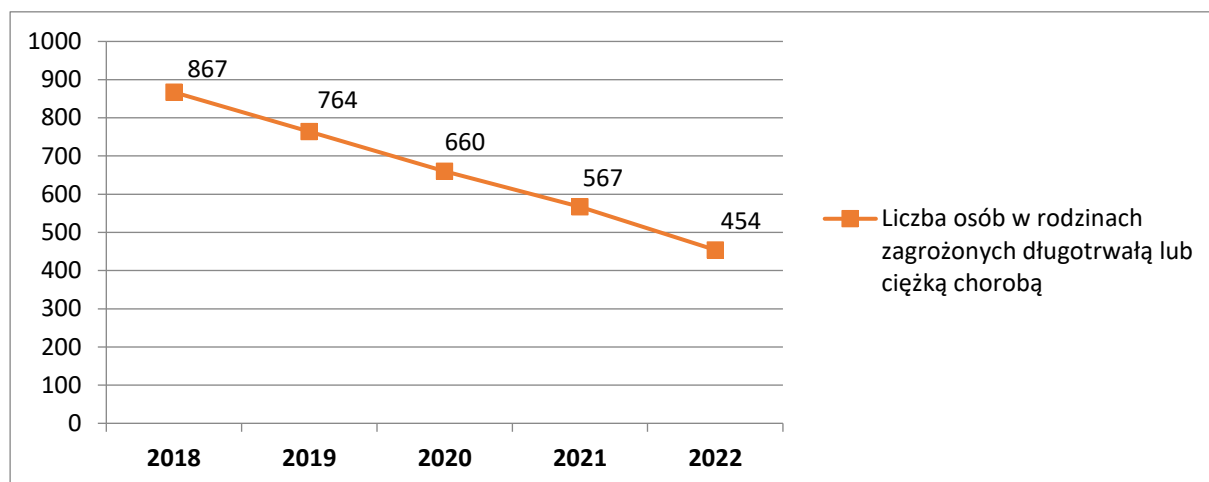
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Osoby dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą, a nie posiadające orzeczenia o niepełnosprawności są niestety pozbawione możliwości otrzymania wsparcia ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych ponieważ nie można ich uznać w świetle obowiązującego prawa za osoby niepełnosprawne.

Bardzo istotne jest uświadamianie takich osób o możliwości uzyskania statusu osoby niepełnosprawnej poprzez działalność Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Rysunek 36: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Nie ulega wątpliwości, że świat, w którym żyjemy jest rzeczywistością, w której dużą rolę odgrywa rodzina. W okresie wszelkich przełomów wielu kryzysów i transformacji ustrojowych odwołujemy się do wartości trwałych, a jednocześnie sprawdzonych w poprzednich okresach. Wśród nich najbardziej trwała jest rodzina.

Rodzina to system powiązanych ze sobą ludzi, z których każdy oddziałuje na pozostałych. Rodzina to skomplikowana sieć miłości, zazdrości, dumy, zmartwień, radości, winy – nieustanne falowanie, przypyły i odpływy ludzkich emocji. Te odczucia mogą być efektem rodzinnych postaw, wzajemnego postrzegania się i wzajemnych stosunków. Możemy stwierdzić, że bardzo ważne są bliskie i bezpośrednie kontakty między członkami rodziny, mocne więzi oparte na wzajemnej akceptacji, przynależności oraz współdziałaniu i solidarności. Członkowie rodziny żyją zazwyczaj pod jednym dachem i tworzą jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, lecz często obejmuje trzy pokolenia. Zakres gospodarstwa domowego wyznaczają ekonomiczne funkcje rodziny w szerszych zbiorowościach. Rodzina jest oparta na stałych wzorach postępowania i wzorach wzajemnych oddziaływań.

Role członków rodziny określane są nie tylko przez wzajemne zaangażowanie uczuciowe, lecz także przez zbiorowości szersze: państwo, kościół, społeczność lokalną i różne inne specjalne instytucje opieki nad dzieckiem czy nad matką, czuwające nad wykonywaniem ról męża, żony, ojca, matki, dzieci, itp. Dzięki możliwości zarobienia pieniędzy przez przedstawicieli rodziny zaspokajane są ich potrzeby ekonomiczne – posiadanie niezbędnych zasobów materialnych. Rodzina zaspokaja potrzeby bytowe oraz opiekuńcze członków. Potrzeby rodzicielskie, związane z funkcją socjalizującą spełnianą na rzecz społeczeństwa, znajdują zaspokojenie również w obrębie rodziny. Równocześnie w rodzinie zaspokajane są potrzeby emocjonalne: miłości i przynależności, zrozumienia i wymiany uczuć, uznania i szacunku oraz poczucia bezpieczeństwa. Człowiek potrzebuje rodziny w każdym momencie swojego życia. Małe dziecko oczekuje opieki i czułości, człowiek dorosły – kręgu ludzi przyjaznych, życzliwych, oddanych, z którymi może dzielić radość i kłopoty, człowiek stary – opieki, pomocy, świadomości, że nie jest sam i że jest komuś potrzebny.

Z dniem 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w której ustawodawca określa zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, jak i zasady oraz formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. Szeroko rozumianą profilaktykę, czyli pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu dziecka oraz pracę z rodziną przydzielono gminie, natomiast do zadań powiatu należy organizacja pieczy zastępczej – w przypadku braku możliwości zapewnienia małoletnim dzieciom opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza może mieć formę rodzinną lub instytucjonalną i obejmuje również proces usamodzielnienia wychowanków opuszczających zarówno rodziny zastępcze jak i placówki opiekuńczo-wychowawcze. Umieszczenie dziecka w jednej z form zastępczych następuje na podstawie orzeczenia sądu. W przypadku pilnej konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Objęcie dziecka opieką w pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności. Osoba, która osiągnęła pełnoletność może pozostać w rodzinie zastępczej lub

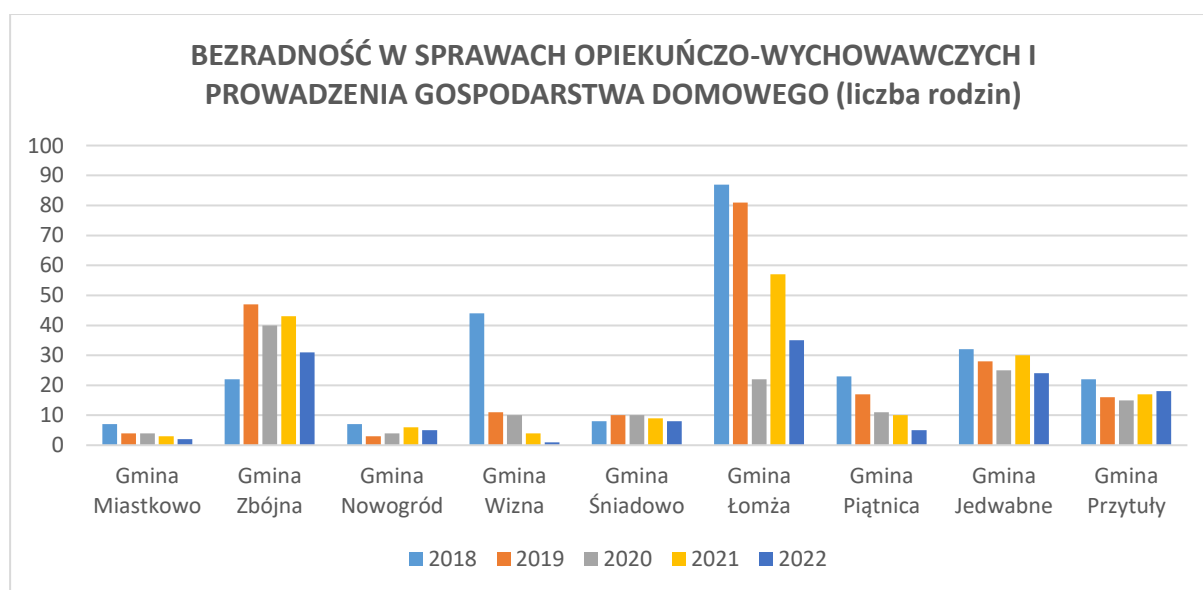
placówce, za zgodą rodzica zastępczego lub dyrektora placówki nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia, jeżeli się uczy.

Pomocy rodzinom i dzieciom zagrożonym problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego udziela się zarówno poprzez system zasiłków świadczonych przez ośrodki pomocy społecznej jak i rozbudowany system pieczy zastępczej, zarówno rodzinnej (rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka) jak i instytucjonalnej (m.in. placówki opiekuńczo – wychowawcze czy ośrodki adopcyjno – opiekuńcze).

Pomoc społeczna świadczona przez ośrodki pomocy społecznej obejmuje głównie rodziny biologiczne wielodzietne (wychowujące co najmniej troje dzieci) oraz rodziny niepełne. Główną formą przyznawanej pomocy są zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, świadczenia opiekuńcze czy świadczenia z funduszu alimentacyjnego.

W 2022 roku liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego wyniosła 9% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 37: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

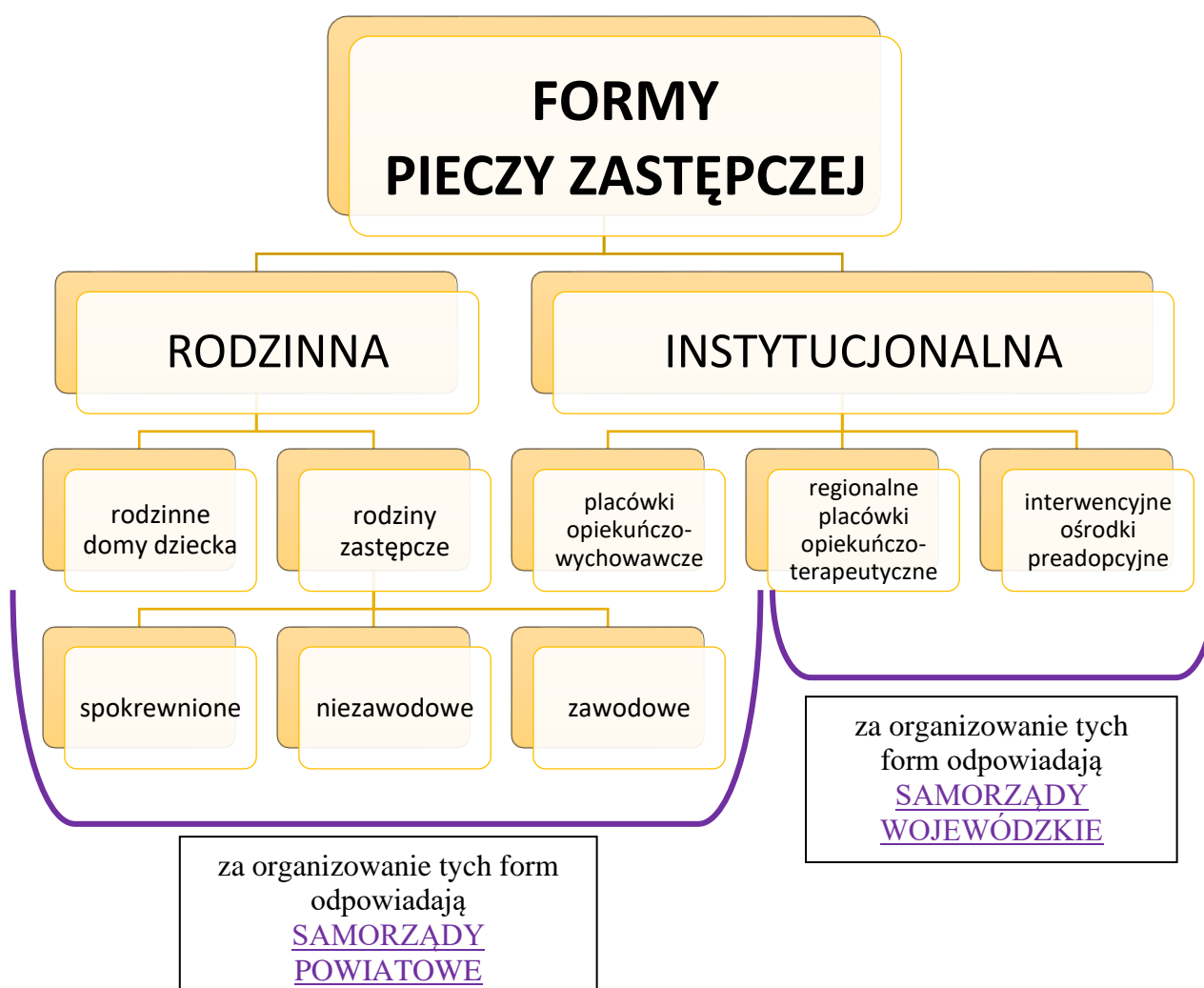

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie jest w stanie poradzić sobie z problemami – nie może, nie potrafi, bądź nie chce zajmować się dzieckiem, zachodzi konieczność udzielenia jej pomocy, wsparcia zewnętrznego lub interwencji. W takiej sytuacji, w myśl konstytucyjnej zasady pomocniczości (Konstytucja RP art. 72 ust. 2), dziecko ma prawo do opieki i pomocy, w tym do pieczy zastępczej.

Nadrzędnym celem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest przywrócenie rodzinie biologicznej zdolności do wypełnienia funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Zasadą jest, iż rodzinie naturalnej przeżywającej trudności należy udzielić takiego wsparcia, aby dzieci w niej przebywające miały zapewnioną prawidłową opiekę, a rodzice mogli w sposób należyty wywiązywać się z funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Zgodnie z ustawą piecza zastępcza *„jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców”*.

Rysunek 38: Schemat organizacyjny – formy sprawowania pieczy zastępczej w Polsce.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletniości. Osoba, która osiągnęła pełnoletniość w pieczy zastępczej może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej lub placówce także po ukończeniu 18 roku życia za zgodą rodziny zastępczej lub dyrektora placówki nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 lat. Warunkiem pobytu jest kontynuacja nauki w szkole, uczelni, w zakładzie kształcenia nauczycieli itp.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodzina zastępcza:
  - a) spokrewniona,
  - b) niezawodowa,
  - c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna,
- 2) rodzinny dom dziecka.

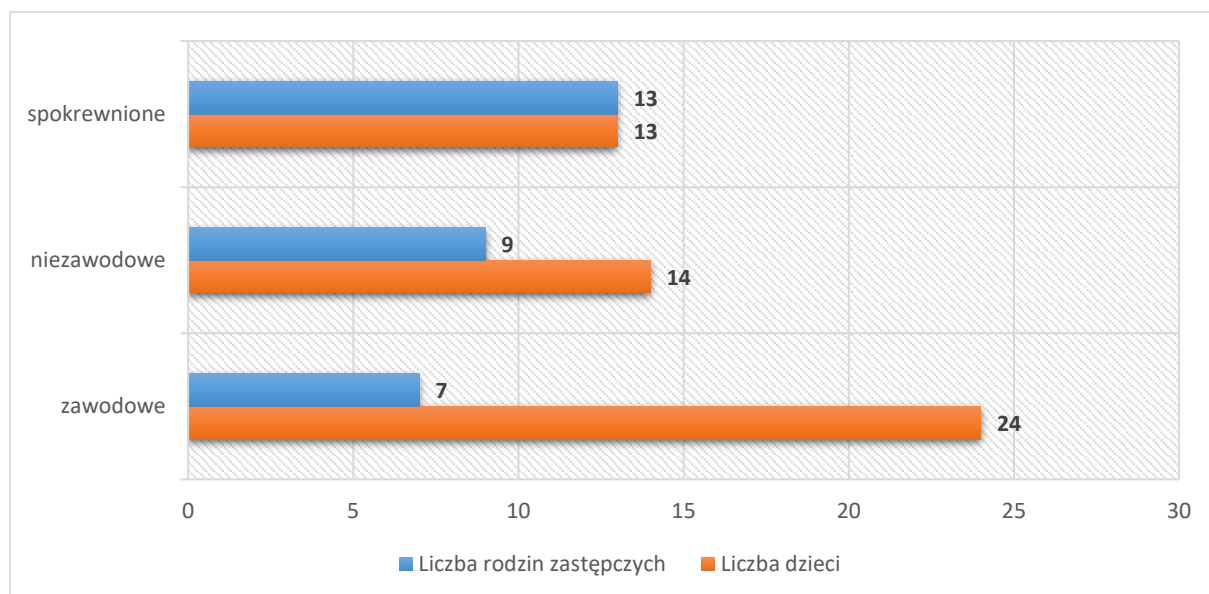
Spokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze tworzone są przez wstępnych (dziadków) lub rodzeństwo dziecka, natomiast rodziny zastępcze niezawodowe i zawodowe tworzą dalsi krewni, lub osoby obce dziecku.

Na terenie Powiatu łomżyńskiego w przeciągu całego 2022 roku funkcjonowało 38 rodzin zastępczych wychowujących 68 dzieci. Z ogólnej liczby 38 rodzin zastępczych:

- 19 to rodziny spokrewnione z 20 dziećmi, w tym 6 dzieci z innych powiatów,
- 12 to rodziny niezawodowe z 21 dziećmi, w tym 17 dzieci z innych powiatów,
- 7 to rodziny zawodowe z 27 dziećmi, w tym 11 dzieci z innych powiatów.

Na terenie Powiatu łomżyńskiego pracowało 7 rodzin zawodowych na podstawie umów zawartych z Dyrektorem PCPR w Łomży. Na koniec grudnia 2022 r. w rodzinach zawodowych przebywało 24 dzieci, w tym 1 dziecko niepełnosprawne ruchowo poruszające się na wózku inwalidzkim.

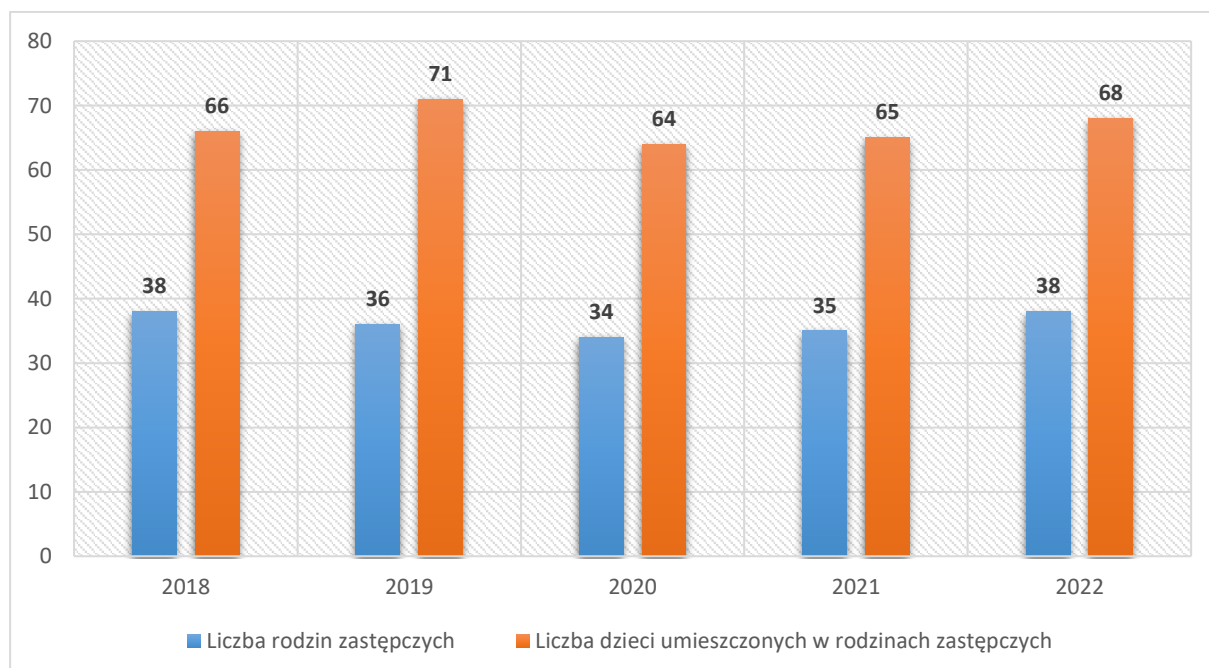
Rysunek 39: Liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci w nich przebywająca (stan na 31.12.2022 r.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

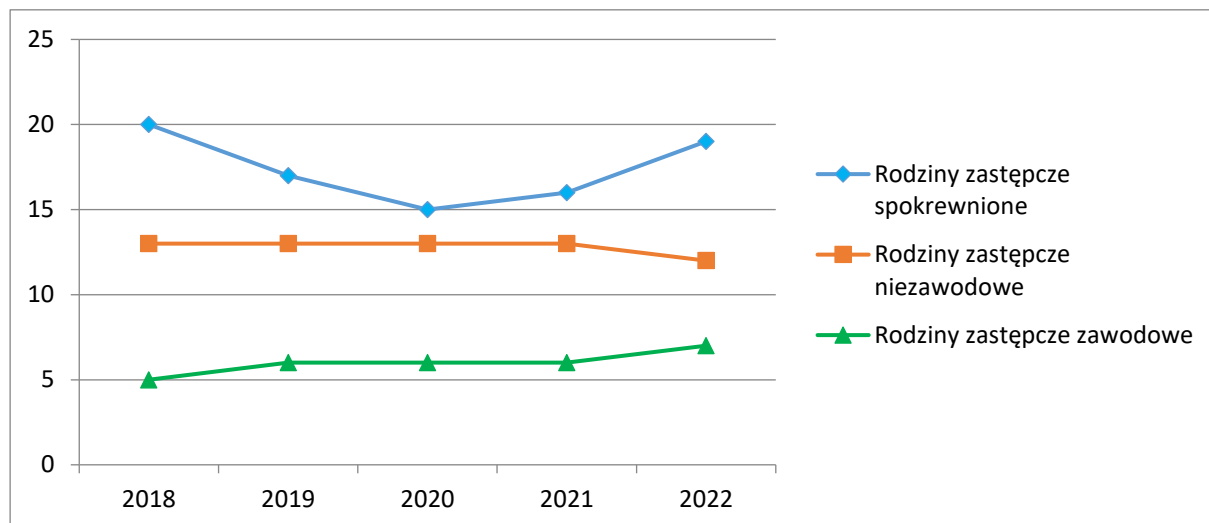
Analizując dane dotyczące ostatnich pięciu lat, zarówno liczba rodzin zastępczych jak i liczba dzieci w nich przebywających utrzymywała się na podobnym poziomie.

Rysunek 40: Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci w nich przebywających na terenie Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Rysunek 41: Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022, z podziałem na rodzaj rodziny zastępczej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

Najliczniejszą grupę – 19 rodzin – stanowią rodziny, w których wychowuje się jedno dziecko, w czterech rodzinach zastępczych opieka jest sprawowana nad dwójką dzieci, w jednej rodzinie nad trójką dzieci, a w pięciu rodzinach nad czwórką dzieci i więcej.

Tabela 9: Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych (stan na 31.12.2022 r.).

Typ rodziny	z 1 dzieckiem	z 2 dzieci	z 3 dzieci	z 4 dzieci i więcej	ogółem
spokrewniona	13	0	0	0	13
niezawodowa	6	2	0	1	9
zawodowa	0	2	1	4	7
Razem	19	4	1	5	29

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Łomży.

W kwestii instytucjonalnej pieczy zastępczej Powiat Łomżyński nie prowadzi własnej placówki opiekuńczo – wychowawczej, a zatem poszukuje miejsc w innych placówkach dla swoich dzieci. W 2022 r. ośmioro wychowanków z Powiatu przebywało w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, w tym:

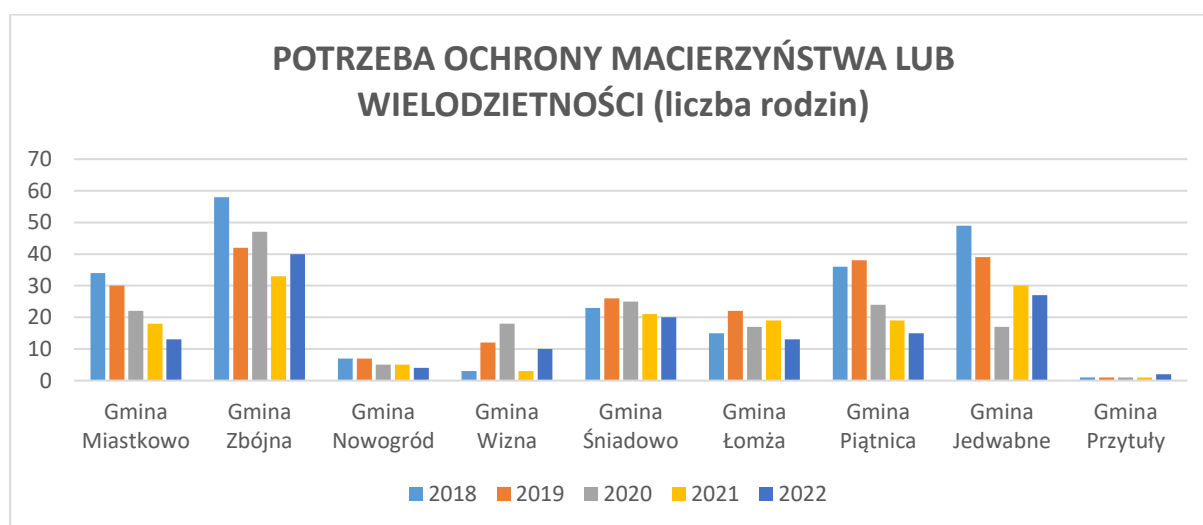
- 1 wychowanka w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Łomży;
- 4 wychowanków w Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Zambrowie;
- 1 wychowanek w Domu Dziecka w Supraślu;
- 1 wychowanka w placówce Opiekuńczo-Wychowawczej „Dom pod modrzewiem” w Białymstoku;
- 1 wychowanek w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej „Nadzieja” w Białymstoku.

3.6. Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności.

Jedną z okoliczności uzasadniających przyznanie świadczeń pomocowych jest szczególna ochrona zdrowia kobiet w ciąży oraz wielodzietność. W myśl art. 3 pkt 16a ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 390, z późn. zm.) za rodzinę wielodzietną uznaje się rodzinę wychowującą co najmniej troje dzieci.

W 2022 roku liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności wyniosła 10% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 42: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietność, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

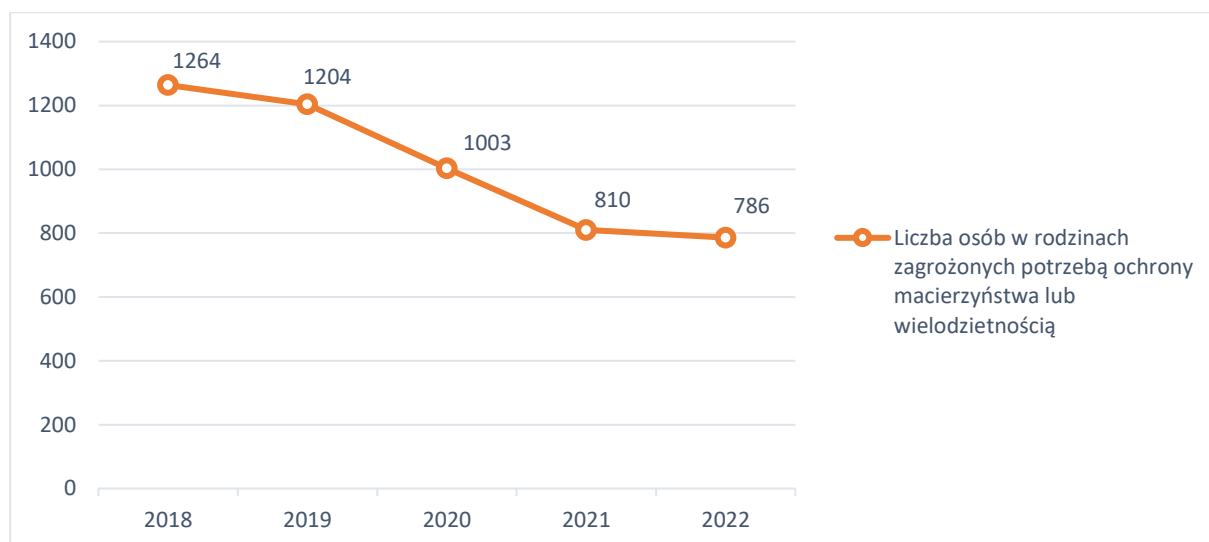

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności pochodziło z terenów Gmin Jedwabne, Piątnica oraz Zbójna. Najmniej – z terenu Gminy Przytuły.

Rysunek 43: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.7. Przemoc domowa.

Definicja zawarta w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej, która przemoc domową definiuje jako: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

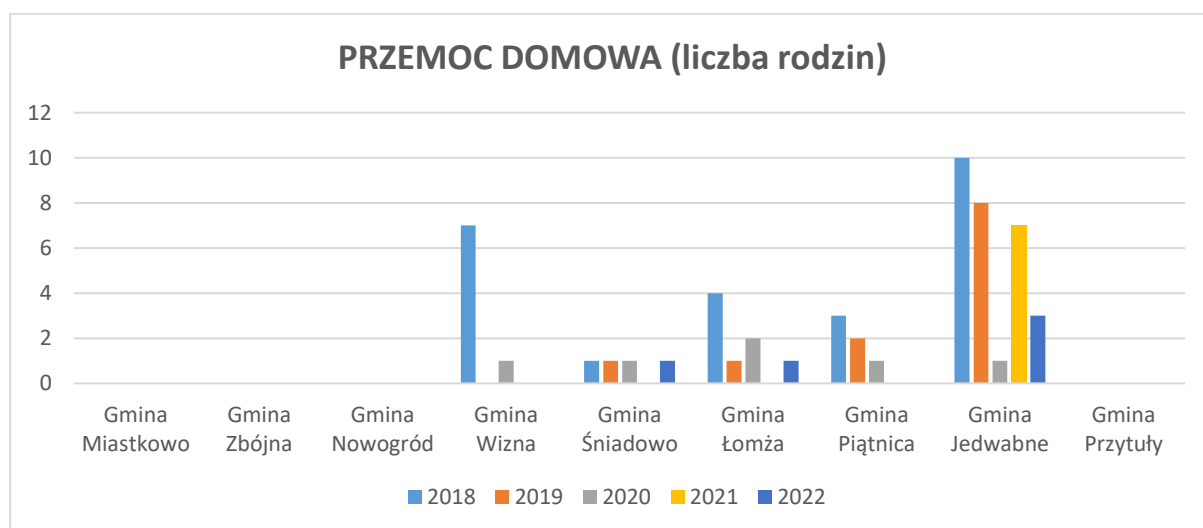
- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,

- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej;"

Osobom dotkniętym przemocą udziela się świadczeń z pomocy społecznej przede wszystkim w formie poradnictwa (psychologicznego i prawnego) oraz interwencji kryzysowej. Istotne znaczenie ma oddzielenie sprawcy przemocy od jej ofiar, stąd też pomoc może polegać na zapewnieniu schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia lub na zakazaniu kontaktów z pokrzywdzonym oraz na umożliwieniu wspólnego korzystania z jednego mieszkania przez sprawcę i ofiarę przemocy.

W 2022 roku liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu przemocy domowej wyniosła niecałe 1% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

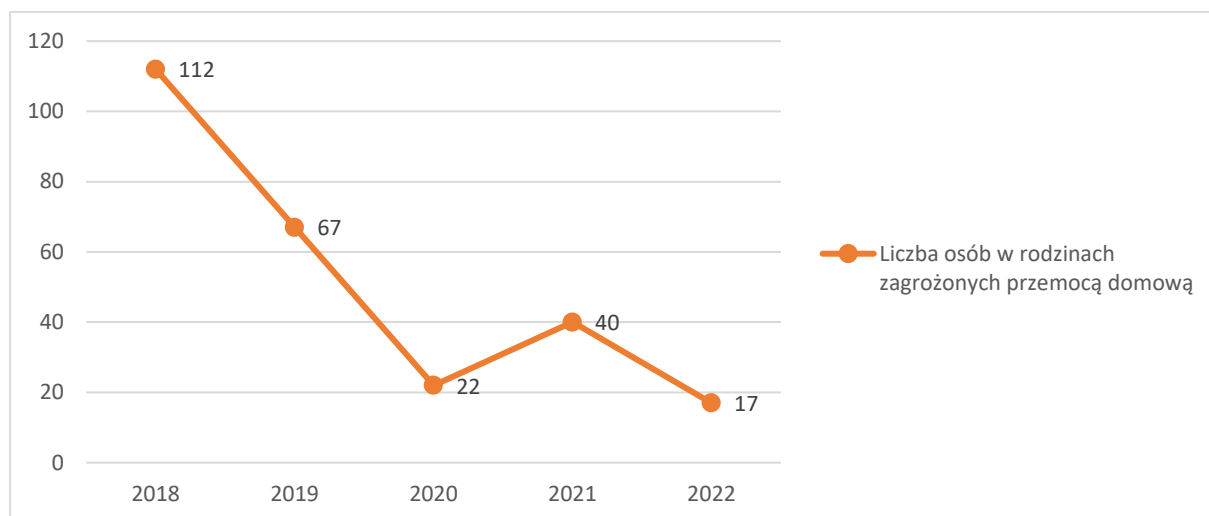
Rysunek 44: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na przemoc domową, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu przemocy domowej pochodziło z terenu Gmin Jedwabne. Aż cztery gminy nie przyznawało pomocy z w/w powodu – były to Gmina Miastkowo, Zbójna, Nowogród oraz Przytuły.

Rysunek 45: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu przemocy domowej w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

3.8. Alkoholizm lub narkomania.

Jednym z głównych czynników, który wyzwała przemoc domową jest alkoholizm jednego bądź kilku członków rodziny.

Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezspornie jeden z najpoważniejszych problemów. Zjawisko to stwarza problem złożony i trudny do przezwyciężenia, dla wielu mieszkańców i nie zależy od płci, wieku ani poziomu wykształcenia. Jego rozmiar i niszczycielskie działanie daje się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej.

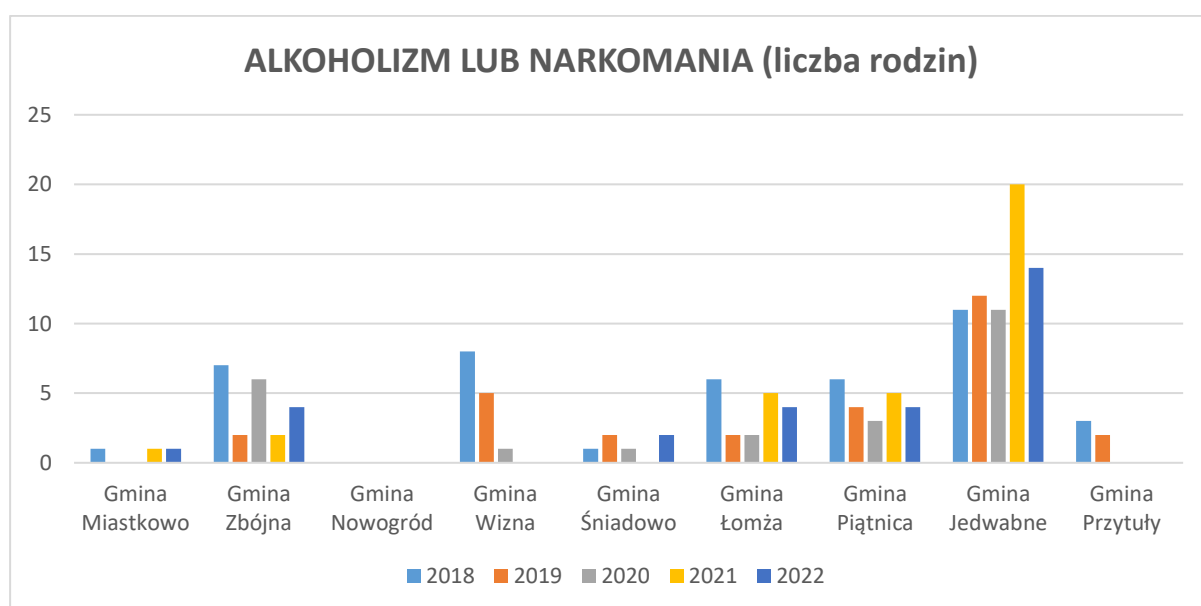
W rodzinach, które objęte są pomocą socjalną pracownicy dość często obserwują stwarzanie sytuacji sprzyjających piciu alkoholu, stosowanie zachęty do spożywania i przedstawianie łatwości jego zdobywania. Szczególnego znaczenia w tych rodzinach nabiera wzorec picia alkoholu i niekorzystny wpływ rozbieżności między zachowaniem rodziców a wymaganiami stawianymi wobec dziecka co do spożywania alkoholu, brak kontroli ze strony rodziców i stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „dziedziczenia” alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany ponieważ obok alkoholizmu

występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, ubóstwo, problemy wychowawcze i zdrowotne. Alkoholizm to częsta przyczyna interwencji sądu w sprawy opiekuńczo – wychowawcze.

Praca z tak zaburzonymi klientami jest bardzo trudna, długotrwała i często skazana na niepowodzenie. Z pomocą w pracy z osobami uzależnionymi pracownikom socjalnym przychodzi Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Kluby Anonimowych Alkoholików.

W 2022 roku liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu lub narkomanii wyniosła 2% wszystkich osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Rysunek 46: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na alkoholizm lub narkomanię, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Najwięcej mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu lub narkomanii pochodziło z terenu Gmin Jedwabne. Najmniej – z terenu Gminy Nowogród.

ROZDZIAŁ IV

Analiza SWOT – zasoby i deficyty Powiatu łomżyńskiego w kontekście rozwiązywania problemów społecznych.

Jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania, jest identyfikacja problemów społecznych. Z opisanych w części diagnostycznej problemów społecznych wyróżnił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących społeczność powiatu łomżyńskiego. Są to:

- wspieranie rodziny
- osoby niepełnosprawne i seniorzy,
- problemy starości,
- alkoholizm i przemoc w rodzinie,
- osoby bezrobotne.

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Przy opracowaniu analizy uwzględniono:

- siły - wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- słabości - wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- szanse - zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- zagrożenia - zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Mocne strony

- Zapewnienie dzieciom potrzebującym opieki i wychowania w formach rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej
- Promocja idei rodzicielstwa zastępczego
- Wykwalifikowana i doświadczona kadra pracownicza
- Zatrudnieni koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej
- Organizowanie szkoleń i warsztatów dla rodziców zastępczych / rodzinnych domów dziecka w celu podnoszenia kwalifikacji
- Organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze
- Wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej
- Praca na rzecz powrotu dzieci do rodziny biologicznej
- Zatrudnianie specjalistów w rodzinnej pieczy zastępczej
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi
- Współpraca ze specjalistami (psycholog, pedagog, radca prawny i inni specjaliści)
- Współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny

Słabe strony

- Niska świadomość społeczna potrzeb i możliwości w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej
- Brak odpowiedniej bazy lokalowej dla ofiar i sprawców przemocy
- Współpraca z asystentami zatrudnionymi w poszczególnych gminach
- Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych / rodzinnych domów dziecka
- Organizowanie grup wsparcia dla rodziców biologicznych
- Zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo - wychowawczych przez rodziców biologicznych
- Niechęć rodziców biologicznych do kontaktów z dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej
- Niechęć dzieci przebywających w pieczy do kontaktów z rodzicami biologicznymi
- Brak kandydatów na rodziny zastępcze
- Długotrwały proces przygotowawczy do pełnienia roli rodziców zastępczych
- Brak świadomości społeczności lokalnej nt. sposobu funkcjonowania pieczy zastępczej
- Niechęć do korzystania z poradnictwa specjalistycznego

	<ul style="list-style-type: none"> • Brak lokali mieszkalnych dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej • Brak miejsc pracy na rynku pracy dla osób opuszczających pieczę zastępczą • Słaba rozpoznawalność instytucji • Brak superwizji • Brak możliwości nacisku na sprawców przemocy w celu korzystania z ofert programowych skierowanych do sprawców przemocy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby osób zainteresowanych możliwością sprawowania opieki poprzez pełnienie przez nich funkcji rodziny zastępczej (pozyskania nowych kandydatów) • - Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat form rodzinnej pieczy zastępczej • - Tworzenie dla dzieci nowych miejsc w rodzinach zastępczych 	<ul style="list-style-type: none"> • Bieda, ubóstwo i nieporadność życiowa rodzin naturalnych • Problemy wychowawcze w pieczy zastępczej • Wypalenie zawodowe rodziców zastępczych • Trudności we współpracy z innymi instytucjami • Wzrost liczby osób doświadczających przemocy • Występowanie zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc • Niż demograficzny • Roszczeniowość klientów • Trudności w nawiązaniu współpracy z rodziną • Niechęć do ujawnienia problemów w rodzinach;

-
- Syndrom wyuczonej bezradności
  - Wypalenie zawodowe pracowników
  - Brak chętnych do udziału w programach skierowanych do sprawców przemocy w rodzinie
-

Mocne strony

- Rozwinięta sieć instytucji oraz jej zróżnicowanie
- Wysoko wykwalifikowana kadra
- Rozwinięty sektor organizacji pozarządowych
- Bogata baza lokalowa (duża liczba DPS)
- Zróżnicowana oferta usług

Słabe strony

- Problemy z dowozem osób niepełnosprawnych
- Brak specjalistycznego sprzętu
- Problemy z korzystaniem z usług specjalistów
- Mała liczba zakładów pracy chronionej oraz brak podejmowanych inicjatyw związanych z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych
- Mała liczba klubów seniora i dziennych domów pobytu
- Niewystarczająca ilość asystentów osobistych osób niepełnosprawnych
- Niewystarczająca ilość środków finansowych
- Słaba edukacja rodziców osób niepełnosprawnych
- Niedostosowanie urzędów dla osób ze szczególnymi potrzebami

Szanse

- Podejmowanie różnego rodzaju aktywności lokalnych przez organizacje samorządowe oraz pozarządowe
- Likwidowanie barier oraz rozwój społeczny poprzez

Zagrożenia

- Duże nakłady na modernizację bazy lokalowej
- Brak wiedzy związanej z korzystaniem z pomocy instytucji pomocy społecznej

<p>pozyskiwanie środków z zewnątrz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie Centrum Integracji Społecznej • Zwiększenie dostępności budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych • uwagę na problemy osób starszych i niepełnosprawnych. • Promocja aktywizacji osób niepełnosprawnych wśród pracodawców. • Zróżnicowanie form wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych. • Wykorzystanie środków europejskich na finansowanie szeroko pojętej rehabilitacji osób niepełnosprawnych. • Rozwój infrastruktury przyjaznej osobom starszym i niepełnosprawnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki koszt funkcjonowania placówek • Kierowanie do instytucji jako ostateczna forma pomocy • Roszczeniowość klientów • Wypalenie zawodowe pracowników • Złożoność zadań do wykonania • Wzrost liczby osób wymagających wsparcia
---	--

Problemy starości

Mocne strony

- Dobrze rozwinięta baza domów pomocy społecznej różnych profili prowadzonych przez organizacje pozarządowe na zlecenie powiatu
- Informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych

Słabe strony

- Zbyt mała ilość instytucji wsparcia dziennego na terenie gmin
- Osłabienie więzi społecznych i rodzinnych
- Ograniczenie przez gminy skierowań osób starszych i niepełnosprawnych, wymagających całodobowej opieki, do domów pomocy społecznej

Szanse

- Współpraca pomiędzy powiatem a gminami w zakresie kierowania osób do domów pomocy społecznej i środowiskowego domu samopomocy
- Możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny
- Dobra dostępność domów pomocy społecznej z odpowiednim standardem usług
- Istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych

Zagrożenia

- Wzrost liczby osób starszych
- Małe nakłady finansowe na kierowanie do domów pomocy społecznej przez ośrodki pomocy społecznej
- Ograniczona wiedza osób starszych o dostępnych formach pomocy
- Rosnąca liczba osób wymagających opieki

Mocne strony

- Zagwarantowanie bezpłatnej pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej dla ofiar przemocy w rodzinie.
- Monitorowanie sytuacji dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej
- Proponowanie różnych form aktywnej integracji dla ofiar przemocy zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Realizowanie przez placówki oświatowe programów z zakresu profilaktyki uzależnień.
- Intensyfikacja działań instytucjonalnych ukierunkowanych na zapobieganie przemocy w rodzinie.
- Prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Stosowanie procedury „Niebieskiej Karty”.
- Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy.
- Funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych.

Słabe strony

- Mała liczba programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy; Mała liczba osób wykwalifikowanych do ich realizacji kadr.
- Brak systemowych rozwiązań w sprawie przepływu informacji na temat rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej pomiędzy instytucjami / niejasny podział zadań.
- Niska skuteczność tzw. „przymusowego” leczenia odwykowego.
- Brak wiedzy na temat rzeczywistej skali występowania przemocy domowej.
- Mała liczba sprawców przemocy objętych działaniami terapeutycznymi.
- Mało skuteczne działania korekcyjno- interwencyjne adresowane do sprawców przemocy.
- Deficyty w zakresie udzielania kompleksowego wsparcia rodzinom uwikłanym w mechanizmy przemocy.
- Mała aktywność grup wsparcia dla osób doznających przemocy.

Szanse

- Zmiana „klimatu społecznego” wobec problemu przemocy domowej: globalny spadek postrzegania przemocy domowej jako akceptowalnej.
- Rozpowszechnienie partnerskiego modelu relacji małżeńskich w kulturze popularnej.

Zagrożenia

- Niska wiedza społeczeństwa na temat problematyki nadużyć emocjonalnych – także wśród przedstawicieli zawodów stykających się z przemocą;
- Niska wiedza społeczeństwa na temat dynamiki uzależniania od substancji psychoaktywnych: czynników ostrzegawczych

- Nowe zapisy prawne jednoznacznie penalizujące przemoc domową, oraz chroniące ofiary przemocy.
- Zmieniająca się w Polsce kultura picia alkoholu – odchodzenie młodych pokoleń od napojów alkoholowych wysokoprocentowych.
- Duże wydatki państw europejskich na profilaktykę chroniącą najmłodszych: kampanie zabraniające używania alkoholu w ciąży oraz sprzedaży alkoholu nieletnim.
- Ujednolicony system leczenia odwykowego w Polsce, aktywna rola PARPA w kwestii certyfikowania instruktorów/terapeutów uzależnień.
- Podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat zjawiska przemocy w rodzinie.
- Dostępność różnych form instytucjonalnej pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.
- Intensyfikacja działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie współpracy instytucjonalnej.
- Oferta szkoleniowa dostosowana do potrzeb osób zawodowo wspierających rodziny z problemem przemocy.
- Zwiększenie liczby miejsc w mieszkaniach chronionych.
- uzależnienia, kryteriów picia ryzykownego itp.;
- Obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej.
- Niska globalna efektywność terapii uzależnień.
- Brak możliwości objęcia wsparciem wszystkich ofiar przemocy w rodzinie.
- Nieujawnianie aktów przemocy domowej przez ofiary i ich otoczenie.
- Trudności w odseparowaniu ofiar od sprawców przemocy w rodzinie.
- Ścisły związek pomiędzy problemem uzależnień a zjawiskami przemocy domowej.
- Brak reakcji na akty przemocy w rodzinie ze strony otoczenia społecznego.
- Negatywne wzorce zachowań społecznych.
- Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych.
- Rozciągnięte w czasie działanie.

Mocne strony

- Wysoko wykwalifikowana kadra publicznych służb zatrudnienia.
- Nowe instrumenty pomocowe wprowadzone nowelizacją Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r.
- Elastyczne dostosowanie form wsparcia dla klientów urzędu w bezpośrednim związku z potrzebami rynku pracy.
- Współpraca instytucji rynku pracy z pracodawcami i organizacjami pozarządowymi.
- Prowadzenie szczególnej polityki rynku pracy w zakresie przywrócenia na rynek grup defaworyzowanych.
- Poszerzenie oferty usług rynku pracy poprzez pozyskiwanie środków unijnych.
- Indywidualizowane wsparcie dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Słabe strony

- Odpływ siły roboczej
- - Brak rozwoju transportu publicznego
-
- Niedostosowanie wykształcenia i kwalifikacji potencjalnych pracowników do potrzeb rynku pracy.
- Duża liczba osób zatrudnionych w rolnictwie.
- Mała liczba ofert dla osób o niskich kwalifikacjach i osób niepełnosprawnych.
- Powiększająca się liczba osób bezrobotnych w grupach wiekowych do 30 r.ż. oraz powyżej 50 r.ż.
- Mała gotowość do podwyższania i uzupełniania kwalifikacji zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Szanse

- Rozwój gospodarczy i wzrost liczby miejsc pracy na lokalnym rynku pracy.
- Rozwój infrastruktury komunikacyjnej sprzyjającej mobilności osobom poszukującym zatrudnienia poza lokalnym rynkiem pracy.
- Możliwość doskonalenia kompetencji pracowników publicznych służb zatrudnienia.
- Pozyskiwanie funduszy unijnych na realizację projektów mających na

Zagrożenia

- Spowolnienie gospodarcze w kraju i w Unii Europejskiej spowodowane wystąpieniem epidemii COVID-19
-
- Nieefektywne wykorzystanie środków unijnych.
- Wysokie koszty zatrudnienia.
- Załamanie gospodarcze.
- Mała ilość ofert pracy.
- Niska motywacja i brak gotowości do podejmowania

---

celu poprawę zatrudnienia w powiecie.

- Promowanie aktywności zawodowej osób wchodzących na rynek pracy poprzez uruchamianie nowych instrumentów pracy dedykowanych osobom młodym.
- Dostosowanie form i kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
- Zorientowanie działań instytucji rynku pracy na aktywizację zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Tworzenie nowych miejsc pracy przez pracodawców dzięki uzyskanym środkom będących w dyspozycji urzędu pracy - Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny.

pracy i podnoszenia kwalifikacji wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym osób młodych NEET.

- Brak mobilności w poszukiwaniu zatrudnienia.
- Niestabilna sytuacja na rynku pracy.

POWIATOWA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM
NA LATA 2023 – 2030

CZĘŚĆ II: strategiczna

ZAŁOŻENIA STRATEGII POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO

Misja strategii

Misja strategii jest tożsama z misją pomocy społecznej.

Zapobieganie zjawisku marginalizacji i wykluczenia społecznego, umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia poprzez stworzenie skoordynowanego i efektywnego systemu wsparcia, który zapewnia godne warunki życia i rozwoju mieszkańcom Powiatu łomżyńskiego.

Osiągnięcie ww. stanu możliwe jest poprzez podtrzymywanie procesów i zjawisk o charakterze pozytywnym, wprowadzenie zmian w procesach i zjawiskach niepożądanych. Misja strategii opiera się na dążeniu do wypracowania w Powiecie łomżyńskim nowoczesnych form rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania zintegrowanych działań instytucji i organizacji pozarządowych, funkcjonujących w sferze lokalnej polityki społecznej.

Adresaci strategii

Strategia skierowana jest do wszystkich mieszkańców Powiatu łomżyńskiego, w szczególności zaś do tych, którzy z różnych przyczyn znaleźli się w trudnej sytuacji i wymagają pomocy w celu odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania.

Źródła finansowania

Zapisy zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie łomżyńskim na lata 2023 - 2030 będą realizowane w ramach założonych działań w zależności od dostępnych środków finansowych. W celu ich pozyskania zakłada się ścisłe współdziałanie podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej na różnych szczeblach administracyjnych.

Środki finansowe na działania zaplanowane w Strategii będą pochodzić z następujących źródeł:

- środki budżetowe Powiatu łomżyńskiego,
- środki budżetowe gmin wchodzących w skład Powiatu łomżyńskiego

- środki budżetowe państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych oraz na finansowanie realizacji zadań zleconych,
- środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- środki zewnętrzne pochodzące z funduszy europejskich, funduszy innych programów i grantów.

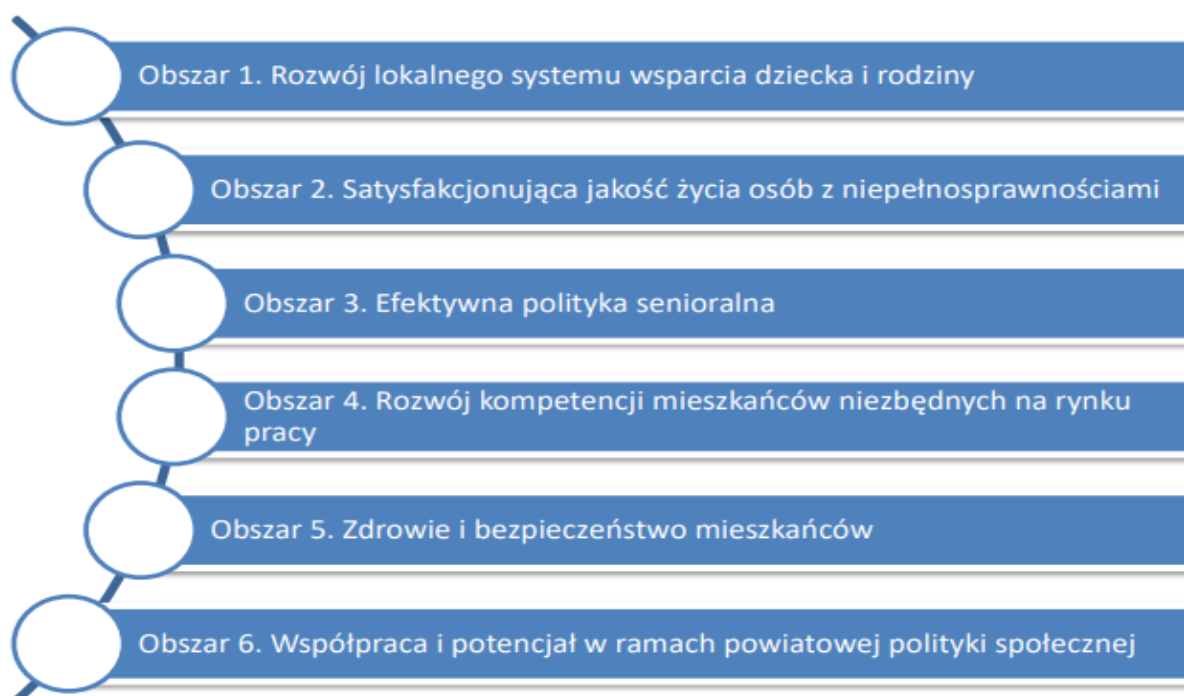
Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także wieloletnich dokumentów finansowych określających planowane wydatki powiatu na bieżącą działalność. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań wymienionych w Strategii będą planowane corocznie w budżecie.

ROZDZIAŁ V

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

Formułując cele strategiczne oparto się o diagnozę problemów społecznych oraz misję strategii tj.: **Zapobieganie zjawisku marginalizacji i wykluczenia społecznego, umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia poprzez stworzenie skoordynowanego i efektywnego systemu wsparcia, który zapewnia godne warunki życia i rozwoju mieszkańcom Powiatu Łomżyńskiego.**

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę wyznaczono następujące cele strategiczne:

5.1. Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny.

Obszar 1. Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny	
Cel strategiczny 1. Poprawa jakości opieki i wychowania w rodzinach oraz w instytucjach wspierających dzieci i młodzież.	
Cele operacyjne:	<p>1.1. Wzmacnianie kompetencji rodziców oraz prawnych opiekunów w zakresie należytej opieki i wychowania dzieci.</p> <p>1.2. Wzrost dostępności usług wsparcia dla rodzin doświadczających trudności życiowych, w tym przemocy i sytuacji kryzysowej.</p> <p>1.3. Tworzenie warunków podniesienie standardów funkcjonowania rodzinnej i instytucjonalnej pieczy.</p>
Kierunki działań:	<p>1) Zapewnienie rodzicom, opiekunom oraz osobom przygotowującym się do założenia rodziny możliwości zdobywania wiedzy i umiejętności, np. w ramach „Szkoły dla rodziców”, konsultacji ze specjalistami, akcji i kampanii społecznych.</p> <p>2) Ułatwianie dostępu do poradnictwa specjalistycznego (w tym m.in. psychologicznego, pedagogicznego, mediacji) na rzecz rodzin, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych.</p> <p>3) Rozwój sieci placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, specjalistycznej lub pracy podwórkowej, działających np. jako koła zainteresowań, kluby, świetlice socjoterapeutyczne.</p> <p>4) Wspieranie rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych m.in. w postaci pracy socjalnej, asystentury rodzinnej, pomocy rodzin wspierających i wolontariuszy, organizacji grup samopomocowych.</p> <p>5) Tworzenie warunków do powstawania i funkcjonowania</p>

	<p>rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych poprzez pozyskiwanie, szkolenie oraz kwalifikowanie kandydatów do pełnienia tych funkcji, jak również prowadzenie różnorodnych kampanii społecznych.</p> <p>6) Praca z rodzicami oraz dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej w celu wsparcia powrotu małoletnich do rodziny biologicznej.</p> <p>7) Organizowanie wsparcia dla rodzin zastępczych, obejmującego w szczególności poradnictwo (wychowawcze, psychologiczne, prawne), zapewnianie szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby, pomoc ze strony rodzin pomocowych, a także odpowiednią liczbę koordynatorów pieczy zastępczej.</p> <p>8) Integracja środowiska rodzin zastępczych – festyny i pikniki integracyjne, grupy wsparcia, itp.</p> <p>9) Rozwój różnorodnych form wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.</p> <p>10) Zabezpieczenie środków finansowych i lokali na tworzenie mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych.</p>
Okres realizacji:	2023 - 2030
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmniejszenie liczby rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. ➤ Zmniejszenie skali problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach. ➤ Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. ➤ Podniesienie jakości rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. ➤ Wzrost udziału rodzinnych form pieczy zastępczej. ➤ Wzrost poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji w rodzinach.

Wskaźniki realizacji działań	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej. ➤ Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego. ➤ Liczba zatrudnionych koordynatorów pieczy zastępczej. ➤ Liczba funkcjonujących na terenie powiatu rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka. ➤ Liczba rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka przypadających na jednego koordynatora pieczy zastępczej. ➤ Liczba przeszkolonych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. ➤ Liczba dzieci umieszczonych w danym roku oraz łączna liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej, z uwzględnieniem form rodzinnych. ➤ Liczba dzieci opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze, objętych procesem usamodzielniania. ➤ Liczba dzieci, które po pobycie w pieczy zastępczej powróciły do rodziny biologicznej. ➤ Liczba wychowanków, korzystających ze wsparcia w zakresie usamodzielniania.
Podmioty realizujące zadania	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Policja, Starostwo Powiatowe.</p> <p>Skuteczne wdrażanie Strategii powinno być wspierane poprzez współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu oraz reprezentującymi je w obszarze pomocy społecznej Ośrodkami Pomocy Społecznej.</p>

5.2. Satysfakcjonująca jakość życia osób z niepełnosprawnościami.

Obszar 2. Satysfakcjonująca jakość życia osób z niepełnosprawnościami	
Cel strategiczny 2. Wzmocnienie aktywności osób z niepełnosprawnościami w różnych obszarach życia.	
Cele operacyjne:	<p>2.1. Tworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju oraz aktywności osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>2.2. Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do szerokiego zakresu usług społecznych.</p> <p>2.3. Podejmowanie działań zmierzających do lepszego funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym osób z niepełnosprawnościami.</p>
Kierunki działań:	<p>1) Realizacja działań mających na celu integrację osób niepełnosprawnościami, ich opiekunów i rodzin ze środowiskiem lokalnym poprzez wydarzenia o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym.</p> <p>2) Podejmowanie działań na rzecz aktywnej integracji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnościami, w tym m.in. organizacja spotkań z doradcą zawodowym, pracodawcami, psychologami, a także zapewnianie dostępności komunikacyjnej tych działań.</p> <p>3) Wspieranie funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej w powiecie.</p> <p>4) Ułatwianie dostępu do specjalistycznego wspomaganie rozwoju dzieci w ramach wczesnej diagnozy i interwencji.</p> <p>5) Wsparcie osób i rodzin sprawujących opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami w postaci m.in. organizowania szkoleń dla opiekunów oraz usług asystenckich oraz tworzenia miejsc opieki wytchnieniowej.</p> <p>6) Rozwój bazy placówek rehabilitacyjnych, punktów</p>

	<p>zaopatrzenia i wypożyczalni sprzętu oraz dofinansowania do udziału w turnusach rehabilitacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>7) Udzielanie dofinansowania do likwidacji barier funkcjonalnych w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych, a także usług rehabilitacyjnych.</p> <p>8) Tworzenie różnych form mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>9) Przystosowanie funkcjonowania instytucji użyteczności publicznej do potrzeb i ograniczeń osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, a także likwidacja barier architektonicznych i transportowych w przestrzeni publicznej.</p> <p>10) Zwiększanie dostępności rehabilitacji zawodowej, organizacja poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych dla osób z niepełnosprawnościami.</p>
Okres realizacji:	2023 - 2030
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym. ➤ Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnościami. ➤ Poprawa jakości i standardów życia osób z niepełnosprawnościami. ➤ Rozwój usług społecznych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. ➤ Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnością do rehabilitacji specjalistycznej, placówek oświatowych oraz usług wsparcia. ➤ Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami oraz ich

	<p>rodzin.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozszerzenie ofert placówek specjalistycznych dla niepełnosprawnych dzieci, młodzieży i osób zagrożonych niepełnosprawnością.
Wskaźniki realizacji działań	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba działających WTZ i liczba miejsc ➤ Liczba funkcjonujących ŚDS i liczba miejsc. ➤ Liczba funkcjonujących miejsc wsparcia całodobowego DPS i liczba miejsc. ➤ Liczba wydanych decyzji umieszczających w domu pomocy społecznej. ➤ Liczba wydanych decyzji kierujących do środowiskowych domów samopomocy. ➤ Liczba osób z niepełnosprawnością przyjętych do WTZ. ➤ Kwota przeznaczona na wsparcie finansowe warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy, domów pomocy społecznej. ➤ Liczba placówek rehabilitacyjnych oraz punktów zaopatrzenia i wypożyczalni sprzętu niezbędnego do funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami. ➤ Liczba osób, które skorzystały z dofinansowania na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych. ➤ Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu w miejscu zamieszkania. ➤ Liczba osób korzystających z turnusów rehabilitacyjnych. ➤ Liczba dzieci korzystających ze wczesnego wspomaganie. ➤ Liczba osób, którym zwiększono szanse edukacyjne poprzez dofinansowanie kosztów nauki min na studiach wyższych.
Podmioty realizujące zadania	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Policja, Starostwo Powiatowe.</p>

	Skuteczne wdrażanie Strategii powinno być wspierane poprzez współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu oraz reprezentującymi je w obszarze pomocy społecznej Ośrodkami Pomocy Społecznej
--	--

5.3. Efektywna polityka senioralna.

Obszar 3. Efektywna polityka senioralna	
Cel strategiczny 3. Rozwój efektywnej polityki senioralnej w powiecie.	
Cele operacyjne:	<p>3.1. Zapewnienie osobom społecznym, w tym do różnych form opieki i wsparcia.</p> <p>3.2. Kreowanie warunków wszechstronnej aktywności i integracji osób starszych.</p> <p>3.3. Zwiększenie zaangażowania społecznego i partycypacji osób starszych w życiu publicznym.</p>
Kierunki działań:	<p>1) Organizacja i dofinansowanie wydarzeń o charakterze edukacyjnym, kulturalnym, sportowym i turystyczno-rekreacyjnym dla osób starszych, a także zapewnianie ich dostępności komunikacyjnej.</p> <p>2) Wsparcie osób i rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi w postaci m.in. tworzenia miejsc opieki wytchnieniowej, organizowania szkoleń dla opiekunów, poradnictwa, grup wsparcia.</p> <p>3) Wspieranie działań na rzecz włączenia cyfrowego osób starszych, w tym szkoleń i innych rozwiązań służących zwiększeniu kompetencji seniorów w posługiwaniu się nowoczesnymi technologiami.</p> <p>4) Organizacja wsparcia psychologicznego dla seniorów i ich rodzin.</p> <p>5) Upowszechnianie pomocy sąsiedzkiej oraz wolontariatu</p>

	<p>na rzecz osób starszych, a także wolontariatu międzypokoleniowego.</p> <p>6) Inicjowanie i realizacja działań w zakresie integracji międzypokoleniowej oraz aktywności społecznej, w tym wolontariatu osób starszych.</p> <p>7) Promowanie rozwoju rzecznictwa środowisk seniorskich, w tym powstawania rad seniorów oraz udziału osób starszych w zespołach konsultacyjnych i doradczych.</p> <p>8) Rozwój sieci placówek udzielających pomocy osobom starszym w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, sprawujących opiekę nad uczestnikami, stymulujących ich intelektualną, psychiczną i fizyczną sprawność.</p> <p>9) Upowszechnianie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, pomocy sąsiedzkiej, wolontariatu oraz grup samopomocowych dla seniorów i ich rodzin – w celu jak najdłuższego utrzymania osób o ograniczonej sprawności w środowisku zamieszkania.</p>
Okres realizacji:	2023 - 2030
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wzrost liczby oraz odsetka osób starszych korzystających z różnych form opieki i wsparcia. ➤ Wzrost aktywności społecznej osób starszych. ➤ Zwiększenie udziału osób starszych w życiu publicznym. ➤ Zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym wśród osób starszych. ➤ Poprawa dostępności różnych form wsparcia dla osób starszych i ich rodzin. ➤ Wzrost poczucia bezpieczeństwa seniorów.
Wskaźniki realizacji działań	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba działających na terenie powiatu placówek zapewniających wsparcie osobom starszym. ➤ Liczba działających na terenie powiatu rad seniorów. ➤ Liczba seniorów korzystających z różnorodnych form

	aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej.
Podmioty realizujące zadania	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Policja, Starostwo Powiatowe.</p> <p>Skuteczne wdrażanie Strategii powinno być wspierane poprzez współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu oraz reprezentującymi je w obszarze pomocy społecznej Ośrodkami Pomocy Społecznej.</p>

5.4. Rozwój kompetencji mieszkańców niezbędnych na rynku pracy.

Obszar 4. Rozwój kompetencji mieszkańców niezbędnych na rynku pracy.	
Cel strategiczny 4. Wzmocnienie zdolności mieszkańców do podejmowania zatrudnienia lub działalności gospodarczej.	
Cele operacyjne:	<p>4.1. Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji mieszkańców, adekwatnych do potrzeb rynku pracy.</p> <p>4.2. Wzrost znaczenia ekonomii społecznej w sferze aktywizacji zawodowej osób zagrożonych marginalizacją.</p> <p>4.3. Kreowanie warunków sprzyjających większej dostępności rynku pracy dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób ze szczególnymi potrzebami.</p>
Kierunki działań:	<p>1) Organizacja szkoleń i warsztatów służących podnoszeniu kompetencji osobistych i społecznych niezbędnych do prawidłowego pełnienia ról zawodowych, a także kształtujących postawy przedsiębiorcze.</p> <p>2) Organizacja szkoleń, kursów zawodowych oraz form przygotowania zawodowego dorosłych dostosowujących kwalifikacje do potrzeb rynku pracy.</p> <p>3) Realizacja staży oraz praktyk u lokalnych pracodawców,</p>

	<p>zwłaszcza dla osób nie posiadających doświadczenia zawodowego.</p> <p>4) Wspieranie mobilności zawodowej osób bezrobotnych poprzez dostępne instrumenty.</p> <p>5) Monitoring lokalnego rynku pracy pod kątem zawodów deficytowych i nadwyżkowych, zapotrzebowania pracodawców na konkretne kwalifikacje oraz identyfikacji nisz rynkowych możliwych do zagospodarowania przez nowe firmy, w tym podmioty ekonomii społecznej).</p> <p>6) Organizacja targów, giełd pracy oraz bezpośrednich spotkań z pracodawcami służących wsparciu osób poszukujących zatrudnienia.</p> <p>7) Doradztwo edukacyjno-zawodowe dla młodzieży.</p> <p>8) Wspieranie powstawania i funkcjonowania klubów i centrów integracji społecznej w powiecie.</p> <p>9) Zapewnienie dostępu do usług animacji, doradztwa, szkoleń i promocji dla osób oraz podmiotów rozpoczynających lub prowadzących działalność w sektorze ekonomii społecznej.</p> <p>10) Wsparcie finansowe (dotacje, pożyczki, poręczenia) połączone z opieką biznesową dla osób zakładających jednoosobową działalność gospodarczą lub spółdzielnię socjalną, a także dla firm tworzących nowe miejsca pracy, w tym dedykowane osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.</p> <p>11) Programy zwiększające szanse osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy, uwzględniające m.in. tworzenie miejsc pracy w warunkach chronionych oraz zatrudnienie trenerów pracy.</p> <p>12) Wspieranie aktywności zawodowej osób z grup defaworyzowanych na rynku pracy, m.in. osoby młodych, długotrwale bezrobotnych, osób powyżej 50. roku życia, osób wychowujących małe dzieci.</p> <p>13) Integracja cudzoziemców z wykorzystaniem indywidualnych programów integracji w obszarach edukacji językowej funkcjonowania zawodowego oraz funkcjonowania społecznego.</p>
--	--

	14) Obejmowanie cudzoziemców wsparciem zarówno w postaci świadczeń materialnych, jak i niematerialnych, takich jak np. poradnictwo, pomoc w zapewnieniu mieszkania, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, nauka języka polskiego, w zależności od zdiagnozowanych potrzeb.
Okres realizacji:	2023 - 2030
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmniejszenie poziomu bezrobocia w powiecie, w tym wśród grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy. ➤ Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. ➤ Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej mieszkańców. ➤ Zmniejszenie skali zagrożenia ubóstwem związanym z brakiem pracy. ➤ Rozwój przedsiębiorczości, w tym w obszarze ekonomii społecznej. ➤ Zmniejszenie skali tzw. „szarej strefy”.
Wskaźniki realizacji działań	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba bezrobotnych zarejestrowanych, w tym kobiet, osób do 30 roku życia, osób powyżej 50 lat, osób z niepełnosprawnościami. ➤ Liczba i odsetek osób długotrwale bezrobotnych. ➤ Liczba osób bezrobotnych, które podjęły zatrudnienie, w tym subsydiowane i niesubsydiowane. ➤ Liczba osób, które zostały objęte stażami, pracami społecznie użytecznymi, szkoleniami zawodowymi. ➤ Liczba pracodawców, którzy otrzymali wsparcie ze środków publicznych na zatrudnienie osoby bezrobotnej. ➤ Liczba osób, które otrzymały wsparcie na założenie jednoosobowej działalności gospodarczej. ➤ Liczba funkcjonujących klubów i centrów integracji społecznej w powiecie.

Podmioty realizujące zadania	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Policja, Starostwo Powiatowe.</p> <p>Skuteczne wdrażanie Strategii powinno być wspierane poprzez współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu oraz reprezentującymi je w obszarze pomocy społecznej Ośrodkami Pomocy Społecznej.</p>
------------------------------	---

5.5. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców.

Obszar 5. Zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców	
Cel strategiczny 5. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa oraz dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego mieszkańców powiatu.	
Cele operacyjne:	<p>5.1. Wzrost świadomości społecznej na temat zdrowia i bezpieczeństwa.</p> <p>5.2. Poprawa dostępu osób uzależnionych i współuzależnionych do wsparcia w poradzeniu sobie z problemem.</p> <p>5.3. Zwiększanie wsparcia i ochrony osób zagrożonych i dotkniętych problemem przemocy oraz wzmocnienie oddziaływań interwencyjnych, korekcyjnych – edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych wobec osób stosujących przemoc.</p> <p>5.4. Zwiększenie dostępności wsparcia dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego.</p>
Kierunki działań:	<p>1) Realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy.</p> <p>2) Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych,</p>

	<p>dotyczących przemocy w rodzinie, zachowań agresywnych, uzależnień oraz bezpieczeństwa publicznego.</p> <p>3) Zwiększenie dostępności terapii dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych od substancji psychoaktywnych, a także programów wspierających dalsze zdrowienie oraz programów redukcji szkód.</p> <p>4) Wspieranie funkcjonowania grup wsparcia i grup samopomocowych dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz dorosłych dzieci alkoholików.</p> <p>5) Realizacja programów informacyjno-edukacyjnych dotyczących zdrowia psychicznego.</p> <p>6) Zapewnienie dostępu osób w kryzysie zdrowia psychicznego i ich rodzin do różnych form pomocy.</p> <p>7) Inicjowanie i wspieranie usług z zakresu pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla osób dotkniętych kryzysem psychicznym, zaburzeniami i chorobami psychicznymi oraz ich rodzin i opiekunów.</p> <p>8) Działania umożliwiające ochronę ofiar przed dalszym krzywdzeniem poprzez szybką i skuteczną interwencję, odizolowanie ofiar od sprawcy przemocy oraz opracowanie i wdrażanie planu pomocy dostosowanego do potrzeb, zasobów i deficytów osób/rodzin objętych wsparciem.</p> <p>9) Stworzenie osobom doznającym przemocy w rodzinie możliwości w organizowaniu grup wsparcia oraz grup samopomocowych mających na celu wzajemne wsparcie emocjonalne i wymianę doświadczeń.</p> <p>10) Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.</p>
Okres realizacji:	2023 - 2030
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	<p>➤ Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.</p> <p>➤ Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz uzależnień.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmniejszenie ilości przestępstw popełnianych pod wpływem substancji psychoaktywnych. ➤ Zmniejszenie kosztów leczenia chorób i urazów związanych z uzależnieniami. ➤ Zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym osób w kryzysie zdrowia psychicznego.
Wskaźniki realizacji działań	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób biorących udział w programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy. ➤ Liczba osób biorących udział w programach psychologiczno - terapeutycznych dla sprawców przemocy. ➤ Liczba osób doświadczających przemocy którym udzielono wsparcia w postaci konsultacji ze specjalistami psycholog / prawnik. ➤ Liczba inicjatyw mających na celu ograniczenie zjawiska przemocy.
Podmioty realizujące zadania	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Policja, Starostwo Powiatowe.</p> <p>Skuteczne wdrażanie Strategii powinno być wspierane poprzez współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu oraz reprezentującymi je w obszarze pomocy społecznej Ośrodkami Pomocy Społecznej.</p>

5.6. Współpraca i potencjał w ramach powiatowej polityki społecznej.

Obszar 6. Współpraca i potencjał w ramach powiatowej polityki społecznej	
Cel strategiczny 6. Wzrost skuteczności i efektywności działań w ramach powiatowej polityki społecznej.	
Cele operacyjne:	<p>6.1. Zwiększenie wiedzy oraz przygotowania kadr instytucji i organizacji do rozwiązywania problemów społecznych.</p> <p>6.2. Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i</p>

	<p>międzysektorowej.</p> <p>6.3. Rozwój kapitału społecznego w powiecie.</p>
Kierunki działań:	<p>1) Prowadzenie badań oraz analiz pozwalających na lepsze poznanie faktycznej skali oraz przyczyn i skutków problemów społecznych występujących na terenie powiatu.</p> <p>2) Rozwój kompetencji i kwalifikacji kadr służb społecznych w powiecie.</p> <p>3) Upowszechnianie innowacyjnych metod pracy z klientem „trudnym”, w tym z rodziną wieloproblemową w jej środowisku (np. mediacje rodzinne, terapia krótkoterminowa skoncentrowana na rozwiązaniach, coaching).</p> <p>4) Wspieranie kadry specjalistów zajmujących się m.in. uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji i pomocy psychologicznej.</p> <p>5) Włączanie lokalnych liderów, w tym przedstawicieli sektora ekonomii społecznej, do zespołów o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym w zakresie planowania oraz realizacji zadań powiatowej polityki społecznej.</p> <p>6) Opracowywanie, wdrażanie i monitoring programów powiatowych przy użyciu różnych metod partycypacji, uwzględniających aktywny udział reprezentatywnej grupy instytucji i organizacji lokalnych.</p> <p>7) Tworzenie przestrzeni do współpracy, wspólnych przedsięwzięć oraz wymiany doświadczeń powiatu i gmin.</p> <p>8) Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie wdrażania polityki społecznej, poprzez m.in. zlecanie realizacji zadań publicznych oraz zawiązywanie partnerstw.</p>
Okres realizacji:	2023 - 2030

Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zwiększenie wiedzy i kompetencji osób zaangażowanych w realizację Strategii. ➤ Lepsze wykorzystanie zasobów i potencjału organizacji pozarządowych do rozwoju ekonomii społecznej. ➤ Wzmocnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji usług społecznych. ➤ Zwiększenie dostępności usług społecznych dla mieszkańców. ➤ Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej.
Wskaźniki realizacji działań	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba pracowników, którzy wzięli udział w szkoleniach, studiach podyplomowych i innych formach edukacji. ➤ Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono realizację zadań publicznych w zakresie polityki społecznej. ➤ Liczba opracowanych dokumentów strategicznych i programowych.
Podmioty realizujące zadania	<p>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Policja, Starostwo Powiatowe.</p> <p>Skuteczne wdrażanie Strategii powinno być wspierane poprzez współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu oraz reprezentującymi je w obszarze pomocy społecznej Ośrodkami Pomocy Społecznej.</p>

ROZDZIAŁ VI

ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNE

Specyfika zarządzania realizacją powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z charakteru tego dokumentu oraz regulacji prawnych określających ramy jej wdrażania. Opracowanie i realizacja PSRPS jest zadaniem obowiązkowym powiatu, co wynika z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Ponadto art. 112 ust. 9 ustawy desygnuje powiatowe centrum pomocy rodzinie jako podmiot koordynujący realizację strategii.

Kluczową rolę w planowaniu oraz podejmowaniu decyzji strategicznych będą odgrywały władze samorządu – Zarząd oraz Rada Powiatu łomżyńskiego. Natomiast zadania praktyczne będą domeną jednostek organizacyjnych – starostwa powiatowego, PCPR, PUP, PPP, placówek oświatowych, policji i innych. Skuteczne wdrażanie Strategii powinno być wspierane poprzez współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu, Samorządem Województwa Podlaskiego, administracją rządową, w tym z Wojewodą Podlaskim i podlegającym mu urzędem, instytucjami pomocy społecznej i rynku pracy prowadzonymi przez podmioty niepubliczne, służbą zdrowia, sektorem ekonomii społecznej i przedsiębiorcami, a także – a może przede wszystkim – z mieszkańcami powiatu.

ZASADY REALIZACJI POWIATOWEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Formułując zasady i kolejność działań i poszczególnych akcji samorząd określa również zagrożenia na drodze realizacji Strategii Rozwoju Powiatu. Realizacji założonych celów Strategii, posłużą zasady konstytuujące funkcjonowanie lokalnej społeczności, dające szansę na zrealizowanie podstaw rozwoju ujętych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu łomżyńskiego.

1. Zasada zrównoważonego rozwoju.

Przyjęcie tej zasady oznacza, że rozwój społeczno-gospodarczy Powiatu Łomżyńskiego w dłuższym okresie czasu, odbywać się musi przy zapewnieniu równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej. Jest to niezbędny warunek stabilności, dobrego poziomu życia w obszarze Powiatu oraz sprawnego funkcjonowania instytucji powiatowych.

2. Zasada rozwoju wielokierunkowego.

W pierwszej fazie realizacji Strategii prowadzić należy proces realizacji jej założeń sprzyjając różnorodnym działaniom społecznym. Wzmocnieniu ulegać powinna sfera dobrze prosperujących zasobów i funkcjonujących przedsięwzięć. Kolejnym etapem musi być wdrożenie innowacyjnych form i metod polityki społecznej. Granica między tymi etapami jest płynna i proces innowacyjności wynika w znacznym stopniu z konstrukcji programów i konsorcjów partnerskich wśród podmiotów lokalnych.

3. Zasada orientacji na mieszkańców.

Zasada ta respektuje fakt, że podstawowym podmiotem działania jest społeczność lokalna i poszczególni mieszkańcy powiatu. Źródłem zmian i rozwoju są ludzie - ich ambicje, umiejętności i wiedza. Władze samorządowe programując zadania muszą uwzględniać ten fakt, tworząc warunki sprzyjające wysokiej aktywności mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego.

4. Zasada partnerstwa publiczno-prywatnego.

System partnerstwa publiczno-prywatnego sprzyja efektywnemu wykorzystaniu środków publicznych, łączy wysiłek finansowy podmiotów i sprzyja korzystnym montażom finansowym pozwalającym na realizację ważnych przedsięwzięć społecznych oraz inwestycyjnych. Korzystanie z tej formy umacnia konsorcja partnerskie powoływane dla realizowania określonych projektów społecznych, badawczych czy edukacyjnych. System ten jest zgodny z zasadami wydatkowania środków zewnętrznych stosowanymi w Unii Europejskiej.

5. Zasada lokalnego zróżnicowania celów i narzędzi oddziaływania.

W toku wdrażania Strategii niezbędne jest różnicowanie przestrzenne podejmowanych działań. Należy określić własną lokalną hierarchię celów i kierunków działania w programach operacyjnych, którym muszą odpowiadać różne instrumenty realizacyjne. Treść lokalnej polityki

wsparcia rozwoju musi być dostosowana do specyficznych uwarunkowań wewnętrznych oraz ich zmian. Podstawą formułowania programów operacyjnych będą wskazanie obszary problemowe w sferze społecznej, które w oparciu o przyjęte kryteria, będą realizowały zróżnicowane przedsięwzięcia, wynikające ze strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Łomżyńskiego.

MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Monitoring służyć ma ocenie śledzenia realizacji strategii w aspekcie osiągania założonych celów w przyjętych ramach czasowych. Objęte nim zostaną podstawowe obszary życia społecznego powiatu. Monitoring strategii obejmował będzie następujące działania:

- 1) dokonywanie bieżących analiz i sprawozdań z wykonania budżetu, systematyczne zbieranie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji celów strategicznych,
- 2) przygotowywanie cyklicznych raportów ukazujących stopień realizacji strategii w głównych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego,
- 3) analizę przyczyn rozbieżności oraz identyfikację obszarów wymagających podjęcia działań interwencyjnych,
- 4) planowanie zmian w strategii oraz wdrożenie przyjętych działań.

Monitoring strategii jest obserwacją realizacji celów. Monitoring realizacji strategii umożliwia: identyfikację aktualnych problemów, obserwację zaawansowania realizacji założonych celów i ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich realizację.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2030 w zakresie problematyki społecznej, wymagającym okresowej aktualizacji do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i w samym społeczeństwie. Przygotowanie projektu dokumentu i jego przyjęcie przez Radę Powiatu kończy pierwszy etap planowania. Długookresowy charakter planowania strategicznego w zakresie problematyki społecznej wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględniania w strategii.

Monitoring wdrażania Strategii będzie prowadzony corocznie. Zapisy zawarte w Strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Realizacja działań będzie

przedstawiana Staroście Łomżyńskiemu w raporcie składanym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łomży.

AKTUALIZACJA STRATEGII

Strategia jest wieloletnim dokumentem planistycznym, w związku z czym należy wziąć pod uwagę, że w wyniku zmian społeczno-ekonomicznych niektóre jej zapisy mogą stać się nieaktualne jeszcze przed końcem okresu jej obowiązywania. W takiej sytuacji należy podjąć decyzję o jej aktualizacji bądź o opracowaniu nowego dokumentu, uwzględniającego nowe uwarunkowania prawne, programowe, społeczne czy ekonomiczne.

Aktualizacja dokumentu, przeprowadzana w trybie, w jakim uchwalona została Strategia, będzie konieczna tylko w przypadku, gdy zmianie ulegną obszary i cele strategiczne dokumentu. W pozostałych przypadkach decyzja o aktualizacji zostanie podjęta przez koordynatora wdrażania Strategii. Aktualizacji Strategii nie wymagają natomiast zmiany w katalogu działań służących realizacji celów, ponieważ z założenia jest to katalog otwarty, wykorzystywany w zależności od aktualnych potrzeb oraz umożliwiający realizację innych przedsięwzięć, niż w nim wymienione, o ile wpisują się w cele Strategii. Nie wymagają jej także zmiany i modyfikacje wskaźników, służących monitoringowi działań. Jeżeli w procesie wdrażania Strategii zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile zmiany te będą służyły lepszemu rozpoznaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii.

RAMY FINANSOWE STRATEGII

Realizacja kierunków działań zaplanowanych w Strategii wymaga odpowiednich zasobów finansowych, bowiem każde przedsięwzięcie generuje określone koszty. Podstawowym źródłem finansowania strategii będzie budżet powiatu. Większość kierunków działań mieszczących się w sferze lokalnej polityki społecznej realizują bowiem jednostki organizacyjne powiatu w ramach swoich podstawowych, statutowych zadań. Szeroki zakres programów i projektów socjalnych jest ponadto możliwy do wdrożenia komplementarnie lub wspólnie przez samorządy gmin wchodzących w skład Powiatu Łomżyńskiego, a także w kooperacji z Województwem Podlaskim oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego – na podstawie

zawieranych pomiędzy nimi porozumień lub umów partnerskich.

Część środków na realizację zadań w zakresie lokalnej polityki społecznej będzie ponadto pochodzić z budżetu państwa. W tej kategorii mieszczą się środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych czy m.in. programy rządowe oraz programy ministerialne. Można tu wskazać m.in. Program Osłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia społecznego, zawodowego i zdrowotnego osób z niepełnosprawnościami jest Fundusz Solidarnościowy, będący państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne” oraz „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”.

Istotne źródło finansowania będą stanowić także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji.

Źródłem finansowania mogą być również dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne, a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak: Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO czy NOWEFIO.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, okres jego obowiązywania, nie domknięty jeszcze etap programowania środków unijnych na lata 2021-2027 oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu powiatu, w tym planów finansowych jednostek, a także opracowywania programów i projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

ZAKOŃCZENIE

Organizacja systemu pomocy społecznej w Powiecie Łomżyńskim nie jest jeszcze w pełni dostosowana do potrzeb społecznych. Dlatego też planowane sposoby ich zaspokajania są nie tylko kontynuacją istniejącego już systemu wsparcia, ale tworzą możliwości jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Cele strategiczne oraz operacyjne sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy.

W ujęciu strategicznym pomoc społeczna Powiatu Łomżyńskiego, nie koncentruje się wyłącznie na udzielaniu wsparcia materialnego potrzebującym. W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się nowoczesne podejście do tak ważnej sfery, jaką jest problematyka społeczna nastawiona na:

- I. wzmocnienie postaw aktywnych,
- II. wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej,
- III. ścisłe powiązanie działań różnych instytucji i organizacji pozarządowych w wypracowaniu lokalnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej osób z problemami społecznymi.

Celem strategii jest przedstawienie bilansu korzystnych i niekorzystnych cech społecznych, a na ich podstawie identyfikacja barier i przeszkód oraz opracowanie dokumentu, dzięki któremu możliwe będzie sprawne i racjonalne organizowanie działań, zmierzających do rozwiązania problemów społecznych w powiecie, między innymi przez wprowadzanie programów służących realizacji zadań pomocy społecznej.

Podstawą przedstawionej strategii jest maksymalne wykorzystanie istniejących zasobów i potencjału. Mieszkańcy powiatu – odbiorcy i adresaci strategii mają możliwość znalezienia się w strefie pozbawionej zagrożeń. Dla bezpieczeństwa socjalnego wymagane jest bowiem stworzenie takiego systemu zaspokajania potrzeb społecznych, który szybko reaguje na zmiany i adaptuje się do stale zmieniających się warunków społecznych.

Opracowana strategia to dokument bazowy przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów określających sposób oraz metody realizacji zamierzonych przedsięwzięć. Poprzez realizację tego typu programów będzie można osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i operacyjne.

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1: Terytorium Powiatu Łomżyńskiego oraz jego położenie na mapie województwa podlaskiego	14
Rysunek 2: Gęstość zaludnienia (osoby na km ²) w Powiecie Łomżyńskim na tle innych powiatów ziemskich Województwa Podlaskiego w 2022 roku	15
Rysunek 3: Struktura ludności Powiatu Łomżyńskiego wg ekonomicznych grup wiekowych.....	16
Rysunek 4: Ludność Powiatu Łomżyńskiego wg grup wiekowych – stan na 31.12.2022 r.....	17
Rysunek 5: Poziom wykształcenia mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego (Narodowy Spis Powszechny 2021)	18
Rysunek 6: Liczba osób bezrobotnych (w tym osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Łomży ponad 12 miesięcy) z terenu Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022	21
Rysunek 7: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.....	22
Rysunek 8: Liczba osób niepełnosprawnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne w latach 2018 – 2022.....	23
Rysunek 9: Stopa bezrobocia (w %) w Powiecie Łomżyńskim w latach 2018 – 2022	23
Rysunek 10: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego w 2022 r. wg posiadanego wykształcenia	24
Rysunek 11: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego wg grup wiekowych.....	25
Rysunek 12: Główne powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej przez mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w roku 2022.....	28
Rysunek 13: Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Powiecie Łomżyńskim w 2022 roku, z podziałem na gminy.....	29
Rysunek 14: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na ubóstwo, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.....	30
Rysunek 15: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu ubóstwa w latach 2018 – 2022	30
Rysunek 16: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na bezrobocie, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.....	31
Rysunek 17: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu bezrobocia w latach 2018 – 2022.....	32
Rysunek 18: Przyczyny niepełnosprawności z powodu których wydawane były orzeczenia o niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w 2022 roku	36
Rysunek 19: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022	36
Rysunek 20: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, z podziałem na osoby powyżej 16 roku życia oraz osoby przed 16 rokiem życia, w latach 2018 – 2022	37

Rysunek 21: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, z podziałem na stopień niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia, w latach 2018 – 2022.....	37
Rysunek 22: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022, ze względu na przyczynę niepełnosprawności.....	38
Rysunek 23: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu upośledzenia narządu ruchu w latach 2018 – 2022	38
Rysunek 24: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób psychicznych w latach 2018 – 2022.....	39
Rysunek 25: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób układów oddechowego i krążenia w latach 2018 – 2022	39
Rysunek 26: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu chorób neurologicznych w latach 2018 – 2022.....	40
Rysunek 27: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na niepełnosprawność, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.....	41
Rysunek 28: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu niepełnosprawności w latach 2018 – 2022	41
Rysunek 29: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którzy otrzymali pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w 2022 roku	42
Rysunek 30: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którzy otrzymali pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w latach 2018 – 2022	43
Rysunek 31: Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały pomoc z PCPR w ramach rehabilitacji społecznej ze środków PFRON w latach 2018 – 2022, z podziałem na rodzaj otrzymanej pomocy	44
Rysunek 32: Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały z PCPR dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego ze środków PFRON w latach 2018 – 2022	44
Rysunek 33: Liczba niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którzy otrzymali w PCPR wsparcie z pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2018 – 2022	46
Rysunek 34: Liczba osób niepełnosprawnych, którzy otrzymali w PCPR pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, w latach 2018 – 2022	46
Rysunek 35: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022	47
Rysunek 36: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2018 – 2022	48
Rysunek 37: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022	50
Rysunek 38: Schemat organizacyjny – formy sprawowania pieczy zastępczej w Polsce.....	51
Rysunek 39: Liczba rodzin zastępczych oraz liczba dzieci w nich przebywająca (stan na 31.12.2022 r.)	53

Rysunek 40: Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci w nich przebywających na terenie Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022	53
Rysunek 41: Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022, z podziałem na rodzaj rodziny zastępczej	54
Rysunek 42: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietność, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022.....	55
Rysunek 43: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w latach 2018 – 2022.....	56
Rysunek 44: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na przemoc domową, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022	57
Rysunek 45: Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS z powodu przemocy domowej w latach 2018 – 2022.....	58
Rysunek 46: Liczba mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego, którym przyznano pomoc z OPS ze względu na alkoholizm lub narkomanię, z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022	59

SPIS TABEL

Tabela 1: Liczba osób zamieszkałych na terenie Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022	15
Tabela 2: Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022 r	17
Tabela 3: Struktura osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego w latach 2018 – 2022.....	21
Tabela 4: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego z podziałem na gminy w latach 2018 – 2022	22
Tabela 5: Liczba osób bezrobotnych z terenu Powiatu Łomżyńskiego wg posiadanego wykształcenia.....	24
Tabela 6: Liczba mieszkańców powiatu łomżyńskiego, którzy korzystali z powodu różnych problemów z pomocy społecznej w latach 2018 – 2022.....	27
Tabela 7: Liczba wydanych w 2022 roku orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku i płci	34
Tabela 8: Liczba wydanych w 2022 roku orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia, wg przyczyn niepełnosprawności, wieku i płci	35
Tabela 9: Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych (stan na 31.12.2022 r.)	54